

דור ה-Y בישראל, פרק 9 צעירים בוורוד - נשיות וגבריות גמישות

עוז אלמוג, תמר אלמוג

נוצר ב-2/15/2014

מגדריות נזילה

דור היוניסקס

צעירים בישראל
גיא פריבס

הסימנים להשתנות המוסכמות המגדריות, ובעיקר לתמורות במודל הגבריות, הופיעו כבר בתקופת ילדי הפרחים כאשר נערי הרוק'נרול התחילו לגדל שיער, לנענע עכוז ולשיר בקולות גבוהים והנשים לקחו

גיטרה ליד וגלולות למניעת היריון. אצל היאפים של שנות השמונים (דור ה-X שילד וגידל את דור ה-Y) זה עלה מדרגה נוספת. הדבר משתקף בין השאר באינספור סדרות טלוויזיה שאליהן נחשפו ה-Y ניקים לכל אורך התבגרותם. הן הציגו מודל של גבר רגיש שלא מהסס לדבר על חולשות וקשיים לצד אישה אסרטיבית, משוחררת ועצמאית יותר.¹

אפשר היה לצפות אפוא שההבדלים בין "המין החלש" ל"מין החזק" אצל דור ה-Y ייטשטשו יותר מדורות קודמים, אבל מעטים חזו עד כמה זה ירחיק לכת ואילו משמעויות סוציולוגיות יהיו לכך. זה לא שהגבריות הישנה, ואפילו השוביניזם, פסו מהעולם. בכלל לא. גברים עדיין מדברים ביניהם על זיונים, עדיין צופים בתחרויות ספורט ועדיין נהנים מפורנו בעל אופי שתלטני כמו גם מפיצוח גרעינים. אבל דפוסים שנחשבו בעבר ל"נשיים" - כגון מלבושים צבעוניים, שיער צבוע, ככי, קרבה גופנית ומילות חיבה בין גברים, הודאה בחולשה ובקשת עזרה - נעשו שכיחים היום בקרב הקשוחים. המנעד ההתנהגותי גדל והוא נע על הקו שבין הגבר המחוספס מהזן הישן לגבר הרגיש מהזן החדש. רוב הגברים, כרגיל, נשארים אי-שם באמצע, אבל המגמה הכללית היא לעבר הקוטב המרוכך.²

גם אצל הצעירות המודל הנשי הבסיסי עדיין שריר וקיים, אבל דפוסים שנחשבו בעבר ל"גבריים" - כגון קעקועים, פירסינג, נסיעה על אופנוע,³ שתיית בירה, קללות ויוזמה מינית - נעשו שכיחים היום בקרב צעירות. נכון שהמגמה הזאת משפיעה על כל שכבות הגיל באוכלוסייה החילונית, אבל היא דומיננטית יותר בדור הצעיר. הדברים באים לידי ביטוי אפילו בניואנסים קטנים של שפת גוף וטון דיבור.

צעיר בן 27: "גברים סטרייטים היום יותר פתוחים לאינטימיות עם גברים אחרים. ודי בקלות אפשר למשוך גבר למיטה, בעיקר אם יש לידך בחורה. גברים יכולים להצטרף בקלות לזוגות, כלומר מוכנים להיכנס עם גבר למיטה ובתנאי שתהיה אישה בתמונה. זה כבר לא חוויה הטרוסקסואלית או הומוסקסואלית אלא משהו באמצע".

אחד הפעילים הוותיקים בקהילה הלהט"בית, עורך דין בן דור ה-XY: "אני חושב שהשינוי המרכזי הוא בהקהיית דמות האידיאל הגברי. היום 'נשיות' אינה נתפסת כחולשה ולעתים אף להפך. הכמיהה לגבר שהוא "סטרייט אקטניג" נעשית פחות שכיחה ודרמטית. עדיין יש סלידה/זלזול בקרב רבים מהומואים שאני מכיר, שלא לדבר על סטרייטים, כלפי בחורים נשיים אבל זה ממש לא מוקצה. כלומר, הומו נשי (כמכונה בעגה אוהצ'ה) אינו נתפס עוד אדם חלש, נחות, בתחתית סולם ההירארכיה החברתית. באותו הקשר, הומואים בשלבי יציאה מהארון לא צריכים להתמודד עם הצורך להוכיח שהם עדיין גברים (מעין צורך אובססיבי להחזין "גבריות" כדי להראות למרות שהם אמנם נמשכים לגברים, בשאר הדברים הם עדיין גברים לכל דבר ועניין). אצל הלסביות זה די דומה, כי גם כאן זה ממש לא חריג להביע אסרטיביות נשית ומה שנתפס בעבר בזלזול כהתנהגות גברית כבר מזמן לא נתפס כזה. תראה למשל את כתובות הקעקע, שבעבר נחשבו לכיטוי אולטרה גברי."

בלוגר: "מה קרה לגברים בעולם האם הם נכחדים, אני מסתכל על סרטים ישנים. גבר היה גבר, חזה שעיר, גבות עבות, לא כל כך מתחבר לצד הנשי שבתוכו. היום אני מסתכל בחוף הים על גברים, כולם חלקים ועדינים, ציפורנים מטופחות. [...] היום הגבר המתוקן, קם בבוקר ומסתכל במראה, שוב גדלו לי שערות בין הגבות. לוקח בחשאי את הפינצטה של אשתו ותולש את השער, מורח קרם על השיער. קרם לפנים, בושם, דאודורנט ויוצא לציד, לעבודה על רכבו הכסוף."⁴

מדוע דור ה-Y מצמצם את הפערים המגדריים? להלן נציע כמה סיבות לתופעה:

מחיר הגבריות המחוספסת

ה-Y ניקים נחשפו מגיל צעיר למסר הפסיכולוגי שמודל ה"גבר-גבר" (הקשוח והמחוספס) עלול לגבות מחירים כבדים ברמה האישית והחברתית. זאת כיוון שהוא מייצר מאבקי אגו, תחרותיות יתר ולעתים גם אלימות. גברים רבים גם אינם מסוגלים או מעוניינים לאמץ את המודל המוקצן הזה, והם נוטים מטבעם לגבריות מרוככת.⁵

ההשפעה החנונית

החינוך העוטף בבית, שעייכב את ההתבגרות ויצר את קוד ההתנהגות "החנוני", תרם לריכוך המגדרי. הבנים פשוט חונכו להיות פחות "בעלים" והבנות חונכו להיות פחות "אמהות". החנון הוא דמות פוסט-גברית גם משום שאינו נזקק לעוצמה הפיזית של הגבר הישן (הצייד והלוחם) כדי לשרוד בעולם התחרותי. הוא יכול להיות בעל השליטה והממון בכוח שכלו בלבד (היי טק).

הגבר המטרוסקואל

ריכוך הגבריות, שהוביל המודל היאפי, הוליד אבטיפוס ומודל שזכה לכינוי "מטרוסקואל".⁶ המטרוסקואל הוא גבר עירוני מבוסס אשר טרוד בטיפוח עצמי השכם וערב: פיסול שרירים בחדר הכושר, הרפייתם במסאז', טיפולי פנים, הסרת שיער ממקומות מסוימים בגוף והוספה באחרים, טיפולי מניקור ופדיקור וקניית ביגוד מותגי. דור ה-Y הושפע מאוד ממודל המטרוסקואל, הן בשל היותו נפוץ בתקשורת והן משום שצעירים נוטים היום מטבעם לחיים אורבניים.⁷

מחברים לרגשות

יש המייחסים לעלייתה של תרבות הניו-אייג' השפעה על האינסטינקט הגברי הקמאי. בחסות הניו-אייג' גברים צעירים למדו להיות פתוחים ורגישים יותר, ובקיצור - נשיים יותר.

"מדריך הזן" ו"המורה הרוחני" אודה אזרחי: "אחת הבעיות הגדולות של מערכות היחסים במגזר ה'רוחני' זה שאין בהן באמת גברים. לא שאין בני אדם ממין זכר, דווקא יש, אלא שלרוב הם לא יודעים להיות גבר כמו שאישה צריכה אותם שיהיו. ההתפתחות הרוחנית מצד אחד והסלידה שלנו מהמאצ'ואיזם מצד שני גרמו לגברים רבים לפתח צדדים נשיים באישיותם (וזה חשוב מאד) עד לנקודה, שהם אמנם לא מודעים לה, אבל הנשים שלצידם מתגישות הרבה פעמים שאין פה אף גבר בסביבה, וזה גורם להן לתסכול גדול. [...] כולנו גדלנו עם דוגמאות אישיות של גברים שכדי להיות באמת "גבר" הפכו למאצ'ואים חסרי רגישות, חסרי פנימיות שחיים חיים שטחיים, ואמרנו לעצמנו - "כזה אני לא רוצה להיות!". ואז הלכנו להתפתח רוחנית. גידלנו שיער ארוך, שמנו עגיל פה ושם, עישנו גראס, פתחנו את הלב, ישבנו במעגלי הדברות, למדנו לרקוד חופשי ומשחרר, לבשנו בגדים צבעוניים, יצאנו לטבע וטופפנו וניגנו, למדנו לגעת ברגישות, לעשות מסאז' טוב, להרגיש אנרגיות, למדנו לבטא רגשות, להיות עדינים ורגישים, למדנו לחיות את הרגע, למדנו שהעיקר זה לא המטרה אלא התהליך והכל סבבה - והפכנו להיות יותר נשיים. וזה מצויץ. טוב מאד. אי אפשר בכלל לגדול מבחינה רוחנית בלי לפתח את ה'אנימה' - את ניצוץ השכינה שבגבר. את האישה הפנימית. אבל, ויש פה אבל גדול, בתוך מערכת זוגית מה שזה עושה זה שזה לא מאפשר לאישה להיות ממש נשית.⁸

עניין של הורמונים

יש המרחיקים לכת ומציעים הסבר ביולוגי לתופעת צמצום הכדלי המגדר. לדידם המקור לתופעה הוא האמהות של דור ה-Y שהלעיטו עצמן במאכלים ובתרופות מרובי אסטרוגן, והתוצאה היא בנים בעלי חזות ומאפייני התנהגות נשית.

הרפואה אכן איתרה ירידה תלולה ברמות ההורמון הגברי בשנים האחרונות.⁹ אך את השינוי תולים המדענים לאו דווקא באמהות אלא באבולוציה שעובר המין האנושי. כיוון שהמין הגברי כבר לא נאלץ להיאבק על קיומו היומיומי כבימים עברו, הוא נוטה לייצר פחות הורמונים גבריים. מנגד, נמצאה גם ירידה ברמת ההורמון הנשי המיוחסת לעצמאות הגוברת של הנשים ולכניסתן לעולם התעסוקה הגברי.¹⁰

אבולוציה בחסות הטכנולוגיה

יש הטוענים שככל שמוקדי ההתרחשות האנושית נעים מן המציאותי לעבר הווירטואלי; ככל ששדות המאבק, המסחר והמשחק מועתקים לתוך סביבות ממוחשבות; וככל שהמדע והטכנולוגיה מצליחים לשכלל חלופות אוטומטיות לעבודה פיזית, הופך גופו של האדם הגלובלי המערבי לעמיד יותר, יעיל יותר ויפה יותר, אבל במידה מסוימת לגברי פחות. המהפכה הטכנולוגית שמספקת גישה ישירה לידע ללא צורך במתווך סמכותי (פוליטיקאים, אנשי דת וכו') מקעקעת ומייתרת את העוצמה המסורתית הגברית.

מודל הניהול הישן התבסס על חשיבה הייררכית, שליטה וציות, ורק טבעי שגברים הם שמילאו את תפקידי המנהלים. אבל בעידן החדש מילות המפתח בשיח המנהיגות הן שיתוף פעולה והקשבה, ברוח הגישה הנשית. ואכן, אף שבמוקדי השליטה המרכזיים יש עדיין רוב גברי, ניכרת מגמה עקבית של שינוי לטובת הנשים.

יותר ויותר נשים נוטלות את רסן ההובלה מהגברים, בעיקר ככל שהגיל יורד. השינוי ניכר בעיקר בדרגי הביניים של ארגונים וחברות מסחריות, שבמקצתם מתהווה לאחרונה אפילו רוב נשי. הנשים הצעירות מתגלות כיעילות וכאחראיות יותר מהגברים ולכן ההנהלות נוטות יותר ויותר להפקיד בידיהן את ההגאים.

דרוש גבר-גבר

בספרו "אילו גברים יכלו לדבר" מתייחס הפסיכולוג אלון גרטש (2004) לשבעה קשיים פסיכולוגיים הטיפוסיים ל"גבר הישן", שחונך על בסיס הערכים המסורתיים: נטייתו לחוש בושה כשהוא מתמודד עם כאב או פגיעות; נטייתו להתרחק מהבעה רגשית ולכן קושי לפתח אינטימיות; החשש להיראות לא גברי, כלומר להפגין תכונות נשיות; הנטייה הנרקיסטיסטית להתרכז בעצמם ולדבר על עצמם מבלי לפתח קשב לזולת; הנטייה לתוקפנות שמחפה על חוסר בטחון ומגנה על חוסר אונים; הנטייה להרס עצמי שנובעת מהקושי להביע תוקפנות כלפי אחרים; המיניות המכנית, שהיא בין השאר תולדה של כל הקשיים הקודמים.

דומה שבהתקרבותם לקוטב הנשי (מה שמכונה "להתחבר לנשיות") הצליחו גברי דור ה-Y להתגבר או לפחות למתן את הקשיים של "הגבר הישן". הבעיה היא שההתרחקות ממודל המאצ'ו מייצרת קשיים מסוג חדש.

במקביל להתעצמות הכוח הנשי מתרחש תהליך דרמטי: הגברים "נחלשים" - בעיקר כשמדובר בדור ה-Y. הדבר מתבטא לא רק בהתעמעמות המוטיבציה שלהם לשלוט, להוביל ולנצח במירוץ, אלא גם בסוג של חוסר אונים שלא היה מוכר בדורות קודמים.¹¹ כבר הצבענו על היחלשות החוסן הנפשי, המאפיין את הדור הזה, ואפשר שהתופעה הזאת ניכרת ומשמעותית יותר בקרב הגברים. אם גבריות פירושה קודם כל קבלת החלטות, לקיחת אחריות והובלה, אין פלא שהגברים הלא בוגרים של דור ה-Y מתקשים להיקלט בעולם המבוגרים והופכים למה שמכונה בעגה העממית "כוסיות".

בספרה "Manning Up: How the Rise of Women Has Turned Men Into Boys" ששמו כבר מרמז על תוכנו, טוענת קאי היימוביץ (Kay Hymowitz), שרוב הגברים בשנות העשרים תלויים באיזה לימבו - כלואים בין ציפיות חברתיות גבוהות לחוסר יכולת לקחת אחריות.

עד כדי כך נעשתה התופעה הזאת בולטת בדור האחרון, שלאחרונה החלו להופיע בארה"ב ספרים המבכים את "שקיעת הגבריות".¹² כתב העת 'האטלנטיק' (The Atlantic) פירסם בשנת 2010 כתבה בשם "סופה של הגבריות" (The End of Men). המחברת, חנה רוזן, סקרה את השינוי שהתרחש במאה השנים האחרונות בעולם הכלכלה המערבית, שהוביל לכך שנשים הפכו לקבוצה הגדולה ביותר בכוח העבודה האמריקני, ששיעור הגברים מסך המובטלים עלה ושחלה ירידה בהכנסה הממוצעת של הגברים הצעירים. כמו כן, הנשים עברו את הגברים בשיעור מקבלי התארים האקדמיים.¹³

בראיונות שערכנו, בעיקר עם בנות דור ה-Y, עלה יותר מפעם אחת הדיון בגברים המוחלשים של דורן. הן תיארו בחורים אימפוטנטים שאינם מסוגלים אפילו להחליף נורה בבית. הם אמנם מרוככים יותר מאבותיהם ושולטים במה שנחשב בעבר למיומנויות נשיות, אבל הם מתקשים להיות עוגן יציב.¹⁴ לא בכדי צמחו לאחרונה אתרים המסייעים לגברים לתפקד ברמת היומיום: מהוראות כיצד להתגלח באופן מושלם ועד להתנהלות הנכונה בקשר חדש עם אישה עם ילדים.¹⁵

מהן אפוא ההשלכות של השינוי במודל המגדרי, כפי שהדבר משתקף בדור ה-Y? קשה לדעת. יש חוקרים שטוענים שהופר האיזון הסינרגטי הדרוש בעולם בין נשיות לגבריות. לטענתם הופעת הגבר הנשי המוחלש יצרה חוסר איזון בתא המשפחתי והיא אחד הגורמים להתערערותו המתמשכת. היום הגבר כבר לא מצליח לפרנס את משפחתו ואילו האישה מצידה מתקשה לקחת חלק משמעותי בעול הפרנסה יחד עם גידול הילדים.¹⁶

גם אם זה נכון, יכול להיות שהמחיר שווה כדי להשיג מטרה אחת חשובה: סוף למלחמות. כי אם הגברים נשיים כל כך, סביר שהמוטיבציה שלהם להרוג ולהשתלט תפחת. אולי זו עוד סיבה לכך שהדור הזה אינו מתעניין יותר מדי בפוליטיקה ובצבא. אם לתמצת את זה - העסקה היא זאת: פחות אלימות, כפייתיות, שעבוד, פשע ומלחמות בעולם ויותר אמפתיה ושיח רגשי.

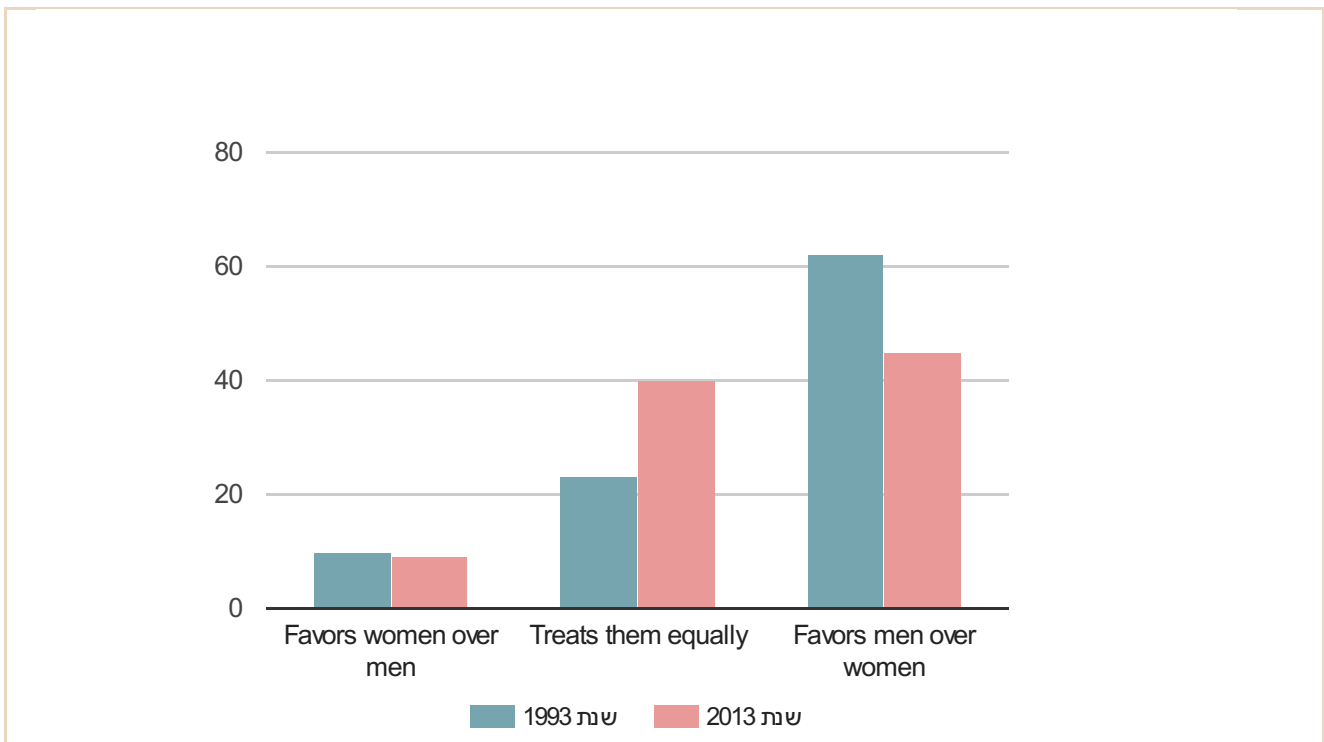
פוסט-פמיניזם מחויך ומפויס

לא רק הנשים מתגעגעות פה ושם לעידן המאצ'ו אלא גם הגברים, והתוצאה - מעין "מגדריות רטרו" בנימה מחויכת. אפשר לשוב להיות מעט "גבר-גבר" ו"אישה-אישה", מתוך תחושה של נינוחות מגדרית. ברמה האידיאולוגית זו ההבנה ששוויון בין המינים אינו מחייב בהכרח זהות בהתנהגות ובצורת המחשבה ושאפשר לשמור על הבדלים מתוך כבוד הדדי. הגישה החדשה, שמאפיינת רבים בדור ה-Y, היא שאפשר וצריך להיות שוויון במשאבים (שכר, מעמד חברתי, כוח, השכלה וכו') ובכל זאת צריך להכיר בעובדה שיש תכונות ואפילו "מנטליות" השונות בין גברים לנשים (ברוח ספרו הפופולרי של ג'ון גריי 'גברים ממאדים, נשים מנגה').¹⁷

"מגדריות הרטרו" אפשרית ליישום משום שהדור הצעיר גדל כבר לתוך העידן הפמיניסטי וקיבל את ערך השוויון המגדרי כעובדה חברתית מוגמרת (לא שהפערים נסגרו לחלוטין, אבל העיקרון הפך למקודש). לכן, אין בו הדחף להוכיח בכל מחיר שהוא פמיניסט. מבחינתו זה מובן מאליו ולא תובע כל הוכחה. אין להם בעיה לקיים אחווה גברית, שבה מקללים כמו בשכונה, מפנטזים על בלונדיניות ומעריצים כוכבי כדורגל. תמונת ראי מתרחשת באגף הנשי. גם שם נוצרת המוסכמה שאפשר להתלבש היטב, להתאפר, להסיר כל שיערה מיותרת בגוף, בקיצור - להדגיש "סקס אפיל", ובכל זאת להיות פמיניסטית למהדרין.¹⁸

"מגדריות הרטרו" מתבטאת גם בלגיטימציה החדשה ללגלג על הפמיניזם הנוקשה ובעיקר בלגיטימציה להשתמש בהכללות ובסטריאוטיפים הישנים על נשים וגברים. זהו דור יותר אירוני וציני מקודמיו, ולכן בני הדור מסוגלים לצחוק וללגלג גם על מוסכמות מוסריות שנעטפו בפטינה דקה של תקינות פוליטית. הגישה הזאת כמו אומרת, בוא לא נהיה חסודים מדי ולא נסרס את עצמנו בשם אידיאלים לא ריאליים.¹⁹

Changing views on gender equality: % saying society generally

Reference: Pew research center. 20.3.2013. Growing Support for Gay Marriage: Changed Minds and Changing Demographics.

Notes: Based on all adults. For 2013, N-2,002; for 1993, N-1,065. Voluntary responses of "Unsure" and "Don't know/Refused" not shown.

גאים בני דור ה-Y

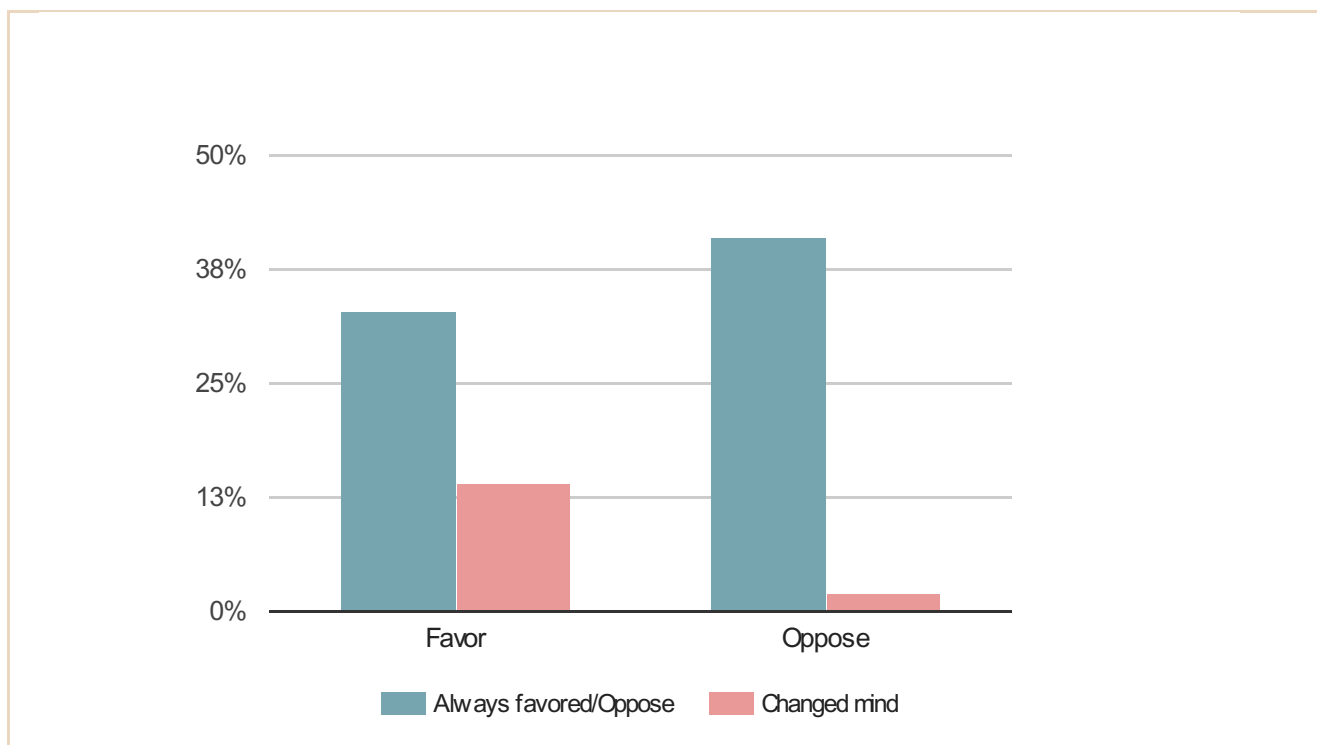
אורות ראשונים בקצה המנהרה

יחס החברה המערבית למגדרי הביניים (הומואים, לסביות, ביסקסואלים, טרנסג'נדרים = להט"ב)²⁰ עבר תהליך ארוך, שהושפע והשפיע בעת ובעונה אחת על התפתחותה של התרבות הדמוקרטית בעולם החופשי. ראשיתו בתפיסת יחסים חד מיניים כחטא מוסרי ודתי המחייב הוקעה וענישה מחמירה וסופו בלגיטימציה הדרגתית של יחסים חד-מיניים ובהסדרת זכויות הלהט"בים בחברה. בדומה לתהליכים אחרים, גם במקרה זה השינוי לא היה ליניארי, אלא התפתח בקפיצות מדרגה שהיו צמתי שינוי.²¹

צעירים בישראל
אורטל פלג

One in seven have changed their minds in support of gay marriage

Reference: Pew research center. 20.3.2013. Growing Support for Gay Marriage: Changed Minds and Changing Demographics

Why people have changed their minds

What made you change your mind about same-sex marriage?	%
Know someone who is homosexual	32
I've grown more open/ thought about it more/ gotten older	25
More prevalent/ It's inevitable/ world is just different now	18
Everyone is free to choose/ Love/ Happiness/ Govt should stay out	18
Believe in equal rights	8
Moral/Religious beliefs	5

Reference: Pew research center. 20.3.2013. Growing Support for Gay Marriage: Changed Minds and Changing Demographics.

התהליך האבולוציוני בישראל הושפע מההתפתחויות בחו"ל, אבל מטבע הדברים כיוונו אותו גם קודים תרבותיים מקומיים, מבנה דמוגרפי ואירועים היסטוריים מכוננים שהתרחשו בארץ.

האיסור על משכב זכר יובא לפלשתינה-א"י על ידי ממשלת המנדט הבריטי. כבר במאה התשעה עשרה קבעה המלכה ויקטוריה, כי גברים המקיימים יחסי מין "שלא כדרך הטבע" דינם עשר שנות מאסר. את הלסביות פטרה הוד מלכותה מעונש בנימוק: "איני יכולה להעלות על דעתי כי נשים מסוגלות לבצע מעשה גועלי שכזה". בשנת 1936 עידכנה ממשלת המנדט הבריטי את החוק השמרני ונוסחו אומץ לימים על ידי ממשלת ישראל הראשונה. הוא היה עדיין חשוך²² אבל כבר ב-1951 ניטל עוקצו כאשר היועץ המשפטי השני לממשלה, חיים כהן, הפעיל את סמכותו לשיקול דעת והורה למשטרה שלא לאכוף את החוק כאשר יחסי המין נעשים בהסכמה בין שני בגירים.²³ לימים, כאשר כיהן השופט כהן בבית המשפט העליון, הוא העיר בהערת אגב חשובה כי משכב זכר בין שני בגירים בהסכמה אינו מעשה שיש בו קלון, כל עוד הוא נעשה בצנעה ולא בפומבי.²⁴

אבל זה היה הבהוב אור קלוש בתקופה חשובה.²⁵ בדומה למדינות אחרות בעולם גם בישראל הצעירה רווחו הדעות הקדומות, הנידוי וההכחשה ביחס להומואים וללסביות. היחס העויין התבטא גם בחקיקה ששללה את זכויותיהם הבסיסיות.²⁶

חשוב לציין שהדימוי השלילי של ההומואים הושפע מהמוטו הציוני של "נרמול היהודי",²⁷ שהאדיר גבריות מוחצנת על פי המודל הלאומני האירופאי (ראו דמות החלוץ והצבר).²⁸ מודל האישה הציונית (החלוצה והצברית) כלל אמנם מרכיבים מודרניים יותר של עצמאות ואסרטיביות נשית חדשה, אבל תופעת הלסביות לא הייתה מוכרת לרוב האוכלוסייה ומי שהכירה סלד ממנה והשתיקה.

באופן כללי, החברה הישראלית שלאחר קום המדינה, גילתה חוסר סובלנות כלפי מי שלא יישר קו עם המוסכמות של האליטה השלטת וכלפי ביטויי אינדיווידואליזם והעדפה אישית מכל הסוגים. זו הייתה חברה פוריטנית עם רמות מודעות וסובלנות מיניות נמוכות. אפילו אוננות נחשבה לדבר פסול.²⁹ (להרחבה ראו: מדייט לדייט - נקודות מפגש ושוּקֵי-היכרויות).

באותה עת הלהט"בים (מושג שנכנס לשימוש רווח רק בעשור האחרון) נותרו שקופים לסביבתם הקרובה וחסרי מודעות עצמית וקבוצתית מפותחת. רבים התקשו להכיר בשונותם, הדחיקו את נטייתם וזהותם המינית ובמקרים

רבים אף הזדהו עם עמדת המדכאים.³⁰ ההתעלמות הציבורית מהומוסקסואליות נבעה גם מהתפישה שמדובר בתופעה איזוטרית ושולית ללא נוכחות ממשית.

גם התקשורת השתיקה את התופעה ונטתה לאזכר הומואים במשורה (בדרך כלל כדמות ערטילאית נטולת שם ופנים) וכמעט תמיד בהקשר של פשיעה ועבריינות. ההומו הסטריאוטיפי תואר בעיתונות וגם בפסיקת בתי המשפט³¹ כסוטה המנצל מינית את החלשים ממנו, נטפל לקטינים חסרי ישע ומבצע בהם את זממו בחשכה.³² ובקיצור, אדם הזוי ומסוכן החותר תחת אושיות הסדר החברתי.

רוב הלהט"בים ברחבי הארץ חיו באותה עת בבדידות חברתית ומינית ובפחד ונאלצו להיפגש זה עם זה וזו עם זו בחשאי.³³ הזירה הכמעט יחידה ל"קרוזינג" (שיטוט בחיפוש אחר מין מזדמן) הייתה גינות ציבוריות חשוכות בחיפה (גן בנימין וגן הזיכרון), ירושלים (גן העצמאות) ותל אביב (גן העצמאות, גן הרכבת, גן מאיר ומספר ברים ברחוב הירקון). הכתבה העיתונאית הראשונה שסיקרה את התופעה הופיעה ב-1962 בשבועון "העולם הזה" תחת הכותרת "מחתרת על הטיילת".³⁴ לקראת שלהי שנות השישים התרחבה במעט הסצנה ההומואית בתל אביב כאשר התמסדו מפגשים בדירות פרטיות (בסודיות ולמוזמנים בלבד), ב"לונדון מינסטור" ובמספר ברים ביפו.

בשנת 1973 החליט איגוד הפסיכיאטרים האמריקאי להוציא את ההומוסקסואליות מקובץ האבחנות הקליניות, ומאז התופעה אינה נחשבת עוד הפרעה נפשית. לשינוי הסמלי הזה הייתה השפעה מכרעת בכל הנוגע למעמדם ולתדמיתם של הלהט"בים במדינות המערב.

ניצנים של שינוי בישראל הופיעו החל ממחצית שנות השבעים ובמהלך שנות השמונים עם ייסוד מפלגת "רץ" - התנועה לזכויות האזרח (1973) והאגודה לשמירת זכויות הפרט (1975) - שהיתה למעשה שם כיווני לארגון הלהט"בי הראשון (המייסד היה יעקב פזי). שיח המחאה והזכויות החדש הציף לראשונה ובהיסוס את בעיית ההומואים והלסביות מעל פני השטח, והמושגים הללו כבר לא נלחשו בחדרי חדרים ואפילו נדונו לראשונה זעיר פה זעיר שם בתקשורת.

בשלהי שנות השבעים וראשית שנות השמונים גבר המתח הפנימי בחברה הישראלית והתרחב הפילוג בין ימין לשמאל ובין דתיים לחילוניים. במקביל נעשתה התקשורת נשכנית וביקורתית יותר (בעיקר בשל ההלם של מלחמת יום כיפור) ונוצרו התנאים לשיח מחאה מגדרי (הפמיניזם הישראלי יצא לדרך) וליציאה להט"בית מהוססת ומאורגנת יותר מתוך "הארון". אירוע הגאווה הפומבי הראשון בארץ - העליזאדה (1979), ייסודם של אל"ף - ארגון לסבי פמיניסטי ראשון (1978), של "נתיב נוסף" - הביטאון הקהילתי הראשון (1981) ושל "הקו הלבן" - קו הקשב והסיוע של האגודה (1982) - היו חלק מהסנוניות שבישרו את בוא האביב. לראשונה גם נוצרו עימותים פומביים מקומיים בין הלהט"בים לממסד שהוסיפו פלפל למאבק: כך למשל, מחאת באי הכנס הבינלאומי של הומוסקסואלים ולסביות יהודים בעקבות החרמתם על ידי בתי מלון והקרן הקיימת (1979), או הפולמוס שנוצר בעקבות איסור הקרנת סרטו של עמוס גוטמן "נגוע" על ידי המועצה לביקורת סרטים ומחזות (1982).

התפשטות מחלת האיידס בעולם³⁵ והפאניקה שהיא עוררה בקרב מיליונים החריפו מצד אחד את הרתיעה מפני הומואים והעצימו את הסטריאוטיפים שלהם, אבל במקביל תרמו למודעות לתופעה הלהט"בית ולגל אמפטיה וגישה אקטיביסטית יותר נגד דעות קדומות.³⁶

בשלהי שנות השמונים נפתחה תקופה חדשה במעמדם של הלהט"בים בישראל, עם הקמת קל"ף - קהילה לסבית פמיניסטית, ועם הוצאת הגיליון הראשון של הירחון "מגעים". אבל גולת הכותרת של מגמת השינוי הייתה ביטול הסעיף בחוק העונשין שאסר על משכב זכר. הניסיון הראשון לבטל את האיסור הפלילי נעשה כבר בשנת 1964 על ידי שר המשפטים, אבל הקואליציה, שכללה גם את המפלגה הדתית לאומית, הכשילה את היוזמה. כעבור שבע שנים הגיש ח"כ אורי אבנרי הצעה לביטול החוק, אבל גם הניסיון הזה כשל. לקח עוד כמעט שני עשורים עד שהכתם הוסר. בשנת 1978 פתחה שולמית אלוני, מנהיגת רץ, במסע בן עשר שנים לביטול החוק ההומופובי. היא זכתה לקיטונות של בוז מצד השמרנים והדתיים, והיו שכינו אותה "אויבת היהדות ואוהבת ההומואים וההומואיות". בעומדה בראש

ועדה משותפת לוועדת הפנים של הכנסת וועדת חוקה, חוק ומשפט, ניסתה אלוני להכריז על ביטולו של הסעיף האוסר על משכב זכר. הניסיון כשל, והוועדה החליטה בסופו של דבר "להמתיק" את הסעיף לעונש של שנת מאסר אחת. אבל גם היוזמה הזאת בסופו של דבר לא הגיעה לידי חקיקה של ממש.

ב-22 במרץ 1988, בתרגיל פוליטי ערמומי, הצליחה אלוני לעשות את הבלתי יאמן. היא הגישה את התיקון המחודש לחוק העונשין, תוך השמטת הסעיף האוסר על משכב זכר.³⁷

דעתם של חברי הכנסת הדתיים והחרדיים היתה נתונה בעיקר להחמרה בעבירות אינוס, והם כלל לא שמו לב שהחוק המחודש אינו כולל איסור על יחסי מין הומוסקסואליים. וכך, ביום למחרת הם מצאו את עצמם במציאות חדשה שבה "יחסים הומוסקסואליים בהסכמה כבר אינם בגדר עבירה". מכאן התגלגל לו כדור שלג של מאבקים והישגים בתחום זכויות להט"ב.³⁸

השיח המיני בכללותו הפך באותה עת לגיטימי יותר בהשפעת המהפכה המינית העולמית, ותופעות שנאסרו לדבר עליהן בעבר - כגון אוננות, אורגזמה או קשיים במיטה - הוצאו מהרוכסנים. הלגיטימציה לכיקורת והתפתחות תרבות המחאה הפוליטית (הופעת השמאל החברתי) סייעו לריכוך היחס להומוסקסואליות (בעיקר בתקשורת, באקדמיה ובשדות האמנות) וסללו את הדרך לתביעות תקיפות יותר ולשוויון זכויות מגדרי מכל הסוגים. גם המהפכה הפמיניסטית תרמה באופן משמעותי לתהליך הזה.

זכות ראשונים להקמת ועדת המשנה לקידום זכויות הקהילה הלהט"בית שמורה לחברת כנסת יעל דיין ב-1992 (תחת הוועדה לקידום מעמד האישה). לראשונה הוקם גוף רשמי של הפרלמנט הישראלי לטובת ענייני הקהילה ולראשונה יכלו הומואים ולסביות להגיע לכנסת כדי לדרון בצרכיהם, לשטוח את הדברים שמטרידים אותם ולבקש את התערבות החכ"ם. הוועדה גם הביאה לציון אירועי הגאווה בכנסת והנחתה את המרכז המידע והמחקר של המוסד לבצע מחקרים על להט"בים.

מראשית שנות התשעים החל זרם של תקנות וחוקים חדשים הנוגעים לזכויות האזרח ובכלל זה זכויות של להט"בים, ששינה את הסטטוס קוו ויצר לגיטימציה וזחלת לתופעה. גולת הכותרת הייתה שלושה תקדימים היסטוריים: הכנסת תיקון לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, לפיו חל איסור להפלות עובד או דורש עבודה בשל נטייתו המינית (1992), פסיקת בג"ץ שקבעה כי הדייל יונתן דנילוביץ', אשר ביקש לנצל סעיף בהסכם הקיבוצי המעניק לכן זוג כרטיס טיסה בהנחה, רשאי לקבל הטבה זו אף אם בן זוגו הוא מאותו המין (1994) וההכרזה של צה"ל, כי כל אזרח ללא קשר לנטייתו המינית יוכל לשרת בכל תפקיד בצבא (1993).³⁹

בזה אחר זה נוצרו באותה עת התארגנויות סטודנטים להט"בים באוניברסיטאות, וב-1996 הוקם פורום גאות במפלגת מרץ - מפלגה שהובילה את תהליך השינוי בזירה הפוליטית. התאים הללו משכו קבוצות נוער להט"בי בערים הגדולות ויצרו בסיס להתפתחות קהילה ישראלית להט"בית צעירה ודינמית שתהווה עם הזמן קבוצת תמיכה הולכת ורחבה.⁴⁰

הופעתו של פרופסור עוזי אבן בכנסת (1993),⁴¹ פרסום חוברת "נטייה חד מינית" ע"י משרד החינוך (1995), שידור תוכנית הטלוויזיה "קלפים פתוחים" (1997), וזכייתה של דנה אינטרנשוניל באירוויזיון (1998) סימנו והובילו תהליך של ריכוך בדעות הקדומות, בעיקר בקרב השכבה החילונית המשכילה.⁴² אלה היו לכאורה אירועים נקודתיים, אבל השפעתם המצטברת הייתה משמעותית. נער או נערה גאים שגדלו בשנות התשעים כבר ידעו שאינם מיעוט זניח ושאפשר לחיות כהומו או כלסבית מוצהרת/ת בסביבה יותר אוהדת ותומכת (אפילו העולם הדתי-לאומי נפתח טיפין טיפין).⁴³ במקביל שופרה מערכת ההסברה של אגודת הלהט"ב, ששיחקה תפקיד חשוב במערכה על דעת הקהל. שירות ההרצאות של האגודה הוקם כבר בשנת 1976. בשנת 2001 עבר השירות רה-ארגון, שבסופו הפך לזרוע ההסברה של האגודה בשם חושן - חינוך ושינוי. ביולי 2004 פרשו פעילי זרוע ההסברה והפכו לארגון עצמאי.

החקיקה הפלורליסטית קיבלה לקראת סוף העשור תנופה נוספת וכך גם הפעילות המחאתית נגד דעות קדומות. כך

למשל, ההפגנה ב-1996 מול ביתו של נשיא המדינה, עזר ויצמן, לאחר שיצא בהכרזה הומופובית, שהביאה בסוף להתנצלותו הפומבית (עיתון העיר הוקיע אותו בחריפות), ההפגנות ב-1998 בעקבות התבטאויות הומופוביות של הצייר אורי ליפשיץ והזמר מאיר אריאל וההפגנות בעקבות סגירת אירועי הוויגסטוק על ידי המשטרה (ההפגנות האלימות והספונטיות פרצו ב-22.5.98. אירוע זה נתפס בקרב הקהילה כ"סטנוול" ישראלי).

לראשונה מאבקים ציבוריים למען זכויות של הלהט"בים הניבו שינויים חשובים. זכורים במיוחד, המאבק הציבורי של אדיר שטיינר שהביא להכרה בו כאלמן של חלל צה"ל, על כל הזכויות וההטבות המשתמעות מכך וכן המאבק של פרופ' עוזי אבן לאפשר לבן זוגו לקבל את אותן זכויות להם זכאים בני זוג הטרוסקסואלים של חברי סגל האוניברסיטה.

גם עולם האמנות נפתח טיפין טיפין לביטויים להט"ביים גלויים, שהוצגו רובם ככולם בגלריות ומוזיאונים בתל אביב (למשל, אירוע הגאווה בגינת שיינקין). אירוע סמלי חשוב היה הקמת חנות הסקס הראשונה לקהילת הלהט"ב בישראל, "סקסי-שופ", ברחוב דיזנגוף. מצעד הגאווה הראשון בחוצות תל אביב (1998) היה אירוע מכונן בתולדות מעמדה של הקהילה הגאה בישראל. כעבור ארבע שנים נערך מצעד הגאווה הראשון גם בירושלים, שעורר את זעמם של הדתיים והחרדים ונותר מאז בצילו של המצעד הגדול והשמח בתל אביב. באותה שנה נערך מצעד גאווה ראשון באילת ושנה לאחר מכן נערך המצעד הראשון בחיפה (בשל פיגוע שהתרחש שבוע קודם לכן נדחה המצעד בירושלים שבוע והתקיים במקביל למצעד החיפאי).

תל אביב, העיר התוססת והפלורליסטית ביותר בישראל, נחשבה תמיד לזירת המפגש הטבעית של הלהט"בים, אבל רק ממחצית שנות התשעים החלה להתמסד בה תרבות גאה מוצהרת ומאורגנת, הן בתחום השירות הקהילתי והן בתחום הבידור והפנאי.⁴⁴ כך למשל, "בנות פסיה" היתה להקת הדראג הראשונה שפעלה בישראל הופיעה לראשונה ב-1995 במועדון "זמן אמיתי" (לימים היא הופיעה גם בטלוויזיה). הסופר והמשורר אילן שיינפלד הקים את הוצאת "שופרא לספרות יפה" (1998), שהוקדשה לפרסום ספרות להט"בית מקורית ומתורגמת והעיתונאי יאיר קידר ייסד את כתב העת "הזמן הוורוד", שהופץ אחת לחודש במתכונת חינמון, לאורך כ-12 שנה. הבשורה מתל-אביב עברה בהדרגה למקומות נוספים ברחבי הארץ וארגוני תמיכה צצו בזה אחר זה בחיפה, בירושלים וביישובים נוספים.

פרסום מפת הבילוי הראשונה לגייז בישראל: The Tel Aviv Gay Map (בשנה שבה הושווה גיל ההסכמה ליחסי מין הומוסקסואליים לזה של יחסי מין הטרוסקסואליים), פתיחת "קפה תיאו" (בית קפה וחנות ספרים הנקרא על-שם תיאו מאינץ, מראשוני הקהילה ההומוסקסואלית בישראל) ומקומות בילוי אחרים כמו "הישי", "אאוט", "מינרבה" ו"קפקא" - סימנו את היציאה השמחה של הגייז מאפלה לאור ובעיקר את ראשית תהליך הפיכתה של תל אביב ל"עיר מקלט" סובלנית ותוססת לעשרות אלפי להט"בים בישראל ולאחת הערים ה"הוורודות" הפופולריות ביותר בעולם. זכייתה של תל אביב בתואר "העיר הגאה של 2011" בתחרות של האתר Gaycities ואמריקן איירליינס היווה מעין אישור סמלי נוסף לשינוי הדרמטי.

רון חולדאי, ראש העיר הנמרץ של תל אביב, הבין מהר מאד שהתמיכה שלו בקהילה הגאה חשובה לא רק לתדמית של עירו התוססת, אלא גם בהיבט הכלכלי. העירייה שבראשותו לא רק החלה לטפח מאז קשרים חמים עם הקהילה הלהט"בית, אלא שהיתה אחת העיריות הראשונות בעולם שהשוותה זכויות תושב לבני/בנות זוג מאותו המין (2002). תל אביב גם היתה הראשונה שהעניקה נציגות פוליטית לאנשי הקהילה (מיכל ערן נבחרה מטעם מרצ למועצת עיריית תל אביב יפו כבר ב-1998), וסללה בכך את הדרך לנציג גאה נוסף בעיריית ירושלים (סער נתנאל). בחיפה צורפה נציגה של הקהילה לוועדה החינוך של העירייה (ארנה מרי-אש).

שיתוף הפעולה הפורה בין "האגודה" לבין העירייה תרם להנגשת מידע ושירותי תמיכה חומריים ונפשיים לציבור הלהט"בים, באמצעות ארגונים חשובים כגון "בית דרור" (בית מחסה לנוער להט"ב) וארגון נוער גאה (שניהם הוקמו ב-2002). כמו כן הופקו יותר ויותר חומרי הסברה על עולם הגייז ומשרד החינוך הגדיל את שיתוף הפעולה עם "האגודה" בכל הנוגע להפצת מידע בבתי ספר, בעידודו של שר החינוך פרופ' אמנון רובינשטיין.

⁴⁵ הבשורה מתל אביב עברה בהדרגה למקומות נוספים ברחבי הארץ⁴⁶ וארגוני תמיכה להט"בים צצו בזה אחר זה (כגון, הפורום החיפאי, "גאוה בגליל", הבית הפתוח בירושלים ובהמשך בכרמיאל וביישובים נוספים).

מאז ראשית המילניום ועד היום נוצר מעין "פס ייצור משפטי" של חוקים, פסקי דין, הנחיות ונהלים שהרחיבו את זכויות הלהט"בים (בתחומי עבודה, ממון, מעמד אישי ומשפחתי, זכויות סוציאליות ועוד) והעמידו את ישראל במקום מכובד בכל הנוגע למעמד החוקי.⁴⁷ כיום (ב-2014) הומואים ולסביות אינם נתונים עוד לאיום מצד החוק ואין עליהם איסור לחיות את חייהם כאוות נפשם, לקשור קשרים רומנטיים, לקיים יחסי-מיין או להביע חיבה בפומבי. בהיבט החוקי הם כפופים לאותם חוקים ונורמות החלים על האוכלוסייה הכללית בבית ובחוץ. בנוסף מספק החוק בישראל הגנות מפני אפליה על רקע נטייה מינית. הומואים ולסביות מגויסים לצבא ופתוחים בפניהם כל התפקידים ובכלל זה משרות פיקוד בכירות ותפקידים רגישים. להט"בים אמנם עדיין אינם זוכים לשוויון זכויות בחיי המשפחה, זוגיות, אימוץ, והבאת ילדים, אבל גם בתחום זה חל שינוי זחל בפסיקה. פסיקת בתי המשפט בישראל מכירה היום דה-פקטו בזוגות הומוסקסואלים, בעיקר במסגרת מוסד ה"ידועים בציבור", שהסדיר בעבר רק את ענייניהם של זוגות הטרוסקסואלים שלא נישאו באופן רשמי.

בפועל, בני זוג מאותו מיין בישראל יכולים היום: לאמץ ילדים, להתגונן מאפליה בעבודה, להירשם במרשם האוכלוסין ובתעודת הזהות כנשואים (אף שמבלי שהדבר יקנה להם מעמד של נשואים) ולרשת על פי חוקי הירושה (כידועים בציבור).⁴⁸ הם לא יכולים עדיין: להתחתן באופן פורמלי (אחת הנגזרות של מצב זה היא אפליה באזרח של בן/בת זוג שאינו אזרח ישראלי) ולתרום דם.⁴⁹

חלק בלתי נפרד מההתפתחות המרשימה הזאת, הוא תוצר של ייסוד והפעלה של שורה ארוכה של ארגונים, עמותות, שירותים ומפעלים תרבותיים וחברתיים.⁵⁰ מקצתם ביוזמת האגודות השונות של הלהט"בים ומקצתם ביוזמה ובשיתוף פעולה עם ארגונים ציבוריים אחרים.⁵¹

ב-17 במאי 2011, במסגרת אירועי היום הבינלאומי נגד הומופוביה (הבנ"ה), השיקו חברי הכנסת נינו אבסדזה וניצן הורביץ במרכז הגאה בתל אביב את השדולה הגאה בכנסת. האירוע סימל מצד אחד את הדרך שעוד צריך לעשות ומצד שני את העוצמה הלהט"בית והנינוחות שלה במרחב הציבורי. באירוע השתתף גם רנדי הריסון, גיבור סדרת הדרמה "הכי גאים שיש" (על החשיבות של הסדרה ראו בהמשך).

מצעדי גאוה, כנסים וימי עיון, מסיבות ואירועי תרבות מגוונים הקשורים לקהילה הלהט"בית הפכו לעניין שבשגרה, ויותר ויותר גופים כלכליים ששים היום לשתף פעולה ולפרוש עליהם חסות. אכן, דרך ארוכה עברה הקהילה מאז שמלונות בתל אביב סרבו בשנות השישים לארח את הקונגרס העולמי של ההומואים והלסביות היהודים (הכנס התקיים רק ב-1979). גם המחקר המדעי אודות היבטים מגוונים של הלהט"ב הולך ומתרחב בהתמדה ויותר קורסים ניתנים באקדמיה סביב הנושא והם מרחיבים את היידע והמודעות הציבורית בהתמדה.⁵²

במקביל החל בישראל גם עידן של פלורליזם תקשורתי מדרגה חדשה. תופעות חברתיות וקבוצות שהודרו עד אז (נשים, דתיים, עדות ובשלב מסוים גם להט"בים) קיבלו במה (משיקולי רייטינג ורגישות חברתית) ומקצתם נעשו כוכבים מוכרים. מה שנראה רק לפני עשור כדבר דמיוני - להט"בים שהופכים לכוכבי-על פופולריים (כמו גל אוחובסקי, אסי עזר, עברי לידר) - הפך למציאות. אלה שחששו להצהיר על נטייתם אולצו לצאת מהארון באמצעות תהליך אאוטינג שנוי במחלוקת.

בתקשורת מוצגות בשנים האחרונות דמויות חיוביות רבות של להט"בים, המאפשרות למתבגר הלהט"בי לפגוש מודלים שונים לחיקוי המתמודדים עם האתגרים השונים שבזהות הלהט"ב. אם בגל ההופעות של הומואים בתוכניות אירוח של שנות התשעים הופיע הגיי בדרך כלל על תקן ה"אחר", האורח השונה והמסקרן, היום דמותו התקשורתית עברה "נרמול". ציבור הלהט"ב מיוצג בסוגים שונים של תכניות טלוויזיה, גם בתור מתמודדים ושופטים בתכניות הנמצאות בלב המיינסטרים, כמו כוכב נולד או האח הגדול.

מרוויין המקורב לתחום אמר לנו: "לסמן וי על בילוי במקומות של גייז זה MUST כדי להתקדם בברנז'ה. נוכחתי שמתמודדי ריאליטי, אנשים בתחילת דרכם, וגם זמרים, אמנים וסלבים אחרים, חייבים להראות נוכחות במקומות של גייז, כדי להיכנס למיינסטרים של מי שאוחז במושכות בעולם השואו ביז. אם תקפצו לאויטה תוכלו תמיד לפגוש מתמודדי ריאליטי חדשים. הדוגמה הכי קיצונית אולי היא ההופעה של עומר אדם במצעד הגאווה, כאשר השיר שהוא ביצע ושנכתב במיוחד לאירוע הגאווה, הפך להיות לשיר השגור בפי כל נער מתבגר. אמנם יש כאן מפגש אינטרסים ולא איזו אידיאולוגיה אבל זה בהחלט מאותת לצעירים את הכיוון. גם הומופובים, כאשר הם מדרקלים את מילות השיר של עומר אדם, היחס שלהם להומואים באופן עקיף מתרכז."

גם אירועים הקשורים לקהילה הלהט"בית החלו להיות מסוקרים בתקשורת. אמנים ואנשי תרבות ותקשורת מרכזיים (ולאחרונה גם ספורטאים) יצאו מהארון בזה אחר זה וחשפו את סיפורם האישי, שיצר מודל הזדהות ועודד צעירים וצעירות מבולבלים לצאת מהארון בפחות חשש.

השינוי בדמותו של הלהט"ב הישראלי, ובעיקר ההומו, משתקף גם בעולם הספרות, התיאטרון והקולנוע.⁵³ בפתח המאמר שסוקר אבני דרך בהתפתחות ייצוגי ההומו על מסך הקולנוע הישראלי כותב עופר עין גיל:

"ההודעה על ביטולו של מצעד הגאווה התל אביבי, כדי לאחד כוחות לטובת המצעד העולמי שיערך או-טו-טו בירושלים, יחד עם יום העצמאות ה-58, פתחו בפנינו אופציה בלתי נמנעת לערוך מצעד גאווה קטן משלנו. לא כזה שנערך בשמש קופחת וגלונני זיעת חינם, אלא דווקא אחד שמעצב את פנינו כקהילה. בתום מסע אל תום אלף שעות צפייה במסך הגדול והקטן, אתם עומדים לצעוד בעקבות דמות המתעתעת של ההומו הציוני. מהברים האפולויים והדמויות הדקדנטיות ועד ללב הפריים טיים. או, אם תרצו, עד פרסי יוקרה בפסטיבלים בינלאומיים ברחבי הגלובוס. אע"פ שהמדינה ניצבת בפתח שנתה החמישים ושמונה, להומו העברי לקח קצת יותר זמן להתאושש ממלחמות העצמאות ולפרוץ את הארון כך שיהיה אפשר לקפוץ על ציר הזמן משנות החמישים ועד אמצע שנות ה-70 בחשיכה מוחלטת. עד אז לא היה אף הומו ייצוגי שישא את כובד משקלה של הגאווה הלאומית, והקיום ההומואי היחיד היה שמור למרשאות המוריקות של גן העצמאות, או לזלמן שושי שחדר את התודעה הלאומית אבל לא זכה לדקות מסך." המאמר מסתיים במשפט: "נראה שההומו הציוני מפצה את עצמו על שתיקה ארוכה מידי במבול אינסופי של הופעות ככל מדיה אפשרית. אם נמשיך בקצב הזה יש סיכוי סביר שאת מצעד העצמאות הבא ילדי ישראל באמת יחגגו עם דגל גאווה לצד דגל ישראל, או שאולי כמו בכל תהליך התבגרות (או יציאה מהארון, אם תרצו) צריך להגיע לאקסטרים, כדי למצוא את האמצע."⁵⁴

עמדות הציבור כלפי הקהילה הגאה

שאלה	תומך	מתנגד	לא יודע	הערות
האם היית מעסיק, האם אתה חושב שהיית מקבל הומו או לסבית לעבודה?	82%	14%	4%	בקרב החרדים רק 36% השיבו בחיוב, לעומת 55% שאמרו שלא היו מקבלים אותם לעבודה.
האם אתה בעד או נגד הכרה חוקית בנישואים חד-מיניים?	59%	33%	7%	בציבור החילוני והמסורתי ובקרב העולים מברית המועצות התמיכה רחבה במיוחד. לעומת זאת, רוב מוחלט של הדתיים, הערבים והחרדים מתנגדים לנישואים חד-מיניים בישראל.
האם צריך לאפשר או לא לאפשר דיון בסוגיית הנטייה המינית בביה"ס?	67%	24%	9%	
האם היית מאפשר לילדיך להיות בקרבת				ההתנגדות הרבה ביותר נרשמה בקרב הציבור החרדי

ילדים להורים חד-מיניים?	68%	24%	8%	והערבי
האם אתה בעד או נגד מתן אפשרות לזוגות חד מיניים לאמץ ילדים בישראל?	66%	27%	7%	67% מהמסורתיים ו-55% מהדתיים אמרו שהם בעד מתן אפשרות אימוץ לזוגות חד-מיניים
האם אתה בעד מתן אפשרות לזוגות חד-מיניים לבצע הליכי פונדקאות בישראל?	64%	29%	7%	66% מהמסורתיים ו-42% מהדתיים הביעו תמיכה בפתיחת הליכי הפונדקאות גם להומואים ולסביות
האם אתה בעד או נגד מתן אפשרות להומואים לתרום דם?	63%	25%	12%	
האם אתה בעד תמיכה תקציבית שוויונית של המדינה לארגונים של הקהילה הגאה?	66%	24%	10%	
האם צריך או לא צריך לאפשר מצעדי גאווה בישראל?	34% - 20%) צריך לאפשר רק בכמה ערים)	40%	7%	
האם אתה תומך או לא תומך בקידום ישראל כיעד לתיירות גאה?	54%	34%	12%	
האם אתה בעד או נגד חקיקה שתכיר בשוויון זכויות מלא לזוגות חד-מיניים בכל תחומי החיים?	70%	23%	7%	89% מהחילונים אמרו כי הם בעד שוויון מלא, כמו 72% מהנשאלים שהגדירו עצמם מסורתיים ו-46% מהדתיים ומהערבים. זאת, לעומת 8% בלבד מהחרדים. כמו כן, שיעורי התמיכה בשוויון זכויות לחד-מיניים גבוהים יותר בקרב נשים.
אם אחד מילדיך היה מכריז שהוא הומו או לסבית, האם היית מקבל את נטייתו המינית או לא?	70%	19%	11%	בציבור הערבי והחרדי רוב הנשאלים השיבו כי לא היו מקבלים את אורח החיים הזה של ילדיהם

מקור: ליס, יהונתן וליאור, אילן. 15.12.2013. 70% מהישראלים תומכים בשוויון זכויות מלא לזוגות גאים; בכנסת מסתייגים. הארץ.

נתונים: מכון דיאלוג.

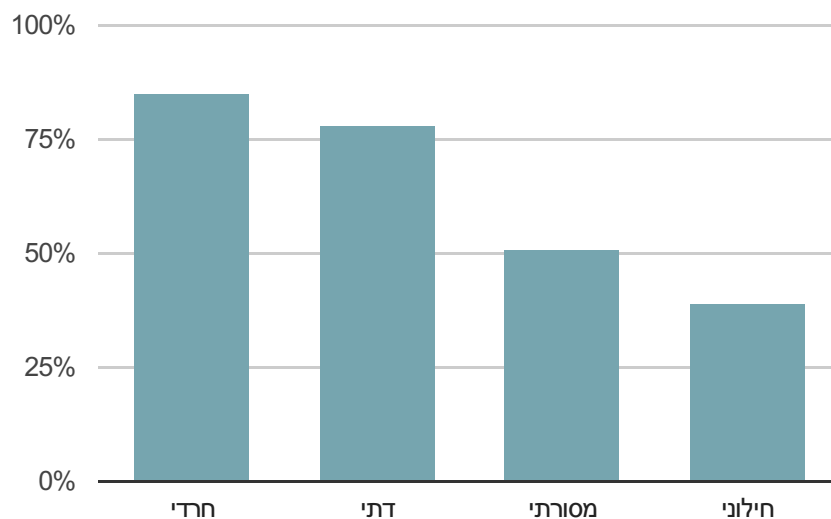
הרצח המחריד שאירע ב"בר נוער" באוגוסט 2009 עורר הדים ציבוריים ותקשורתיים רבים והעלה את נושא הנוער הלהט"בי לתודעה הציבורית. לראשונה נחשפו רבים בציבור הישראלי לקשיים הרבים שאותם חווים בני הנוער הלהט"בים והומחש עד כמה הם עדיין סובלים ונאבקים על מקומם בחברה. חוסר הריסון הטיפוסי לישראלים (נטייה להתבטא באופן בוטה) והיחס הסטיגמטי כלפי מה שאיננו תואם את המסורת השמרנית עדיין מקשים על פרטים ועל

זוגות חד מיניים לחשוף את זהותם המינית ואת זוגיותם וכופים על רבים לנהל חיים כפולים. יתר על כן, חלקים גדולים בחברה הישראלית מסויגים מפעילותה של הקהילה הלהט"בית בשל דעות קדומות וחוסר ידע משווע. חיו של ה'גאה' הישראלי רצופים גם היום קשיים רבים, במישור הקבלה העצמית והחברתית גם יחד, קל וחומר זוגות חד-מיניים. הבחירה באורח-חיים זה גובה במקרים רבים מחיר כבד: נידוי משפחתי, נידוי חברתי, קשיים במקום-העבודה, קשיים כלכליים ובירוקרטיים ועוד. הומופוביה⁵⁵ ופשעי אלימות על רקע להט"בופובי עדיין שכיחים למדי (דומה שאוכלוסיית ה-ט' - הטראנסג'נדרס - היא הפגיעה מכולן), כאשר רק חלקם מרווחים על פגיעה, בשל הבושה הכרוכה בכך. "יא הומו" "קוקסינל" וכיו"ב הן עדיין מהקללות הנפוצות בכבישים, במגרשי הכדורגל, בגני הילדים, בבתי הספר, בצבא ובוודאי במרחב האינטרנטי.⁵⁶

גם בתקשורת הרחבה ייצוג הלהט"בים עדיין לוקה בסטריאוטיפיזציה לא מבוטלת והנטייה הרווחת היא להתייחס אליהם במונחים שהסוציולוגיה מכנה "סטטוס מאפיל" (קודם כל הומו או לסבית ורק אחר כך אדם רגיל בעל מכלול רחב של שיוכים ותכונות). אבל כאמור, הכוס הריקה מתמלאת בהתמדה. הרוח הגבית שמעניקים התקשורת החילונית, האקדמיה, המשפט ועולם האמנות מחזקת את מעמד הלהט"בים ומחלישה דעות קדומות. יותר ויותר בנים ובנות של הקהילה הגאה זוכים לחיות חיי חופש גלויים ושלמים, גם מחוץ ל-ד' אמותיהם, ושיעור הולך וגדל מוקף ברגשות אהבה וקבלה לפחות בסביבתם הקרובה. גם מספר המשפחות הלהט"ביות הולך וגדל, כולל מחוץ לתל אביב, וילדים רבים גדלים לעולם שבו זה טבעי שיש אמא ואמא או אבא ואבא.

היום שבו אפשר יהיה לפרק את הקבוצות הגאות וחבריהן יוכלו להתערות בכל קבוצות החברה הישראלית (הלהט"ב החרדים והערבים עדיין אנוסים ברובם לחיות חיי שקר) עוד מחכה לנו אי שם מעבר לקשת. אבל דור ה-Y הלהט"בי נולד וצומח לתוך מציאות אחרת מקודמיו.

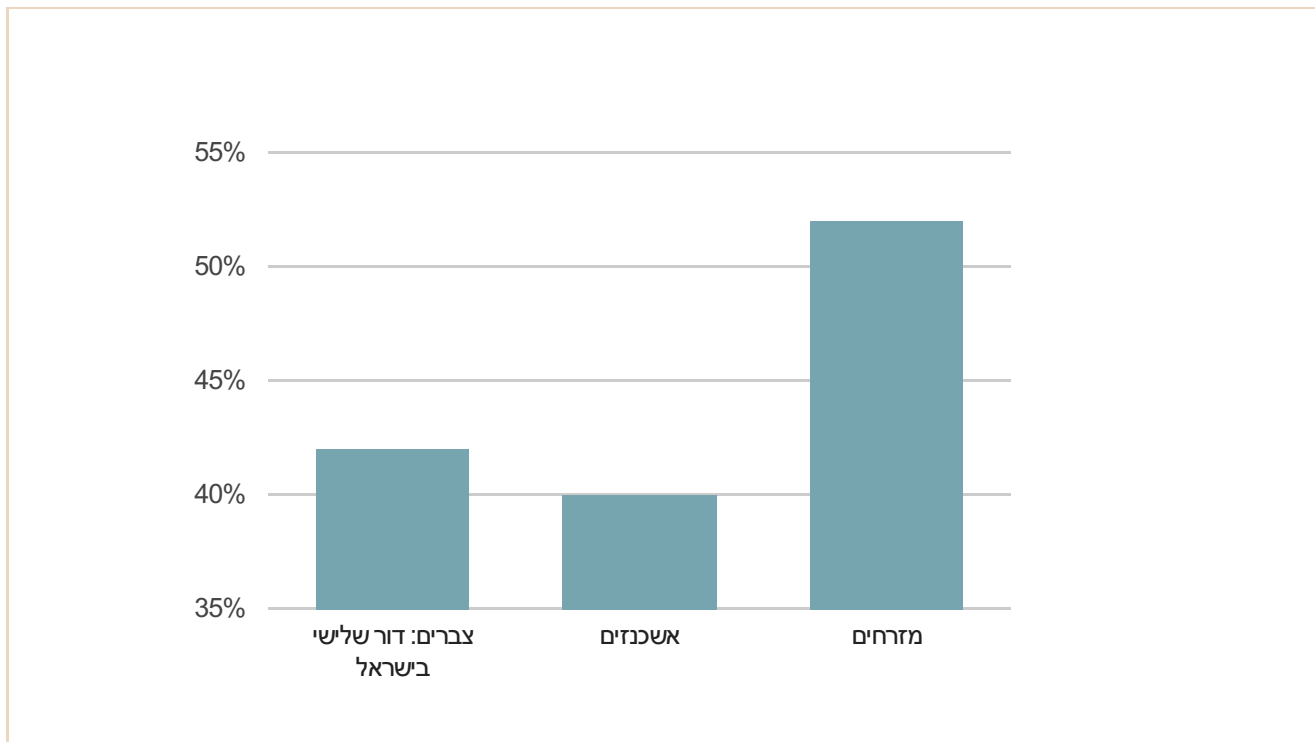
יחס שלילי כלפי הקהילה ההומו-לסבית על פי מידת הדתיות

מקור: הדר, יעל; קנפלמן, אנה ופיליפוב, מיכאל. 15.9.2009. היחס לקהילה ההומו-לסבית בישראל: האם כבר לפני הפיגוע הייתה הכתובת על הקיר? המכון הישראלי לדמוקרטיה.

הערות: מדגם של יהודים בלבד. התוצאות הן מלפני הרצח במועדון ההומו-לסבי בתל-אביב (1.8.2009). השאלה: "מהו היחס שלך לקהילה ההומו-לסבית?"

יחס שלילי כלפי הקהילה ההומו-לסבית בקרב יהודים על פי עדה

מקור: הדר, יעל; קנפלמן, אנה ופיליפוב, מיכאל. 15.9.2009. היחס לקהילה ההומו-לסבית בישראל: האם כבר לפני הפיגוע הייתה הכתובת על הקיר?. המכון הישראלי לדמוקרטיה.

הערה: התוצאות הן מלפני הרצח במועדון ההומו-לסבי בתל-אביב (1.8.2009). השאלה: "מהו היחס שלך לקהילה ההומו-לסבית?"

טרם נערך מחקר אמפירי עדכני שנועד לבחון באופן מקיף ושיטתי הבדלים בין-דוריים בקרב הלהט"בים בישראל. אבל ממחקרי חלוץ שנעשו בשנים האחרונות בעולם ובישראל ומהתרשמות שלנו משיחות ותכתובות עם וותיקים בקהילה, עם אנשים שנמצאים במגע סדיר עם צעירים ובני נוער וכן עם להט"בים בני דור ה-Y - עולה כי קיימים הבדלים מעניינים, שמשפיעים ועוד ישפיעו על הקהילה הגאה בעתיד. אפשר אפילו לומר בזהירות שמתחוללת כאן מהפכה.

רוב הלהט"בים בני דור ה-Y לא חוו את תקופות החושך בחברה הישראלית (בתקופת התפר הם היו רק ילדים) ולכן טבעי שתהליך עיצובם בתחום הזהות המגדרית והנטייה המינית היה שונה מדורות שקדמו להם. אבל היו עוד השפעות תרבותיות שהטביעו את חותמן על הדור הזה, ושאותן נסקור להלן בפרק הזה.

מפתח חדש לארון

מגלים את עצמם מוקדם יותר

"היציאה מהארון" היא תהליך של גילוי עצמי, שבו מוחלפת בהדרגה הזהות ההטרנסקסואלית הכפויה והמזויפת, בזהות להט"בית מהותית ואמיתית.⁵⁷ התהליך הכואב והלא פשוט הזה כולל לרוב את המרכיבים הבאים: התוודעות לקיומה של משיכה חד-מינית (לרוב התאהבות), התנסות חד-מינית ראשונה, תיוג עצמי, חשיפה בפני אחרים (תחילה לסביבה הקרובה ואחר כך למעגלים רחבים יותר) ומפגש ראשון עם הקהילה הלהט"בית. בהמשך יופיעו שלבים נלווים, בדרך להכרה ולהשלמה עם הזהות החדשה, תוך פיתוח גאווה עצמית ואורח חיים ההולם יותר את צרכי הלהט"ב.⁵⁸

אצל הלסביות התהליך מעט שונה וכולל במקרים רבים גם תקופה של הימנעות מעיסוק בנושא והתנסות במערכות יחסים עם גברים.⁵⁹

”הכרתי בחור שסיימתי איתו את הערב. הוא ידע שאני לסבית. אין לי תירוץ או סיבה לזה. ומקווה שלא נתתי לו תקוות שווא שאני מעוניינת בו. בסך הכל רציתי קצת מגע. אני לא מצטערת על זה. זה הבהיר לי כמה אני כמהה לקשר אמיתי עם אישה.”⁶⁰

ב-2011 פורסם מחקר של ארגון חושן (מרכז החינוך וההסברה של קהילת הלהט”ב בישראל) ששירטט את אבני הדרך בגיבוש הנטייה המינית של להט”בים בישראל. מהמחקר עלו הממצאים הבאים:

”בקבוצת ההומוסקסואלים, סדר אבני הדרך הכללי הוא: תחושת שונות, משיכה חד-מינית, לבטים בנוגע לנטייה המינית, התנסות מינית עם שני המינים ומעט לאחריה בטחון בנטייה המינית ההומוסקסואלית, התאהבות בגבר, חשיפת הנטייה המינית לאדם אחר, חשיפת הנטייה המינית למשפחה ומעט לאחריה זוגיות ראשונה, ולבסוף חשיפת הנטייה המינית בעבודה.

בקבוצת הלסביות, סדר אבני הדרך הכללי הוא: תחושת שונות, משיכה חד-מינית, התנסות מינית עם גבר, התאהבות באישה, לבטים בנוגע לנטייה המינית, פעילות מינית עם אישה, חשיפת הנטייה המינית (או הלבטים) לאדם אחר, בטחון בנטייה המינית הלסבית, זוגיות ראשונה, חשיפת הנטייה המינית למשפחה ולבסוף חשיפת הנטייה המינית בעבודה.

בניגוד להומוסקסואלים, אשר ההתנסויות המיניות עם שני המינים קורות אצלם במוצע באותו הגיל ומעט לאחריהן מופיע בטחון בנטייה המינית, אצל הלסביות נמצא פער זמן משמעותי בין ההתנסות עם גברים לבין ההתנסות עם נשים, ובין התנסות זו לבין הבטחון בנטייה המינית. יש לציין כי אצל ההומואים, במיוחד בקבוצת הגיל הצעירה, ישנו אחוז ניכר שלא התנסה מינית עם נשים. זאת בניגוד ללסביות, אשר ביניהן ישנו אחוז גבוה שהתנסו בחוויות מיניות הן עם גברים והן עם נשים.

בכל הקבוצות אותר סדר זה של חשיפת הנטייה המינית: ראשית מספרים למישהו (כלשהו), לאחר מכן למשפחה ולבסוף בעבודה. אצל לסביות ראשית מגיעה הזוגיות הלסבית הראשונה ורק לאחריה הן מדווחות כי סיפרו למשפחה. אצל הומואים קודם מספרים למשפחה, ורק לאחר מכן מדווחים על קיומה של זוגיות ראשונה, או שהגיל בו מספרים למשפחה והזוגיות הראשונה זהה.

ככל שעולה הגיל כך גוברת מידת השלמות של האדם עם נטייתו/ה המינית. בנוסף הומואים ולסביות מדווחים על תחושת שלמות גבוהה בקשר לנטייתם המינית בהשוואה לביסקסואלים/יות.

עם העלייה בגיל, המשיבים מדווחים על עלייה בכמות חברים להט”בים (לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים וביסקסואלים) שיש להם, וגם בהקשר לנושא חברתי זה, לביסקסואלים מספר מועט יותר של קשרים חברתיים עם להט”בים אחרים בהשוואה להומואים/לסביות.

הממצאים אודות אבני הדרך ההתפתחותיות הקשורות לנטייה מינית בארץ, דומים לאלו שנמצאו במחקרים עדכניים שנערכו בארצות הברית. נראה, כי התהליכים החברתיים הקשורים לפתיחות חברתית ונראות, משפיעים בצורה דומה הן על החברה הישראלית והן על החברה בארה”ב.⁶¹

חשוב להדגיש כי תהליך היציאה מהארון (כלומר ההכרה בהיותך להט”ב) הוא תהליך מתמשך, מורכב ועמוק, מכדי שניתן יהיה להגדירו באופן דיכוטומי: בתוך הארון או מחוצה לו. במרבית המקרים, שני המצבים מתקיימים זה בצד זה במינונים משתנים. כך למשל, לעתים חבריו הקרובים ובני משפחתו של הלהט”ב יודעים על זהותו, אך עמיתיו לעבודה והדודה או בן הדוד לא.

"גם אם את חיה מהוץ לארון, גם אם יצאת קבל עם ועדה, גם אם יש לך בת זוג וכולם יודעים - בכל מקום חדש שאת מגיעה אליו, ומול כל אדם חדש שאת מכירה - את בארון. כי ההנחה הבסיסית היא שאת סטרייטית. זה עשוי להיות חסר חשיבות חלק מהזמן, אבל מתישהו זה תמיד עולה. מתישהו שואל אם את נשואה, מתישהו מציע להכיר לך, את בזוגיות ומתישהו שואל על ה"שותפה" שלך, מתישהו אומר "בעלך" (בעיקר אם יש לך ילדים) - בכל המקרים הללו ודומים את לרגע מופתעת, ואח"כ צריכה להחליט איך לענות, והאם לצאת. כי אף פעם הרי אי אפשר לדעת מה תהיה התגובה. [...] הוא תמיד, תמיד שם, הארון שאינו נגמר."⁶²

יש אנשים שהיציאה שלהם מהארון מלווה בתגובות חריפות מהסביבה, כגון ניתוק קשרים ואף אלימות מילולית ופיזית. אצל אחרים התהליך חלק יותר ומלווה בתחושת הקלה. יש לעומת זאת כאלה שתהליך היציאה מהארון מלווה אצלם בייסורי מצפון ורגשות אשמה קשים, שנמשכים שנים רבות. ויש כמובן גם רבים הממשיכים להיות "אנוסים" בתוך סביבתם, מבלי לחשוף לסביבה ולעתים אפילו לעצמם את זהותם האמיתית עד קץ החיים.⁶³

למעשה, גם קרובי הלהט"ב חווים סוג של יציאה מהארון, שמשנתנה מאדם לאדם וממשפחה למשפחה.⁶⁴ כך למשל, מקצת מההורים משתפים את קרוביהם וחבריהם בבשורה על הבן/בת ומקצתם שומרים את הדבר בסוד או מקטינים פרופיל (פירוט בהמשך).

מטבע הדברים תהליך היציאה מהארון מושפע מהרקע התרבותי והפסיכולוגי של הלהט"ב, מגילו ומזהותו המינית (הומו, לסבית, ביסקסואל, טרנג'נדר). חשוב גם לסייג ולציין כי במקרים רבים הנטייה והזהות המינית לא מתפתחת באופן ליניארי. הלהט"ב עשוי למצוא עצמו חוזר לשלבים קודמים במהלך חייו, כמו גם להימצא במספר שלבים בו זמנית.⁶⁵

ד"ר עמית קמה מציין נקודה עקרונית נוספת ביחס לדפוסי היציאה מהארון:

"ההצהרה על הנטייה המינית נמשכת לאורך כל חייו של כל הומו, בכל עת שהוא מזהיר על נטייתו המינית בפני אדם אחר. ההצהרה אינה בהכרח מילולית, ועשויה להתבצע בדרכים מגוונות. [...] תהליכים אלה מתרחשים כל החיים, משום שבכל עת על ההומו להחליט האם לידע את בן שיחו לגבי נטייתו המינית. 'דפנותיו' של ה'ארון' המטאפורי נבנות בכל רגע נתון: בכל מגע ישיר או מתווך עם הזולת נשאלת השאלה: 'האם הוא/היא יודע/ת עלי?' ולפיכך היציאה מהארון לעולם אינה מסתיימת, גם אצל מי שהצהיר על נטייתו המינית בפני בני שיח מסוימים, כי לאנשים אחרים המידע עדיין חסוי."⁶⁶

דור ה-Y גדל בתקופה שבה העולם "מתכווץ" ונעשה לגלובלי. כמו במקומות רבים אחרים בעולם, גם בישראל בני נוער חשופים לגירויים דומים של התרבות הפופולארית - סרטים, מוזיקה סדרות טלוויזיה ועוד. אחד מיתרונות התמורה הזאת, בהקשר של אוכלוסיית הלהט"ב, שהם נחשפים בקלות ובאינטנסיביות רבות יותר (באמצעות התקשורת) למבוגרים להט"בים, שמהווים עבורם מודלים לחיקוי. החשיפה הזו משנה באופן עמוק את תהליך ההתבגרות שלהם (למשל, מגדירה להם תחושות מעורפלות) ואת השקפת עולמם, ומבדילה אותם בכך מדורות קודמים. ההשפעה הפמיניסטית, הלגיטימציה החברתית הגוברת לכל צורה של חריגות ומהפכת המידע (שמפחיתה דעות קדומות) - מקלה היום על היציאה מהארון.⁶⁷ ואמנם מחקרים מראים שגיל היציאה מהארון בעולם המערבי צלל בעשור האחרון משנות ה-20 המוקדמות לסביבות גיל 16, והטווח התחתון ירד לגיל 9.⁶⁸

גם בישראל, הגיל שבו מתגבשת הנטייה המינית (ובכלל זה יציאה מהארון) הולך ויורד עם השנים. במחקר שנערך על ידי ארגון חוש"ן נמצא כי גיל גיבוש הנטייה המינית ירד בארץ מ: 22-20 בשנות השמונים והתשעים ל: 16-10 היום (קשה להשיג נתונים מדויקים משום שלא כל הנבדקים במחקר יצאו באופן מוחלט מהארון).⁶⁹

אבנר דפני, מנכ"ל ארגון נוער גאה, לכלכליסט: "הגילים הולכים ויורדים כל הזמן. לפני שלוש שנים הגיל הכי נמוך של צעירים שפנו אלינו היה 13. היום מגיעים הרבה בני 11-12 שמרגישים משיכה ראשונה ורוצים להתייעץ. לארגון שלנו אפשר להצטרף רק מגיל 14, ככה שאני נאלץ לשלוח אותם לחונכים שלנו באינטרנט."⁷⁰

דור ה-Y הוא דור שגדל על ברכי הטלוויזיה ומהפכת השידור המסחרי ולכן טבעי שהשינוי הזוחל שחל בתדמית ההומו והלסבית במסך הביתי השפיעו על תדמיתם העצמית של בני הדור הלהט"בים ומטבע הדברים גם על דפוסי היציאה שלהם מהארון. להלן נסקור כמה מתוכניות הטלוויזיה המכוננות שהשפעתן על החוויה המעצבת של דור ה-Y הלהט"בי היתה משמעותית והבדילה אותם מדורות קודמים:

סטרייט ולעניין. הסיטקום הישראלי "סטרייט ולעניין", ששודר כבר ב-1993 בערוץ הראשון היה מעין גרסה ישראלית של "שלושה בדירה אחת". הסדרה הציגה לראשונה דמות גאה במרכז העלילה - רוני (רפי ויינשטוק) מעצב גרפי גיי בארון שחולק דירה עם שירי (כנרת טריפון רשף), שותפתו המאוהבת בו. בדיעבד מסתבר ש"סטרייט ולעניין" היתה הבלחה של רגע שהקדימה את זמנה, כיוון שככל הנראה נדרש משבר ראשון סביב תוכנית טלוויזיה, שיעלה את הנושא על סדר היום ושיפתח באמת את הזרם.

קלפים פתוחים. ביולי 1971 הוקמה במשרד החינוך ועדה בין משרדית "למחלות מין והידרדרות הקטינה" שקבעה כי בני הנוער אינם מצוידים במידע הולם וביכולת לשיקול דעת בגור בכל הקשור בהחלטות על קיום יחסי מין. חינוך מיני נתפס אז כפתרון מניעתי לבעיית ההידרדרות המוסרית ולקיומם של יחסי מין בין קטינים מתחת לגיל 18. "ההנחה היתה כי הוא יהווה פתרון ליצירת אזרחים ממושמצים שיתמסרו, על פי דו"ח הוועדה, ל'מוסיקה, דראמה ואומנויות אחרות'".⁷¹ בעקבות מסקנות הוועדה הקים משרד החינוך בשנת 1973 את היחידה לחינוך מיני ולחינוך לחיי משפחה. בשלב ראשון היוותה היחידה חלק מהמזכירות הפדגוגית במשרד החינוך, ורק לקראת סוף שנות השמונים נערך שינוי ארגוני שהפך את היחידה לחלק מהשירות הפסיכולוגי-ייעוצי במשרד הממשלתי.

בשנת 1996 הוציא משרד החינוך חוברת במהדורה ניסויית, תחת הכותרת 'נטייה חד מינית (הומוסקסואליות ולסביות)'. החוברת הכילה חומר תיאורטי והצעה לשלושה מערכי שיעור בנושא. בפתח החוברת ציינו הכותבות כי מטרתה לענות על פניות ושאלות של אנשי חינוך והורים שגילו רצון לקבל מידע אמין על נושא ההומואים והלסביות. פיתוח החוברות נתקל בקשיים והתנגדויות של אנשי ציבור (בעיקר מהאגף החרדי והדתי), אבל זה לא מנע את הפקתה והפצתה לכל היועצים החינוכיים במגזר הממלכתי. ראשונה גם נערכו ימי עיון ברחבי הארץ להטמעת התכנים על נושא שנחשב עד אז לטאבו.⁷²

עם זאת, ראשי המשרד, בהנהגת שר החינוך הדתי זבולון המר, לא הזדהו עם השינוי הממסדי ומסיבות ברורות גם לא עודדו אותו. תפנית מעניינת, ובמידה רבה מתבקשת, התרחשה כעבור שנה - ב-1997. העילה והתמריץ היתה סדרת תוכניות אירוח שבועית בהנחיית נתיב רובינזון, בשם "קלפים פתוחים" ששודרה בערוץ החינוכי. כל תוכנית הוקדשה לנושא אחר המעסיק בני נוער בארץ, ובכלל זה תופעות שנויות במחלוקת, כגון חזרה בתשובה, שימוש בסמים, אלכוהוליות, יחסי מין בגיל צעיר, הצטרפות לכתות וכדומה. אחת התוכניות הוקדשה לנושא החד מיניות והתארחו בה שני צעירים הומואים, צעיר ביסקסואל, צעירה לסבית ואם לבן הומו. המשתתפים שטחו בגילוי לב את סיפורם האישי ודנו בסוגיות שונות הקשורות לנוער הלהט"בי, כגון יחסה הסטיגמטי של החברה, הקושי לצאת מהארון, הקשר עם המשפחה והסביבה החברתית ועוד. הם ענו לשאלות הקהל ובאולפן התקיים דיון ער ופורח.

לאחר הצילומים והעריכה נקבע לתוכנית מועד שידור, אבל הדברים השתבשו. לחבר הכנסת חנן פורת (מפד"ל) נודע על התוכנית והוא פנה לשר החינוך, זבולון המר (מפד"ל) ותבע למנוע את שידורה. בעקבות הפנייה הורה השר לקיים בדיקה יסודית של התוכנית ובמקביל לעכב את השידור בנימוק שהדבר יתפרש כמתן לגיטימציה להומוסקסואליות. בחוות הדעת שהגישה וועדת מומחים (מטעמו של השר כמוכן) לשר הומלץ לבטל את שידור התוכנית, בנימוק שהמסרים שהיא משדרת לבני הנוער הצופים אינם מאוזנים.

השר אימץ כצפוי את המלצת הוועדה, אבל בכך לא נסתם הגולל על הפרשה. האגודה לשמירת זכויות הפרט, האגודה לזכויות האזרח וארגון קל"ף הגישו עתירה נגד שר החינוך, הטלוויזיה החינוכית ורשות השידור בדרישה לשדר את התוכנית. בעתירה נטען, כי פסילת התוכנית פוגעת בחופש הביטוי, מפלה הומואים ולסביות ומעבירה מסר שלילי

כלפיהם. לבג"ץ צורפה חוות דעת מומחים מהאוניברסיטה וממערכת החינוך ששללו מכל וכל את עמדת הוועדה הקודמת.

בתשובתו לעתירה, טען שר החינוך, שהתוכנית מעודדת את הנוער להתנסות באורח-חיים הומוסקסואלי, ועל כן דרש "תוספת מאזנת" לתוכנית, שבה יציגו מומחים גם את ההיבטים "הפחות נעימים" של החוויה הלהט"בית.⁷³

בפסק הדין, שאותו כתב השופט קדמי, נאמר כי העידן הנוכחי מטפח את זכויות הפרט ונושא את דגל ההבנה, הסבלנות והסובלנות כלפי מיעוטים וחריגים, לרבות קהילת הלהט"ב. עוד נקבע, כי התוכנית אינה "בלתי מאוזנת" או "אנטי חינוכית", כפי שטען שר החינוך, שכן היא נועדה להכרות עם התופעה באמצעות מפגש עם צעירים להט"בים. עוד נטען שחינוך אין פירושו לימוד מודרך מטעם, אלא משהו רחב בהרבה שנועד להשכיל ולשאול שאלות. בג"ץ הורה לשר החינוך להסיר את התנגדותו לשידור התוכנית. עוד קבע כי הוספת תוכנית "משלימה" נתונה לשיקול דעתם של הגורמים בערוץ החינוכי, ואינה מהווה תנאי לשידורה. הטלוויזיה החינוכית הגדילה לעשות, ופיצלה את התוכנית לשני חלקים (כל פרק בשבוע נפרד), מה שהגדיל את זמן המסך והעניק נפח לדיון.

הניצחון בבג"ץ⁷⁴ העניק רוח גבית להצגה פתוחה וקלה של להט"בים לא רק בטלוויזיה החינוכית אלא בכל הערוצים ובמגוון תוכניות. מי שנהנה יותר מכל מהשינוי הזה היו צעירי דור ה-Y. בניגוד לדורות שקדמו להם, הילדות שלהן כללה לראשונה צפייה במסרים אמפאטיים. להלן התוכניות המכוננות, שמהוות נוסטלגיה עבור כמעט כל להט"ב שהעביר את ילדותו ובחרתו בראשית המילניום:

בעל בעל לב. "בעל בעל לב" (1997) הוא סרט טלוויזיה מוזיקלי.⁷⁵ הסרט מספר על אהבות תמימות אך חסרות סיכוי של צעירים, הנמצאים על סף חייהם הבוגרים. זהו סרטם המשותף הראשון של אוהובסקי ופוקס, והוא היה היצירה הישראלית הטלוויזיונית הראשונה בסדרה שעוסקת בהומוסקסואליות מזווית ראייה חיובית ונורמטיבית.

גיבור הסרט הוא גורי (צח ברקמן), חייל קרבי משוחרר והומוסקסואל בארון, המתגורר ביישוב קטן בפריפריה. הוא מוצא עצמו חושק בגבר שאותו חושק גם ידידתו הקרובה. במקביל מתאהב בגורי הומוסקסואל גלוי ונשי, הנמצא על סף גיוס, אך שוקל להשתמט מהשירות בשל נטיותו המיניות. עולמו מלא בשירי אירוויזיון ישנים וריקודי-עם הנלמדים בחוג הרקדה במתנ"ס. בתחילה נרתע גורי מהבחור שהתאהב בו, ומתייחס בצורה מאוד צינית לאופטימיות שלו, אולם בהמשך, בעקבות המעבר ללימודים בירושלים, הוא מתרכך ושניהם רוקדים ריקוד פרידה אינטימי.

פלורנטין. "פלורנטין" היא סדרת טלוויזיה ישראלית ששודרה בין השנים 1997-2001.⁷⁶ היא עקבה (במשך שלוש עונות) אחר חייהם של חבורת צעירים בגילאי העשרים המתגוררים בשכונת פלורנטין שבתל אביב (בתקופה שאחרי רצח רבין): סיפורי אהבה, חברויות, עבודה, מריבות ומתחים, המאפיינים את גיל הנעורים.

"פלורנטין" היתה הסדרה הראשונה בטלוויזיה שהציגה גייז בפריים טיים טלוויזיוני. איגי (אורי בנאי) גילם את הגיי המוחצן, הבטוח בעצמו, ותומר (אבשלום פולק) את היפוכו - הבחור המופנם המתקשה לצאת מהארון. לראשונה ניתנה לצופים אילוסטרציה אמינה לפחדים והקשיים הנלווים מול המשפחה והחברים.⁷⁷

יוסי וג'אגר. "יוסי וג'אגר" (2002) נחשב לסרט הישראלי הראשון, שהעמיד במרכז זוג קצינים לוחמים המנהלים רומן הומוסקסואלי. הקשר ביניהם נשמר בסוד מכל הסובבים בשל אילוצים חברתיים וצבאיים. הסרט הציג את המתח בין המצ'ואיזם הגברי ההטרוסקסואלי המאפיין את הצבא לבין הצרכים והרצונות הלהט"בים, ובאופן עקיף את המתח בין הלאומיות הישראלית השמרנית לבין המציאות הדמוקרטית הפוסט גברית של ישראל. עבור צעירים להט"בים רבים זו היתה דילמה אמיתית בחייהם האישיים. במהלך העלילה נחשפים הצופים למערכת היחסים האוטנטית והעמוקה בין שני גברים צעירים, המורכבת מקשיים, מפחדים ומאהבה תמימה. העובדה שנטייתם המינית מהווה תפאורה טבעית לסיפור אהבה פשוט ועצוב תורמת לגיטימציה המגדרית הטמונה בסרט החלוצי הזה.⁷⁸

ג'וני. "ג'וני" היא קומדיית מצבים ישראלית ששודרה בשנים 2002-3 בערוץ 2.⁷⁹ הסדרה שבה למסך בשידורים חוזרים במאי 2013 בערוץ הוט קומדי סנטרל. כוכביה הראשיים ג'וני (נאג'י) מועלם (קוניאק) מעצב אופנה

הומוסקסואל מוחצן הגר ברמת גן ואמו הכוחנית והשתלטנית דוריס (כהן), הגרה בשכנות. את הסדרה ביים איתן ענר. הסדרה התאפיינה בהצגה מוקצנת ואבסורדית של מצבים קומיים בחיי הגיבורים. היא זכורה גם בזכות הדיאלוגים השנונים, הרצופים משחקי מילים ורמיזות לתרבות ההומוסקסואלית (ובכלל זה שלל ביטויים פנימיים). חשוב לציין כי רבים סבורים שהומור בסדרה הזאת היה ביסודות הומופובי וסטריאוטיפי. מנגד "ג'וני" הייתה פורצת דרך לזמנה בכך שהדמות הראשית שלה הייתה הומוסקסואל מוצהר ולכן אפשר לטעון שהיא יצרה לגיטימציה להומואיות באמצעות נוכחות תקשורתית (בדומה לאפקט שיצרה הדמות של "לובה" בתוכנית "ארץ נהדרת" בכל הנוגע לקבלתם של העולים מבר"מ).

רביעיית רן. "רביעיית רן"⁸⁰ היא סדרת דרמה ששודרה החל מ-2008. היא הביאה את סיפורם הבדוי של רביעיית האחים הראשונה שנולדה בישראל ותארה את מערכת היחסים הטעונה ביניהם לאורך שנה אחת (בהיותם בני 32).

איתן רן (עודד ליאופולד) הוא אחד האחים - רואה חשבון מצליח ועשיר, נשוי לנטע (מיכל ינאי) ואב לשתי בנות, שעובר מסע גילוי עצמי מטלטל שבסופו הוא עוזב את משפחתו ויוצא מהארץ. התסריט חושף את הקשיים הכרוכים בתהליך הזה ברגישות ובאותנטיות. הסדרה תיזכר גם כסדרה הראשונה שהציגה חתונה חד מינית על מסך ישראלי.

אחד העם 1. "אחד העם 1" היא קומדיית מצבים ישראלית,⁸¹ ששודרה בערוץ 2 החל ב-2003. הסדרה לא זכתה לאהדת הקהל או הביקורת בעת שידורה, אך הקרנות חוזרות הפכו אותה אהודה על רבים. האהדה לה זכתה הסדרה הובילה ב-2010 להפקת סדרת המשך בשם "אחד העם 101".

העלילה מציגה את חייהם של דיירי בניין ברחוב אחד העם 1 ברמת גן. כל אחד מהדיירים מפגין טיפשות ויחס של זלזול לשכניו. שגיאת תומר כתב עליה: "כיאה לעידן פוסט-מודרני וכחלק מהאבולוציה של גייז בישראל, הגיע תורה של סדרה בעלת מודעות והומור עצמיים. אז אמנם לא הצלחנו לסמן דמות הומואית מרכזית בסדרת הקאלט ובסדרת ההמשך שלה, אבל הרי היא כולה בניהוח "הומואי": יוסי הדייל ההומו, שולה נמירוביץ' הלסבופובית, ראובן הביסקסואלי, יפית/יפעת באקט לסבי, עמרם ההומופוב - כל אלה הם מארג דמויות שיחד מתעסקות, בעקיפין או במישרין, בקהילה הגאה ובמסרים גאים, והכל בהומור הייחודי שמאפיין את דמויותיה.⁸²

התוכנית היתה נועזת בהומור שלה, שמקצתו נעשה בסגנון "הפוך על הפוך" שמוכר בעיקר להומואים (חשוב לציין שבדומה ל"ג'וני" גם "אחד העם 1" שנויה במחלוקת לגבי מה היא משקפת: סטריאוטיפים או לגיטימציה). חלק מהדמויות הנשיות גולמו על ידי גברים ובראשן מיירי פסקל שהיא הדמות המרכזית בסדרה. היא זכורה לרבים בשל המשפט: "איפה זה הארונות הזו שכולכם יוצאים ממנה?". שולה נמירוביץ' הלסבופובית זכורה בזכות המונולוג שלה נגד הלסביות באומרה "מה שאתן צריכות זה.... כזה" (ומסמנת בתנועת ידיים רמיזה לאיבר מין גברי גדול ממדים) - אמירה סקסיסטית לסבופובית שמאפיינת לא מעט הומואים. גם הציניות העוקצנית והקללות המרושעות שמירי פסקל מסננת מאחורי הגב כלפי הקרובים שלה (כלבה, מכוערת וכו') מאפיינות נורא את השיח הציני של הומואים שכולל ירידות הדריות. השיח גולש לא אחת לקונוטציות מיניות (תופעה רווחת בקרב הומואים) תוך שחיתת פרות קדושות (גודל איבר המין של הרצל, מספר האשכים של חיים נחמן ביאליק, הפלירטוטים של מאיר דיניזגוף, ההשתרלות של הנשים הזקנות בספינת המעפילים ועוד).

אגב, לא מעט הומואים התחפשו למירי פסקל בפורים שנת 2010 עת ששודרה הסדרה בשידור חוזר. הדמות ההומופובית (שמציגה את עצמה כפרו-הומואית) נבחרה לצלם סרטון פרומו למצעד הגאווה בשנת 2009. בסרטון לכאורה היא מזמינה את כולם למצעד ומיד לאחר הצילומים היא מתחילה להקניט את ההומואים. הסדרה גם השפיעה על הסלנג ההומואי. ביטויים כמו "שמפו שמפו שמפו" (עיוות של "שאפו שאפו שאפו") ו"שחוררררר" ושימוש בח' בעגה התימנית הפכו לשגורים מאז בפי ההומואים.

הכי גאים שיש (Queer as Folk). מבין כל סדרות הטלוויזיה ששודרו בתקופת העיצוב של דור ה-Y ללא ספק המשפיעה ביותר (על פי הראיונות שקיימנו) היא הסדרה המיתולוגית "הכי גאים שיש" (Queer as Folk). זו סדרת טלוויזיה אמריקנית-קנדית, שהופקה על ידי ערוץ Showtime החל משנת 2000 וכוללת חמש עונות.⁸³ גם

"הכי גאים שיש" עוקבת אחר חייהם של חמישה גברים הומואים וזוג לסביות החיים בעיר פיטסבורג שבפנסילבניה. עלילותיהם של השביעיה רצופות סצנות מין, שימוש בסמים, הרפתקאות בילוי פרועות, חברויות וסיפורי אהבה דרמטיים. יוצרי הסדרה הכריזו כי הם מתעתדים להציג תיאור אותנטי של חיי הומוסקסואלים, אך ככל סדרת דרמה "הכי גאים שיש" עוררה מחלוקת אודות השאלה האם היא משקפת אחד לאחד את החיים האמיתיים הלהט"בים. מה שזכה להסכמה מקיר לקיר היא העובדה שהסדרה שיקפה את הנושאים הפוליטיים המעסיקים את הקהילה הגאה בעולם ואת הבעיות המרכזיות של חיי הלהט"בים.⁸⁵

הסדרה הגיעה במהרה לראש טבלת הרייטינג של רשת Showtime וצפה בה קהל מגוון, בין השאר משום שהיא היתה משופעת בסצנות נועזות (החל בפרק הראשון שהכיל סצנות סקס בין שני גברים שהיו מהמפורשות והנועזות ביותר, שנראו אי פעם בטלוויזיה האמריקאית הכוללות אוננות הדדית, מין אנאלי ורימינג).

צעיר בשלהי שנות השלושים: "אם אתה רוצה על רגל אחת להבין את הקהילה הגאה, פשוט תתחיל לצפות בעונה הראשונה של הסדרה (22 פרקים עשויים להפליא - אמנם מעט דרמטיזציה מובנת כדי שאפשר יהיה להפוך אותה לסדרה טלוויזיונית - כשכל פרק ממש משקף סיטואציות כל כך אמיתיות שכמעט כל הומו ממוצע בעולם עבר. יש שם גם ניסיון מוצלח מאד ללהק את כל הדמויות ההומואיות הטיפוסיות לעתים באופן סטריאוטיפי אבל עדיין אותנטי). היא לא עושה הנחות להומואים, לא עושה להם אידיאליזציה. פשוט משקפת נטו את מה שיש אצל הומואים (וגם לסביות) - זה במקרים רבים אחד לאחד מה שקורה במציאות.

ההשפעה והחשיבות של הסדרה היו דרמטיות (ואין פה הגזמה מצדי). לאנשים בני הדור שלי ולצעירים ממני, שכבר גדלו על הסדרה כמתבגרים, לפתע היו דמויות לחיקוי (מודל לחיקוי), מודל שאליה הם שואפים (להיות בעתיד) או חשוב מכך, מודל שאיתו הם יכולים להזדהות (בהווה). להזדהות לא רק עם דמויות אלא גם עם סיטואציות. עד אותה תקופה, הצופים הגייזי יכלו להיחשף רק לסדרות סטרייטיות. ב'קרובים קרובים' למשל, לא התגורר זוג גייז בקומה הרביעית ברחוב ויטק 9, וגם דייר-המשנה של חנה לא היה גיי - למרות שמדובר בבניין במרכז ת"א. הרי רחוב ויטק הוא בעצם שד' רוטשילד פינת החשמונאים. ב"אלכס חולה אהבה" הנערים עם ההורמונים התלהבו מהבחורות השופעות. אף אחד מהנערים המתבגרים לא פינטז על שחקני כדורגל מסוקסים. ב"אסקימו לימון" בנצי (הרומנטיקן) התאהב תמיד בבחורות ושבר את ליבן, אך לא שבר את הלב של אף בחור אחר, וגם מומו כבש את לבן של בנות המין השני. גם בסרטים כחולים היינו צריכים לנסות להזדהות עם הבחורה שבסשן (כדי לדמיין את עצמנו עושים את זה עם גבר) ואז היינו מוותרים על הזהות שלנו כגברים, או שהיה עלינו להזדהות עם הגבר (רק בגלל שאנחנו רוצים לזיין או רק בגלל שאנחנו גברים ולא יכולים לדמיין את עצמנו עם שדיים וכוס), אבל במקרה כזה היינו נאלצים לדמיין שהאישה בסרט היא בעצם גבר. וזה בניגוד לסטרייטים שפשוט יכולים להסתכל על הגבר כגבר ועל האישה כאישה ולהזדהות וליהנות.

אבל בוא נחזור לטלוויזיה. די אם אזכיר את הדמויות ההומואיות הבולטות בשנות השמונים שהופיעו על המרקע. אני כבר לא מדבר על מיסטר המפריז הצבעוני מ'מישהו מטפל בך'. אני מדבר למשל על סטיבן מהסדרה 'שושלת' ששודרה בשנות השמונים. בן הומו שאביו הוא איל נפט עשיר ואינו מקבל את בנו ותוך כדי תגרה הורג את המאהב של הבן שלו (כמובן שהוא לא נכנס לכלא למרות שהוא מורשע בהריגה). כמובן שכאשר צפינו בסדרה בשנות השמונים - כולם ראו אותה כי היה ערוץ אחד - אף אחד לא תיווך לנו את המסר שיש כאן משהו לא בסדר (אדם הרג ולא יושב בכלא יום אחד).

אגב, אם תשאל את הסטרייטים את מי אתם זוכרים משושלת, יגידו לך: אלקסיס (ג'ון קולינס) או קריסטל (לינדה אוונס). אף אחד לא יזכור את סטיבן. הבן ההומו של בלייק. (שאגב השחקן שגילם אותו היה בעצמו הומו - אני חושב שזו הפעם הראשונה שהסוגיה עלתה במהלך סדרה מפורסמת ופופולארית).

בכל הסדרות הללו לא רק הדמויות היו סטרייטיות אלא גם הסיטואציה וההוויה בסרטים היתה סטרייטית!!!!!! אפילו כשכבר נחשפת להומואים בטלוויזיה - נחשפת להומו בתוך ההוויה הסטרייטית. ב"כברלי הילס" למשל (סדרה שדור ה-Y גדל עליה) היה פרק על זוג הומואים שמאמצים ילד (כמה טרונומטיבי?! - רק שבמקרה הזוג הוא שני גברים ולא גבר ואישה. הגניבו את זה כמעין "מחווה הומניטארית" להומואים, אבל בלי לעסוק בזה בצורה עמוקה ואותנטית. ב"פלונרטין" המאוד מוצלחת הדמויות ההומואיות עדיין היו בשטח הסטרייטי. האם אי פעם ראתי בסדרות הללו את גן מאיר בתל אביב (לפני השיפוץ)? את גן העצמאות (ז"ל)? את גן הרכבת (זצ"ל)? את גן בנימין בחיפה (עליו השלום)? את גן הזיכרון (השם יקום דמו)? האם ראתי את הסאונות? את הזיון החפוז בשירותים הציבוריים בתחנה המרכזית המצחינה? התשובה היא כמובן שלילית. לא ראתי אותם גם כאשר היה עיסוק בגייז בסרטים או בסדרות, והסיבה לכך היא כי הסיטואציות הללו (של גנים וסאונות ושירותים ציבוריים) הן סיטואציות, אשר לכם - הסטרייטים - אין. פשוט אין!!!! כך שגם אם כבר היתה דמות הומואית, היא היתה בתוך הסיטואציה הסטרייטית (נדמה לי שה"גן" דווקא מופיע באופן משמעותי בסרט "נגוע" של עמוס גוטמן, אבל כולם זוכרים כמה זה היה חריג אז).

וכאן אני רוצה לגעת בנקודה (בעצם תת-נקודה) נוספת וחשובה: לא זו בלבד שלא היו 'דמויות', לא היו 'סיטואציות'

- הרי שגם אם היו שברירים של סיטואציות, או דמויות להט"ביות בטלוויזיה, אי אפשר היה לחלוק את חווית הצפייה או הרשמים עם הסביבה הקרובה (חברים משפחה) עד להופעתה של 'הכי גאים שיש'. נחזור לדוגמה של 'שושלת'. אם תשאל מה הפרק או הסצנה הכי זכורה לאנשים שזוכרים את הסדרה, רובם יזכרו את הפרק שבו ג'ון קולינס ולינדה אונס הולכות מכות (מורה שגם אני זוכר אותו היטב - זו היתה שיחת היום בבית ספר למחרת השידור של הפרק הזה). עניין הבן ההומו לא הפך לשיחת היום. גם לא לשיחת הלילה. לשום שיחה. מה שאומר שכל הומו שראה את הסצנות שקשורות בסטיבן נשאר לבדו עם החוויה (הסצנה שבה אביו של סטיבן הורג את בן הזוג של בנו והסצנה שבה סטיבן תובע ממשפחתו להכיר בנטייתו המינית ולהגיד את המלים המפורשות: 'סטיבן הוא גיי').

כל זאת בניגוד לדור ה-Y שזכה לגדול על "הכי גאים שיש". כולם פשוט דיברו עליה (גם הסטרייטים). השיחה עליה לא הפכה לטאבו, וגם לא תיגה אותך ישר כהומו/לסבית, כי גם סטרייטים ראו אותה, אבל לשם שינוי גם דיברו עליה. להומואים וגם לסטרייטים היתה הזדמנות לחלוק רשמים וחוויות, את 'מה אהבתי', 'את מה שנאתי', 'ממה נגעלתי', 'מה סיקרן אותי, מה הדחים אותי' 'איזה התיך בריאן' 'איזה מהמם ג'סטין'. וכשם שחשיבותה של התקשורת בהקשר הלהט"בי היא פחות בפרגון שלה אלא בעצם העיסוק בנושאים הלהט"בים, הרי שגם בשידור הסדרה על גייז, מעבר לתכנים המאוד אותנטיים שלה - שלא בהכרח מפרגנים - החשיבות הגדולה שלה היתה בעצם שידורה. דור ה-Y גדל על סדרה של גייז, עם דמויות גייז, עם מושגים של גייז, עם סיטואציות של גייז, ובעיקר עם סביבה (הסביבה הטבעית שלהם - משפחה וחברים, סטרייטים ולהט"בים), שצפו גם הם ונחשפו לכל אותם מושגים/דמויות/סיטואציות, כך שיכלו לחוש מה עובר על החבר או בן המשפחה הגיי (הדבר הזה לא היה לרור האיקס. גם לא לדור שלי). לשם השוואה - דמיין שהיית הולך עם הבן שלך למשחק כדורגל, ובמהלך המשחק גם לאחרי, אתה לא יכול לחלוק את החוויות והתובנות מהמשחק (שומר אותן לעצמך). נגמר המשחק, כל אחד הולך לדרכו עם עצמו. כל אחד נוצר בלבו את מה שחווה מהמשחק. אתה יכול לדמיין ככה את ההנאה שלך מהמשחק? אתה יכול לדמיין ככה את ההנאה שלך מהשהות במחיצתו?

והנה הגיעה תקופת ההתבגרות של דור ה-Y - ולמולם הגדול, 'הכי גאים שיש' פורשת בפניהם את שלל מערכות היחסים הקיימות, כך שהם לא צריכים לדמיין. הם יכולים להזדהות או לא להזדהות, לשאוף או לא לשאוף, אבל לא צריכים לדמיין יש מאין. בדור שלי, גם כאשר הומו היה יוצא מהארון היה לו קשה להתעמת מילולית עם הסביבה וההורים, כי המושגים שהיו בידיו, כולל אוצר מילים, היו סטרייטים לחלוטין. כך שמלכתחילה הכלים, קרי: השפה, שבאמצעותם הוא אמור להתמודד ולהתעמת, היו נגדו.

'הכי גאים שיש' היא מתת שמיים לנוער מתבגר בשנות האלפיים. כאמור, צריך לזכור שלא רק גייז צפו בה, אלא גם סטרייטים, ולכן גם הסביבה כבר נחשפה למושגים הלהט"בים. (אקטיבי פסיבי, גן, סאונה). בדור האיקס הומואים לא ראו אף פעם (לא לבד ולא ביחד) סדרה על סיטואציה רלוונטית, הם אף פעם לא חלקו חוויות, ואם כן צפו בסדרה כלשהי, הם אף פעם לא חלקו את החוויות עם הסביבה, וכל אחד נשאר עם החוויה האישית שלו שתמיד הוא הפנים שזו החוויה שהיא רק שלו ואף אחד לא שותף לה. לכן, כשהיית פוגש עוד הומואים היית פתאום מגלה משהו (שהיום הוא הכי מובן לי וגם לרור הצעיר, אך בתקופה ההיא זה נראה לי כמו המצאת הגלגל) והמשהו הזה הוא שעוד משהו חווה בדיוק את מה שאני חוויתי. מתאר את זה בדיוק כמו שאני הייתי מתאר בעצמי. כאילו הוא ממש היה שם. אני חושב שדור ה-Y לא חווה היום את הריגוש הכרוך בלהכיר משהו שמבין אותך. דור ה-Y הלהט"בי לא מתרגש מעצם קיומם של עוד הומואים כמותם. כי זה כל כך טרוויאלי בשבילם.

בתוכנית טלוויזיה שהוקדשה ל"הכי גאים שיש" ואשר שודרה לפני פרק הסיום של הסדרה, דנו בהשפעות של הסדרה על להט"בים ועל החברה האמריקאית. בין היתר רואינו השחקנים והמפיקים, אשר סיפרו על מכתבים מרגשים שקיבלו מנערים וממבוגרים, מגייז ומסטרייטים וגם מהורים של נערים להט"בים. הם גם התייחסו להשפעה של הסדרה על השחקנים עצמם (רובם סטרייטים - לפי השמועות). אמירה חשובה של אחד השחקנים (שהוא הומו גם בחייו האמיתיים) היתה שאחד הדברים החשובים שהסדרה נתנה לו יותר מאשר לשחקנים האחרים הוא להרגיש "שייך", ובמילותיו:⁸⁶

"It had allowed me to move through the world as a person who feels he belongs. And I didn't feel that way before"

היום רוב ערוצי התקשורת אינם מהססים לעסוק בנושא הלהט"בים, כחלק מהשיח הכללי אודות יחסים, מגדר, מיניות וזכויות אזרח. הדבר תורם ללגיטימציה של התופעה ומקל על הצעירים. השינוי התקשורתי מתבטא גם במעמדם של הידוענים הלהט"בים. רוב הידוענים ההומואים והלסביות מדורות קודמים יצאו מהארון בגיל מאוחר, במקרים רבים לאחר שהתקשורת דחפה אותם כמעט בכוח להודות בפומבי במיניותם. רובם גם נזהרו מלקדם אג'נדה להט"בית והעדיפו לשמור על מערכות היחסים האישיות שלהם מחוץ לאור הזרקורים. אבל ידוענים להט"בים מדור ה-Y לא רק שאינם חוששים היום להזדהות מבחינה מינית ולקדם אג'נדה להט"בית, אלא שרבים מתגאים

בהעדפותיהם. הדוגמאות הבולטות ביותר הן אביעד קיסוס ואסי עזר (ילידי 1979). נכון שהם מקרינים בעיקר את מה שהתקשורת מכנה "הומו מחמד" ולא הומו המנהל חיים רגילים. אבל השפעתם על ביטחונם העצמי של הלהט"בים הצעירים עצום. התקשורת גם נותנת כמה ללהט"בים שמספרים על החוויות שלהם בפתחות ומעבירים את המסר, אתה לא בודד באפלה ואפשר ללמוד מניסיון של אחרים.⁸⁷

התקשורת החילונית נעשתה היום כה בטוחה ביחסה האוהד להומואים ולסביות, עד שהיא מרשה לעצמה לעקוץ אותם ולצחוק על חשבונם (בעיקר בתוכניות סאטירה וסטנד-אפ). בעבר הלגלוג על ההומואים ביטא איבה ותיעוב ואילו היום הוא מבטא אמפתיה וקבלה (על פי העיקרון הסוציולוגי שמי שלא צוחקים עליו אינו נחשב שייך). הדוגמא המוכרת ביותר הם ה"אוחצ'ות" המוחצנות והמשעשעות בתוכנית "ארץ נהדרת" (מה שמייחד את הסאטירה הספציפית הזו – שהיא נכתבה ע"י מישהו שמכיר היטב את השפה והסיטואציות בשטח. לכן זה מאד אותנטי ומדבר גם אל הצופים הלהט"בים).

עד כדי כך השתנתה התדמית התקשורתית, שבקרוב הלהט"בים, בעיקר הצעירים שבהם, מקובל היום הומוז עצמי שצוחק על אורח החיים הלהט"בי, מנקודת המבט שלהם ומתוך נינוחות מעמדית. זהו דפוס הדומה להומוז הסונט המקובל היום מאד בסטנדט אפ: הצעירים המזרחיים צוחקים בחיבה על הסבים והסבתות המרוקאיות/תימניות/עירקיות שלהם, הנשים צוחקות על חברותיהן והרווקים צוחקים על הנשואים.⁸⁸

חשוב "לצנן את ההתלהבות" ולהדגיש, שהתקשורת הישראלית עדיין מקפחת להט"בים במודע ושלא במודע. כך למשל שכיחותם על המסך אינה משקפת את שכיחותם באוכלוסיה וגם ההצגה החד ממדית של דמות הגיי לא פסה מהעולם. אורן ברוקס תיאר באתר GoGay את המועקה שעדיין חווים הלהט"בים בישראל בשל עולם מושגים תקשורתי חד ערכי, שממדד אותם מהחוויה המשותפת:

צעיר כותב ב-GoGay: "להיות להט"ב צעיר זה להיות מוקף בסיפורי נסיכים שמחפשים נסיכה ולא להתחבר אליהם, זה לא לשחק קלאס אם אתה בן כי זה פאדיחות, או לא לשחק כדורסל אם את בת כי מה נסגר איתך. זה לא לראות אף פעם הצגה בה מישהי בוחרת שלא להיות בזוגיות. זה לא להתחבר עד הסוף באמת לקומדיות רומנטיות. זה לא לראות אף פעם שלט חוצות של זוג בנים. זה לא לראות אף פעם דמות בטלוויזיה שעוברת את ההתלבטויות והחששות שלך. זה לא להתרגש מנשיקה בקולנוע. אנחנו מוקפים בייצוגים סטרייטים הטרונורמטיביים מינקות, וזה הדיכוי הנוכח והשקט ביותר שמקיף אותנו. נסו לדמיין עולם הפוך אמיתי, זה שנותן ביטוי לכל צורות החיים, כמה משחרר הוא יכל להיות.

בני דורי (הישישים) וודאי זוכרים את התוכנית "פלורנטיין", וכיצד הלהיבה אותנו בסיפורי התבגרות מרגשים שכללו גם אהבות הומוסקסואליות. אין לתאר כמה התוכנית השפיעה עלי, ובכלל היא זכורה בין בני גילי, גם הסטרייטים, כתוכנית מצוינת. נראה שתוכניות כאלה נדירות בימינו, בעוד תוכניות טלוויזיה מחו"ל מופצצות בדמויות להט"ביות. מ"עמוק בארמה", דרך "מֶדְמֶן" ועד "משחקי הכס", אנחנו רואים דמויות להט"ביות מרכזיות, מלאות ומורכבות בלב המיינסטרים.

תגידו שאלה תוכניות למבוגרים, אך אם תברקו כל תוכנית לנוער מעבר לאוקיינוס, לא תוכלו למצוא כזו שאין בה ייצוג להט"בי אחד לפחות. למעשה, זה נראה להם לא אמין אם אין לפחות דמות מפתח אחת שאינה הטרוסקסואלית. זה לא הופך את התוכניות למיניות, אנחנו יודעים את זה, אך משום מה בארץ זה לא מתרחש. מדוע בתוכניות כמו "החממה" או "האי" אנחנו עדים ליותר מעשר דמויות שאף לא אחת מהן להט"בית? האם מישהו חושב שזה בסדר שכל הבנים מאוהבים בכנות וכל הבנות בכנים בלי אף יוצא מהכלל? ואם כל הדמויות היו אשכנזיות גם היינו רואים בזה משהו תקין? האם בני נוער לא ראוים למודלים להט"בים כלשהם על המרקע?

חלקכם וודאי אומר שדווקא הטלוויזיה משופעת בייצוגים הומוסקסואלים, והנה עברי לידר מכבב באקס פקטור, אסי עזר מוביל אג'נדה להט"בית מלאה בכוכב הבא, ואורנה כנאי משתעשעת עם פוליטיקאים במצב האומה. אני באמת מעריך אותם, אך הבעיה היא שאלה דמויות להט"ביות, לא ייצוגים להט"ביים. אנחנו יודעים (סוף סוף) על המיניות שלהם, אך היא לא באה לידי ביטוי על המרקע. כאן לא נראה את בן/בת זוגם בקהל, לא נראה אותם מצטלמים כזוג לפרסומת, כל מה שנקבל זה את הראל סקעת משחק ב'אלאדין', מוכר עוד סיפור אהבה סטרייטי מעיף. [...] אני חושב שאם המתנגדים לנישואין גאים היו רואים את פלורנטיין או יוסי וג'אגר בנעוריהם זה היה משנה את דעתם, וגם אם לא, יש הרבה נערים ונערות שמחפשים מודל, הגיע הזמן לתת להם אותו.⁸⁹

השפעת האינטרנט

אם הטלוויזיה היוותה גורם חשוב בזירוז וריכוך תהליך היציאה מהארון, האינטרנט משחק תפקיד ממש מכריע

"כשהייתי בן 13, הגיע לידי הספר "כל מה שרצית לדעת על המין, ולא העזת לשאול". בחיל ורעדה עיינתי בחשאי בספר. לפתע צדה את עיי המילה "הומוסקסואלים". בהמשך נכתב שהם סוטים המקיימים יחסי מין בבתי שימוש ציבוריים; התקשורת היחידה ביניהם היא באמצעות פיסות של נייר טואלט, שעליהן הם מתארים את עצמם ואת דרישותיהם המיניות. מקור מידע נוסף על הסוטים הללו, שריתקו את תשומת לבי באופן מסתורי ובלתי מוסבר, היו כתבות בעיתונים על אדם בשם זלמן-שושי, ששמו צלצל כאיום, ותרם ממדים של פשע וזנותיות למושג שהתגבש באיטיות בתודעתי. מלבדו, הייצוגים היחידים של הומואים בעולמי נמצאו בדיווחים עיתונאיים מזדמנים על מעשי סדום שנעשו בילדים ובני נוער. במהלך כל ילדותי, נערותי והתבגרותי היה השיח על הומואיות אך ורק בהקשרים מסוג זה. כאשר מלאו לי 19 נתגלו לי שתי תוכנות בסיסיות: האחת, שאני עצמי הומו, והשנייה, שאם זה כך, אין טעם לחיי. הייתי אז באמצע השירות הצבאי, והחיים נראו קשים ובלתי אפשריים. נדמה היה לי שהקיום חסר תוחלת לחלוטין. לא היה גבול לתסכול, לדיכאון ולחוסר האונים שחשתי: המוצא היחיד שעלה על דעתי היה התאבדות. המוות היה עדיף בעיני הנער הבודד שהייתי על פני חיים בשוליה הפליליים, האקזוטיים והמיסורים של החברה, כפי שהצטיירו בעיני רוחי. העתיד נראה גרוע ממות. במשך שבועות אגרתי כדורי שינה בכמות שהאמנתי שתביא לי ישועה. בערב חורפי אחד רוקנתי לתוכי את המאגר הזה. עקב טעות בחישוב המינון ישנתי שלושה ימים רצופים, אך נותרתי בחיים. עצוב חסר אונים וכמעט חסר תקווה. [...] לאחר שהתעוררתי מן התרדמה של ניסיון ההתאבדות שלי השקעתי משאבים עצומים על מנת לסלול שביל ראוי, שבו אוכל לנתב את חיי 'החדשים'. במשך השנתיים הבאות שיקמתי את הריסותי, ובסיומן הפציעה תוכנה חדשה בחייך המשבר האקוטי לא היה בלתי נמנע. אילו לא חשתי כאילו אני הומו היחיד עלי אדמות, אילו הייתי יכול לתקשר עם הומואים נוספים, קרוב לוודאי שהיתה נמנעת ממני החוויה שהובילה לרצון למות.⁹⁰

דבריו של קמה מתמצים את אחד ההבדלים המהותיים ביותר בין הלהט"בים בני דורו לבין צעירים בעידן האינטרנט. בני דור ה-Y, סטרייטים ולהט"בים כאחד, היו הראשונים שאימצו את הרשת ושעשו בה שימוש נרחב מגיל צעיר.⁹¹ צעירים מדור ה-Y בכלל ומקרב הלהט"בים בפרט, מבליים שעות רבות מול המסך הגדול והקטן. רשת האינטרנט הגדילה מצד אחד את החשיפה של צעירים להט"בים להצקות ולבריונות וירטואלית (עלבונות, הערות גזעניות וכו'). אם בעבר רוב ההצקות היו מתרחשות בבית הספר או בדרך אליו וממנו, הרי היום זה מגיע לסלולארי, לדרך הפייסבוק, למייל ועוד. מצד שני, ההשפעה החיובית עולה עשרת מונים על זו השלילית, בשל היותה של הרשת מאגר בלתי נדלה של מסרים חיוביים, מלאי תקווה ואופטימיות.⁹²

האינטרנט מוציא את הצעירים היום מהבדירות ומהשוליים החברתיים בגיל מוקדם ומקל עליהם את ההתבגרות. אם בעבר להט"בים יכלו לקרוא על בני מינם רק במספר מוגבל של פרסומים, כגון "מגעים" (העיתון הלהט"בי הראשון) וגם זה בקושי, היום הם מוזמנים לאינספור אתרי מידע ושיח הקשורים לעולמם. הרשת מנגישה גם עצות פרקטיות בתחומים הרלוונטיים לחייהם - החל במסגרות תמיכה וכלה במידע מיני - וכן מידע על ארגוני נוער, מפגשים ואירועים שמיועדים לקהילה ברחבי הארץ.⁹³ ראו לציין בהקשר זה כי במחקרים נמצא קשר הדוק בין השתתפות בארגונים האלה בגיל צעיר לבין הבריאות הנפשית והקבלה של הזהות המינית כהומו-לסבי או בסקסואל. למעשה, נמצא שקבוצות חברתיות לנוער להט"בי הן היעילות ביותר בסיוע ובעזרה לבני נוער אלה.⁹⁴ ייתכן וזה אחד ההסברים להבדלים בין הדורות בהקשר לקבלת המיניות האחרת של הלהט"בים. הרשת גם מקלה על יצירת קשר בין להט"בים לצורך שיתוף, תמיכה הדדית ויצירת קשרים חבריים ואינטימיים.⁹⁵

גם החשיפה למסרים ארוטיים המתאימים להם קלה היום מאי פעם ומקלה על רבים (לא נעסוק כאן בהשפעות השליליות של הפורנו הנדונות בפרק נפרד, המוקדש למיניות של דור ה-Y כולו).

בשנת 1998 הוקם על ידי טל איתן, אז חייל צה"ל, מגזין אינטרנט בשם "Pridezine" (שילוב של פרייד ומגזין). כעבור שנה הוא שינה את שמו ל-GoGay ובעקבות הצלחתו הוקמו סביבו מערכת קהילות, מדור חדשות שהתעדכן באופן יומי ולוחות אירועים ומשדרי טלוויזיה. בשנת 2001 חבר האתר לאתרי האינטרנט ללהט"ב האחרים שפעלו באותה תקופה ברשת הישראלית: אתר "סיפורים" ואינדקס אתרים, וצרף אותם אל תוכו במבנה ארגוני עדכני. כשנה מאוחר יותר צורף לפורטל אתר אינטרנט חדש בשפה הרוסית, שהציג חלק מתכני GoGay וכן תכנים מקוריים שהופקו ונערכו על ידי צוות נפרד.⁹⁶

באותה עת (ראשית שנות האלפיים) עלו לאוויר שני פורומים אינטרנטיים נוספים הפונים ללהט"בים צעירים: פורום "גאוה צעירה" של פורטל האינטרנט "תפוז אנשים" ו"גאוה צעירים" של פורטל האינטרנט "נענע 10". מחקר מ-2009, שבדק את השפעת הפורום של "תפוז" מצא שחשיבותו עצומה להפרכת סטריאוטיפים עצמיים, להשלמה עם הנטייה המינית וליצירת קשרים. להלן מספר ציטוטים מדגימים מהמראיינים במחקר:⁹⁷

"זה מעורר אותי: עצם העובדה שכתבתי כאן גרמה לי להרגיש הקלה עצומה, לדעת שיש לי מישהו לשתף אותו בכל הלבטים והבעיות שלי (: אבל דווקא מאז שהתחלתי לכתוב פה אני מרגיש צורך יותר גדול לצעוק את זה ולהגיד את זה לכולם."

"אני חושב שאני קרוב ללהיות מאושר: הכתיבה פה בפורום כל כך הועילה לי... אני מרגיש שאני עומד להיות ממש חופשי! אני שמח לאמר שאני חושב שחברי הקרובים יקבלו את זה ממש טוב... תודה ענקית לכולכם!"

המחקר גם מצא שאתרים כאלה מהווים סוכני חיברות אפקטיביים, יוצרים שפה ותודעה משותפות, ומסייעים בפיתוח זהות הומוסבית חיובית.⁹⁸ נערים אשר מגיעים לפורומים מהסוג הזה עם תמונת מציאות מעוותת לגבי החיים ההומוסקסואלים, נחשפים לתמונת עולם אמיתית של גולשים צעירים ובוגרים בעלי זהות מינית הומוסקסואלית מגובשת, שיכולים לתרום להם מנסיונם ומהידע שצברו.⁹⁹

פעיל ויועץ מקצועי וותיק באיגי (ארגון נוער גאה - כמוני כמוך) אמר לנו: "נגישות המידע יצרה שינוי מדהים לגבי כל פרט - החל מנוער ששרוי במצוקה ויודע למצוא את דרכו לפורומים מתאימים בגיל בו הדור שלי עוד לא העז להביע את בעיותיו במחשבה אפילו - לאחרונה אנו נתקלים בפונים בפורומים של איגי, בני 12 ו-13 והם לחלוטין משתמשים בפלטפורמה הזו כבמה לבירור רגשות, מחשבות ואיסוף מידע. פומביות ונגישות הן גם אלו שמאפשרות ומזינות את גיבוש המונח קהילה לכדי דבר אמיתי, וגם בכך אנו חייבים הרבה לטובת האינטרנט"

מתוך הבלוג של טל עוז "לסבית בת 12" באתר "מה וזה", 10.10.2014: לאחרונה החלטתי להתנדב יחד עם קבוצה אדירה של אנשים, ולהיות מדריכה ב"איגי", ארגון הנוער הגאה. עברתי תהליך מיון ארוך ומרגש שכלל בתוכו היכרות עם מלא א-נשים מיוחדים, עם אנרגיה מדבקת של שליחות. אחרי סמינר ההדרכה שעברתי, החלטתי לחזור אחורה ליומנים מפעם, לחקור קצת את עצמי, ספציפית בנושא של הקבלה וההכנה של המיניות שלי. [...] היום שהכרתי את איגי, היה כשהייתי בכיתה ח'. אני חושבת שזה היום שהבנתי שאני יכולה לקבל את עצמי, כי אני לא לבד. זה גם היה היום שהבנתי שיש חיים מחוץ ליישוב בו גדלתי, ו"אפילו שאין לסביות בכפר ורדים, אני אמצא אהבה בחוץ!". לימים גיליתי מלא לסביות ביישוב, ואפילו בשכבה שלי. באותה תקופה, אפילו לא חשבתי על האופציה שיש עוד מישהי או מישהו בכל הישוב שיכול להבין אותי או שנמצאת באותה סירה כמוני."

היות שדור ה-Y מאופיין כמוחצן, פתוח וחברותי יותר מדורות קודמים, והיות שרבים מורגלים לעדכון, לשתף ולפרגן זה לזה, אפשר היה לצפות שהרשתות החברתיות ובראשן הפייסבוק, יתפסו תפקיד הולך וגדל בתהליך היציאה מהארון. ואמנם לאחרונה יותר ויותר להט"בים צעירים יוצאים מהארון באמצעות שינוי סטאטוס בפייסבוק. היציאה הוירטואלית חוסכת הודעות חוזרות, מעיקות ומתישות לכל הקרובים והחברים. מודיעים לכולם וזהו. הבנוס הגדול זה מבול של לייקים ותגובות אוהדות שמספקים אשרור מידי להלך וקבוצת תמיכה הולכת וגדלה. התגובות החיוביות נובעות הן מאוירת הלייק של הפייסבוק והן מהעובדה שהחברים מוחמאים ששיתפת אותם בהודעה כה אינטימית וחשובה בחיך. יתרון חשוב נוסף היא העובדה שיציאות פומביות מהארון מקלות על הבאים בתור וממחישות להם שהשד לא כזה נורא. זה גם מצייד את החוששים בכלים הלשוניים (לא תמיד אנשים יודעים כיצד להציג את הבשורה להוריהם למשל).

החיסרון של הדפוס הזה הוא שההליך הפסיכולוגי המורכב מתבצע בשיטת ה"זבנג וגמרנו" ולעתים מקשה הן על היוצא/ת מהארון והן על הקרובים לו לעכל באופן מודרג את הבשורה. יתר כל כן, קיימת אפשרות סבירה שההורים

והקרוכים ביותר יעלבו מכך שהם מקבלים בשורה כל כך חשובה יחד עם כל הרשת. זה דומה במעט להודעה על נישואים באופן פומבי לפני שהודעת לקרוביך.

באתר mako פורסמה כתבה תחת הכותרת "תעשו לי לייק: 'אני הומו'", בה רואיינו שני הומואים צעירים, שיצאו מהארון בדרך הזאת. להלן קטעים מהכתבה:¹⁰⁰

"אלעד זמיר בן 26, ממייסדי הקבוצה הגאה בליכוד, יצא ממש בחודשים האחרונים מהארון באמצעות שינוי הסטטוס בפייסבוק. על היציאה שלו מהארון הכריז זמיר בהודעה הבאה: 'לצערי, באופי שלי, אני אדם יחסית דרמטי וציבורי אבל גם כואב, מופנם, ביישן ודי מתוסבך. אני מניח שמה שאומר עכשיו יהרוס או יבנה מחדש את החיים שלי, אבל אינני יכול עוד. אני אדם, יהודי, ישראלי, ימני, ליכודניק וגם הומו. רגשות מעורבים. מקווה שמי שאהב אותי, ימשיך כך ומי ששנא אותי, ימשיך כך. [...]. עד ליציאתו מהארון, רק חמישה חברים קרובים ידעו שזמיר הומו. בעקבות יציאתו מהארון זכה לתמיכה ולתגובות מעוררות רבות. 'רוב התגובות היו מאוד מפרגנות. הגיעו גם הרבה הודעות פרטיות גם מאנשי ציבור שלא ציפיתי מהם לתגובות כאלה'. יחד עם זאת, לא הכל ורוד. היו שהחליטו לנתק עמו את הקשר בגלל מי שהוא. 'קיבלתי שש-שבע הודעות פרטיות בעייתיות במיוחד, כמו למשל של שלושה חברי ילדות שכתבו לי כל אחד בנפרד: 'אני לא מקבל את זה ואני לא מעוניין להיות אתך בקשר בהמשך'. [...] לשאלה האם הוא מתחרט שיצא מהארון בצורה הזו, עונה זמיר 'חד משמעית, לא. אני חושב שזו הייתה דרך טובה וזה עזר לי למה שרציתי לעשות אחר כך - להיות ממקימי התא הגאה כי הכול כבר היה פתוח ולא הייתי צריך להסביר מחדש ולצאת מהארון עוד פעם'."

סער צמח בן 17 תלמיד כיתה י"ב יצא מהארון בפייסבוק בחופש הגדול בשנה שעברה. "פייסבוק זו הרשת החברתית הגדולה ביותר שקיימת כיום ולכן המשמעות של יציאה דרך הפייסבוק היא החשיפה הכי גדולה שיש", הוא מסביר למה החליט לצאת מהארון דווקא בצורה הזו. "רציתי לצאת מהארון בפעם אחת לקהל הרחב של כל החברים שלי כך שהכול יהיה ידוע. אולי אפשר לקרוא לזה בריחה, אבל זו הייתה הדרך שבה אני בחרתי לגלות את עצמי". צמח מסביר כי ביציאה מהארון דרך פייסבוק הייתה אמירה חזקה של "אין מה להתבייש בזה". "אני לא חיפשתי את זה שיקבלו אותי, כי בזה שאני מחפש קבלה אני כאילו נמצא בעמדת נחיתות. אני פשוט הודעתי לעולם שזה מי שאני."

כפורום של "איגי" (ארגון נוער גאה - כמוני כמוך) הופיעו תגובות מעניינות לכתבה הזאת, המשקפות את רוח הזמן בכל המובנים:¹⁰¹

"לי קרה משהו דומה אבל יותר מצחיק חחחחחחחחח. אני יצאתי מהארון לפני ההורים והחברים והבן רוד שלי פנים מול פנים.. ואחרי שכבר לא הייתי בארון הרגשתי כמובן חופשי לבטא עצמי בפייסבוק שלי... אבל מה ששכחתי שסבתא שלי, בנות הרוד שלי, ובני הדודים שלי גם בפייסבוק שלי בחברים ולהם לא סיפרתי פנים מול פנים... וכך קרה ש"חשפתי" עצמי לכל המשפחה המורחבת חחח קרה בטעות חח לא שלא הייתי מספר בעצמי להם... העיקר שקיבלו את זה מעולה והיחס שלהם לא השתנה אליי כלל. למען האמת עד שבוע שעבר בכלל לא ידעתי שכולם יודעים עליי חחחח לכן הופתעתי שגיליתי את זה חחח"

"אני דיי מחוץ לארון.. לא פרסמתי הודעה 'אני הומו', אבל מי שיכנס לפרופיל יכול לראות."

"בכלאופן...לא נראלי שהייתי עושה את זה..לא כי זה מפחיד או משהו..פשוט זה נראה לי מיותר. אין בי את הרצון הזה שכל העולם ואישתו ידע שאני נמשך לבנים. זה לא חשוב לחברים שלי באותה מידה שאני לא מתעניין בנטייה שלהם."

"להגיד את האמת? יש ב'שיטה' הזו יתרונות וחסרונות. מצד אחד אני אומר שזו שיטה שהיא אולי טובה, כי נגיד אני כן כתבתי בפייסבוק לעיני כל שאני הומו, ועכשיו כולם יודעים, וזה מרגיש לי הכי טוב בעולם, אבל כתבתי את זה אחרי תהליך של השלמה עצמית (שהסתיימה, אבל הסתיימה רק אחרי היציאה), התמודדות ושאלות, לעיתים מציקות ומעיקות אבל חשובות שעזרו לאנשים סביבי לצמוח איתי למקום חיובי. [...] אני חושב שהיה חשוב לאנשים שקרובים לי, כמו ההורים שלי ה-'שיחה' של לשאול לדעת ולהבין, ואני חושב שהיה להם יותר קשה לעכל ככה, אבל כל אחד מההורים שלו..."

היציאה מהארון עדיין לא פשוטה

חשוב להדגיש שלמרות ההתקדמות העצומה, גם היום תהליכי היציאה מהארון קשים והדרך לגאולת הנפש הפרטית והחברתית עוד ארוכה.¹⁰² אפשר לשער (על סמך ראיונות שקיימנו) שרוב הלהט"בים שנמצאים היום לגמרי מחוץ לארון באים מרקע השכלתי וכלכלי גבוה ולרוב גם חילוני. לעומתם, ללהט"בים מרקע סוציו-אקונומי נמוך יותר ומבית מסורתי יש פחות משאבים חברתיים ואולי גם פחות ביטחון עצמי להסגיר את מיניותם האחרת לסביבתם. נשמעה גם טענה ש"לסביות מזרחיות סובלות לא רק מדיכוי הטרנסקסיסטי מצד משפחותיהן ומצד העדה המזרחית, אלא אף מדיכוי אתני מצד הקהילה הקווירית".¹⁰³ יתרה מזאת, דמות ההומו שאיננו כה בטוח בעצמו ונוטה מתייסר, מוכרת פחות לציבור הרחב ופחות זוכה לנוכחות תקשורתית.

ד"ר עמית קמה, מהחוג לתקשורת במכללה אקדמית עמק יזרעאל, מהדמויות ההיסטוריות המובילות במאבק לשוויון הלהט"בים, מספר:

"אני מלמד במקום שאין בו כל נראות הומוסקסכית! כאשר אני מצליח "לאתר" סטודנט הומו, אני קצת חוקר, והטענה הגורפת היא שלא רוצים לצאת מן הארון במכללה/בפריפריה. כלומר, גם בני העשרים נוקטים במדיניות הסתרה עתיקת יומין. אני מרגיש תמיד תסכול וכאב רב על שאני לא מצליח לסלול עבור התלמידים שלי דרך קלה ונינוחה להיות גלויים וכנים. היו לי כמה מקרים שממש הצלחתי לכעוס (ביני לבין עצמי) על תלמיד שלי שלא חשב שאני יכול להוות עבורו מודל לחיקוי (מבחינת הנראות). כלומר, האווירה הנינוחה ומחויכת אולי תקפה בתל אביב ובערוץ 2...."

לאחרונה הוקם סניף של "איג" בעמק יזרעאל אך מיקומו ופגישותיו עדיין חסויים. יש בכך כדי להדגים את הקושי שעדיין רווח בקרב הלהט"בים מהפריפריה.

היציאה מהארון מורכבת במיוחד עבור הביסקסואלים, שאותם קשה גם לסטרייטים וגם ללהט"בים להבין. במקרים רבים, כיוון שהם נתפסים "גם וגם" הם פשוט נדרשים "לבחור צד" בעל כורחם.

בלוגרית צעירה: "אנחנו לא חיים בעולם מושלם שבו כולם יכולים להיות פתוחים עם כולם. אני יכולה להגיד שעם כמה שאני מנסה להיות מחוץ לארון בפומבי, אני מעדיפה להסתיר את זה לפעמים. להגיד למישהו שאת בי לפעמים מתסכל יותר מלהיות בארון. תגובות ה'איכס' ואחרי זה ה'תבחרי צד אבל, את לא יכולה להיות זה וזה" מחזירות אותי לעידן חשוך, ואני מעדיפה פשוט לא לדבר על המיניות שלי."¹⁰⁴

הורים תומכים

עבור הלהט"בים ובני משפחותיהם הרגע של חשיפת הנטייה המינית הוא רגע שלא ישכחו לעולם. יש שעבורם מדובר ברגע של שחרור ופורקן בדרך לקבלה העצמית והמשפחתית, אבל אצל רבים אחרים מדובר בטראומה מכוננת שפערה תהום ביניהם לבין הוריהם. החשש הראשוני, ויש שיוסיפו גם הגדול ביותר, של היוצאים מהארון הוא "מה ההורים יגידו" וכיצד הם יגיבו כאשר ישמעו את "הבשורה".

כשילדיהם נמצאים בתהליכים של 'יציאה מהארון', הורים רבים מוצאים עצמם ניצבים בפני סוגיות הקשורות ל'ארון' שלהם עצמם. מטבע הדברים עולים שאלות ולבטים כגון: האם לשתף את הוריהם ואחיהם שלהם? כיצד לספר?

הלבטים הללו מלווים בחששות מהתגובות הצפויות מהלא נודע. הורים רבים בוחרים לא לשתף את הוריהם או את אחיהם מתוך חשש להסגיר את הסוד.¹⁰⁵

אנשי המקצוע מזהים אצל הורים שלושה סוגי תגובה להודעה המטלטלת:

1. רגשות אשם ("במה טעיתי", "מה עשיתי לא טוב" וכדומה).
2. הבושה והכאב ("מה יגידו השכנים", "מה תגיד הדודה גניה").
3. הדאגה ("לא יהיו לו ילדים", "הוא יהיה כל הזמן לבד", "יצחקו עליו").

לא לכל סיפורי היציאה מהארון יש "הפי אנד", ורבים מסתיימים באופן טראגי, כלומר בחרם, נידוי ואפילו אלימות כלפי הלהט"ב. לכל משפחה יש את הסיפור האישי והמיוחד שלה, אבל מה שמשותף לרובן היא התחושה של ההתמוטטות וחוסר האונים (העולם חרב עליך), בדומה להודעה על מחלה קשה או יציאה בשאלה. מחקרים מראים שהעיתוי והאופן של ההודעה על הנטייה המינית תלויים בצעיר, במשפחה ובקשר ביניהם. יש צעירים שמספרים להוריהם עוד לפני ההתנסות המינית הראשונה. אחרים "בודקים את עצמם" מינית ורק אחר כך מודיעים. רבים מספרים קודם לאם ורק לאחר מכן לאב. לעיתים קרובות האחים שומעים לפני ההורים ויש גם מקרים רבים שבהם הבשורה לחברים מקדימה את הבשורה להורים.

המחקרים מראים, שבדורות הקודמים הקושי היה בעיקר של הומואים מול האבות. רבות מהאמהות לא הופתעו מהיציאה מהארון, בשל הקשר החם והאינטימי עם הבן. אצל האבות, היציאה מהארון של הבן היתה לא רק מאכזבת אלא גם מאימת. לכן עוררה כעסים ובמקרים רבים גם תגובות קשות, שאמללו את הבנים ויצרו נתק. רבים מההומואים והביסקסואלים מדור ה-X דיווחו על יחס מרוחק מהאב בגיל ההתבגרות, על האשמתם ב"התנהגות נשית" ועל חוסר יכולת של האב להתמודד עם בן שהוא "הומו".

בקרוב דור ה-Y בארה"ב פחות ממחצית מהגברים ההומואים והביסקסואלים יצאו מהארון לראשונה בפני אבותיהם. רבים מהלהט"בים מגלים את סודם קודם כל לאם והמסר מועבר דרכה לבעלה (אפשר שזו גם הסיבה שבראש אירגון תהל"ה הישראלי עמדו עד היום אימהות בלבד). יש לסייג את הנתון הזה בכך שמדובר במחקר שפורסם בארצות הברית¹⁰⁶ בשנת 2000. מחקרים מראים שאחד הגורמים הממתנים משמעותית את ההשלכות השליליות של חשיפה לאירועי דחק על רקע נידוי, אפליה או גילויים אחרים של הומופוביה הוא תמיכת ההורים.¹⁰⁷ ההשפעה באה לידי ביטוי בדרכים רבות ובכלל זה: הפחתת דיכאון ואובדנות, שיפור הדימוי העצמי ויכולת ההסתגלות.

עד היום לא נאספו נתונים מדוייקים אודות אחוזי התמיכה ההורית למתבגרים וצעירים להט"בים בישראל, ובוודאי אין נתונים השוואתיים לתקופות קודמות. אולם אפשר ללמוד על המגמה מתוך מחקרים איכותניים, שנעשו בשנים האחרונות. כך למשל, במחקרו של אייל בן עמי נמצא כי מחצית מההורים של נערים ונערות שרואיינו במחקר גילו אמפטיה כלפי ילדיהם בתהליך היציאה מהארון ותמכו בהם. להלן מספר ציטוטים מתוך המחקר:¹⁰⁸

"כל המשפחה קיבלה את זה טוב, אז כאילו אני מרגישה נורא משוחררת וזה לא משתווה לשום דבר בעולם! זה שאני יכולה להביא את החברה שלי הביתה ואני לא צריכה להתחבא יותר ואני לא צריכה לשקר להם ואני יכולה סוף סוף לדבר..."

"סיפורתי להורים.... והם בסדר עם זה, זה מאוד חיזק אותי, בית זה מקום שתמיד הדלת אליו פתוחה. זה באמת מקום שקיבלו אותי."

גם מנתונים סטטיסטיים שנמסרו על ידי ארגון התמיכה להורים של להט"בים, תהל"ה, עולה כי המצב הולך ומשתפר – משנה לשנה גדל מספר ההורים התומכים בילדיהם הלהט"בים (הנתונים פורסמו בשנת 2011).¹⁰⁹ גם בדור הזה הפתיחות של האמהות גדולה מזו של האבות.¹¹⁰

אם מתארת את היציאה מהארון של בתה: "הבת שלי לסבית. [...] היא אמרה, ואני נשארתי משותקת. הבת שלי לסבית, וזה מעולם לא עלה בדעתי. שתקתי די הרבה זמן, רבע שעה אולי, לא ספרתי, ואז לאט לאט הכל התחיל להתחבר. שאלתי אותה אם היא מאוהבת בט', שעד עכשיו הייתי בטוחה שהיא החברה הכי טובה שלה, והיא הנהנה לאט ואז אמרה שהן חברות. שאלתי אותה אם הן חברות "ממש", כמעט כמו ילדה קטנה, והיא ענתה שכן. שאלתי כמה זמן והיא ענתה שחצי שנה. וואו. חצי שנה זה הרבה זמן להיות חברה של מישהו. של מישהי. שאלתי אותה אם אפשר לחבק אותה והיא אמרה שכן. חיבקתי אותה. אני חושבת שגם אני קצת בכיתי.

"אני אוהבת אותך כמו שאת, ואני שמחה שסיפרת לי." [...] ומה עושים עם פצצה כזו גדולה? אני אוהבת אותה ואני אמשך לאהוב אותה אבל זה כן משנה, וזה משנה את כל ההתייחסות שלי אליה גם אם אני לא רוצה את זה וגם אם זה לא מוצדק, ואיך תומכים ואיך עוזרים ומה עושים, ויהיו לה חיים כל כך קשים שלא איחלתי לה."¹¹¹

למעשה אחד הסימנים לשינוי שמתרחש בשטח הוא עצם הקמת עמותת תהל"ה בשנת 1989 ביוזמת יונתן דנילוביץ'. בתחילה הפעילה העמותה בהיקף מצומצם בית האגודה בתל אביב ועם הזמן נוספו מפגשים במקומות אחרים בארץ (אזור ים המלח, אשכול, הרצליה, חוף הכרמל, חיפה, ירושלים, מעלה אדומים, עמק חפר, ראשון-לציון, רעננה וכפר בלום), ונפתחו קווי סיוע. העמותה פועלת היום באמצעות קבוצות תמיכה, קווי מצוקה טלפוניים, אתר אינטרנט, עלוני קשר ועוד. למפגשים מגיעים הורים, אחים ואחיות, וגם הילדים עצמם שמחפשים סיוע בתמיכה בהוריהם. כמו כן עורכת העמותה מפגשי קבוצות ייחודיים לאמהות דתיות וקבוצות הורים לטרנסג'נדרים. פעילות העמותה מבוססת על עקרונות הארגון האמריקאי PFLAG (ראשי תיבות: Parents, Families and Friends of Lesbians and Gays - הורים, משפחות וחברים של לסביות והומוסקסואלים).

דבורה לוז, ממקימי עמותת תהל"ה ל-Ynet: "אני זוכרת את האירוע כאילו זה היה אתמול: חברה אמרה לי: 'את שואלת אותי לגבי המיניות שלו? אני מנחשת שהוא הומו'. באותו הרגע נפל לי אסימון בגודל של לבנה. ביקשתי שהוא יבוא לספר לי. הוא אמר לי 'כן'. אני קיבלתי את זה באותו אופן שחשתי כשבעלי נפטר כמה שנים לפני כן. אני יועצת חינוכית והיו לי את כל הכלים, וזה לא עזר. הלכתי לרופא לקבל כדורי הרגעה ולי אישית היה מאוד קשה, אבל ביחסים עם הבן הרגשתי שנפלה חומה. חברות שלי שאלו 'לכן שלך אין חברה?' ואני התחמקתי ועניתי 'יש לו הרבה חברות'. אבל זה היה שקר, ושנאתי את השקר הזה. עד שלפני 14 שנה נפגשתי עם יונתן דנילוביץ', שביקש להקים ארגון להורים של גיזי, בדומה לארגון PFLAG בארה"ב. העיקרון הוא תמיכה. אני תומכת כך ואת תומכת בי, אבל לא מבקרת אותך". הקבוצות מורכבות ברובן מאמהות, והאבות מהווים רק חלק קטן: להם יש מנגנוני הגנה."¹¹²

לימים כתבה לוז את הספר "אמא, יש לי משהו לספר לך" (שופרא, 2000). הספר הוא מסמך חלוצי של גילוי לב מרגש. הוא מביא את סיפוריהם של הומואים ולסביות שיצאו מן הארון, ושל הוריהם. הספר כולל גם פרק עיוני אודות מהות הנטייה החד-מינית, שאותו כתבה שרה אבני (מרצה למיניות האדם בסמינר הקיבוצים): מהי ההומוסקסואליות? מה מקורותיה? מה התהליך שעובר אדם המגלה על עצמו שהוא הומוסקסואל או לסבית? איך חשים ההורים וכיצד אפשר לעזור להם ולהיעזר בהם? אחד הסיפורים המופיעים בספר הוא סיפורו של גל שיצא מהארון בהיותו תלמיד בתיכון:

"כשהייתי בן עשר בערך כבר ידעתי שיש אמת בדברים האלה שצועקים לעברי בחצר בית-הספר 'הומו', 'מתרומם'... יום בהיר אחר, בהיותי תלמיד כיתה י' הזמין אותי מחנך הכיתה לשיחה בחדר היועצת החינוכית. אחרי כמה דקות של דיבורי סרק אמרה היועצת 'גל, אני לא מבינה אותך. אתה שונה מהילדים האחרים בכיתה. למשל, למה אתה כל כך כרוך אחרי ריטה?' בסופו של דבר הגענו לנושא ההומוסקסואליות. אני הכחשתי בכל מאודי שאני הומו. ביום שלאחר אותה שיחה ניגשתי למחנך ואמרתי לו שקשה לי כי אני הומו. הוא הביע מילות תמיכה ואמר שזה לא נורא אם אקום בבוקר אחד עם גבר במיטה לידי. יצאתי מהשיחה מאושר. המכה לא איחרה לבוא. למרות בקשתי המפורשת הזמין המחנך את אבי לבית הספר לשיחה וסיפר לו שאני הומו. הוא אמר לו שעלי לקבל טיפול פסיכולוגי דחוף, כי אולי זה ניתן לריפוי. אבא יצא מזועזע מהשיחה...

יום ששי אחד בתום הלימודים נסעתי באוטובוס הביתה. זה היה אחד הימים שהייתי מדוכא עוד מהבוקר. פתאום פנה אלי משהו ושאל מה השעה. עניתי לו, ואז הוא צעק 'א הומו מניאק!' נורא נפגעת. כל היום עיכלתי את העלבון הזה ובערב סיפרתי על התקרית לאמא שלי. היא היתה לצדי וניסתה לנחם אותי. ואז אמרתי לה: 'אמא, אני הומו, וזה לא ישתנה לעולם. אני בטוח בזה במאה אחוז'.

אמא יצאה מהמטבח ובכתה במשך שעות ארוכות. אחיותי ששמעו את דברי בכו אף הן. אבא נכנס לחדר וכשראה שכולן בוכות צעק עלי 'אתה רואה? אתה הורג אותנו. וככה זה יהיה תמיד. רק קשה יותר'... לא שהכל רורד מאז, אבל המצב השתפר. אמא קיבלה אותי וניסתה להבין. אבא, שאין לתאר במילים את הקושי שלו, צפה בכל מיני תוכניות טלוויזיה בנושא ההומוסקסואליות כדי להבין. עד היום הוא לא מוכן לקבל את הנושא, אבל הוא מקבל אותי ואוהב אותי."

באתר "סיפור פשוט" (חנות ספרים) נכתב: על הספר "נעים לגלות שעבורנו, בתל אביב של 2013, ספר שיצא לאור בשנת 2000 על יציאה מהארון נראה היום כבר קצת מיושן ואולי פחות נחוץ ודרמטי ממה שהיה פעם. הרי אנחנו כבר מקבלים בהבנה ואפילו בברכה כל יציאה מהארון, לא? ובכל זאת, למי שעבורו זה לא מובן מאליו, למי שחווה את היציאה מהארון בעצמו ולהוריו, יש צורך בספר "אמא, יש לי משהו לספר לך" ולו רק כדי לדעת שהם ממש לא לבר. שרבים חוו את אותה חוויה, שהקושי קיים אך, הבה נקווה, יתחלף בהבנה, בקבלה ובאהבה."

חשוב לציין שהידיעה על כך שבן או הבת אינם "סטרייטים" מכה בהלם כמעט כל הורה, גם אדם פתוח וסובלני. טבעי שהורים ירצו שילדיהם יקיימו חיים על פי הנורמה הרווחת, ללא קשיים ומגבלות שנובעים מהנטייה הלהט"בית. במקרים רבים הנטייה הזאת גם מפילה עליהם בשורה מרה נלווית: סיכוי נמוך שיהיו להם נכדים. לכן, בשורה כזאת כרוכה בכאב הדדי, במתחים באכזבות. זאת גם הסיבה שקשה מאד בהקשר הזה להשתמש במושגים פשטניים ומכלילים מדי של "קבלת הילד/ה". יש כאן עניין של דרגות קבלה וסגנון הורי.

סיפור ההשלמה המשפחתית החלקית המשתקף בספרן של לוז ושרדמי מייצג במידה רבה את יחסם של הורי דור ה-Y כלפי ילדיהם הלהט"בים: הדעות הקדומות עדיין שם, אבל כבר יש תהליך קבלה ופיוס הומני ברוח הזמן. התופעה הזו בולטת ושכיחה ככל הנראה בעיקר במשפחות יהודיות חילוניות ומשכילות המשוחררות יותר מדעות קדומות. המשפחות הללו נוטות גם יותר לאמץ את המודל של הגבר הרגיש שמשפיע בעיקר על עמדותיו של האב.

בחור בן 40: "ההורים שלנו נחשפו בפריים טיים לזלמן שושי וגילה גולדשטיין, כאשר ההורים של צעירים היום נחשפים בפריים טיים "למאמים" הלאומים כגל אוהובסקי, אסי עזר ועברי לידר. ההורים של הצעירים היום רואים אנשים מצליחים יוצאים מהארון (יהודית רביץ, הראל סקעת, ארנה בנאי, פוליקר וכו') ופתאום זה לא נורא והומו זה לא מסכן. אימא שלי חששה שאהיה דחוי בחברה ובפרספקטיבת הזמן היא צוחקת על עצמה ולא מבינה איך יש לי זמן לכל עיסוקי וחבריי."

הורים בשכבה המשכילה גם חוששים להיתפס על ידי סביבתם כ"חשוכים" ולכן מפגינים, לפחות כלפי חוץ, גישה מחבבת יותר. היחסים החמים והחבריים בין הורים לילדים, המאפיינים את היחסים בין כלל צעירי דור ה-Y לבין הוריהם, והנטייה של הורים רבים לגונן על ילדיהם בכל מצב, מן הסתם תורמים גם כן בכיוון הזה.

צעיר בן 25: "אני מניח שההורים שלנו הם כנראה יותר סובלניים מההורים שלהם. אני לא יצאתי מהארון לפני ההורים שלי (אנחנו לא בקשרים טובים), אבל אני יודע מהסיפורים של חברים שלי שההורים שלהם - לפחות בחתך סוציו-אקונומי מסוים - בהחלט קיבלו אותם ותמכו בהם. כמובן שיש מקרי קיצון אחרים, אבל אני חושב שזה לא הרוב. אני חושב שהרבה מההורים שלנו גם יודעים לפנינו שאנחנו גייז, ולכן זו לא ממש הפתעה בשבילם. תגובה של 'אנחנו יודעים' (ובמיוחד 'אני יודעת') היא די נפוצה, לפי סיפורים של חברים. יכול להיות שבקרב הסבים והסבתות שלנו לא היו מדברים "על זה", אבל ההורים שלנו למדו על האפשרות של הומוסקסואליות מהתקשורת, והם למדו לחפש את הסימנים, או לפחות את מה שנראה להם כמו "הסימנים".

צעיר בן 22: "אני חושב שההנחה שהורי הרור שלי יותר סובלניים נכונה. ההורים שלי מאז ומתמיד היו ליברלים לגבי הומוסקסואליות. אני חושב שזה גם קשור לעובדה שהם זכו לרכוש השכלה יותר טובה מההורים שלהם ובין היתר לגור בחו"ל ולהיות חשופים להומואים ולסביות מחוץ לארון. לפני שנולדתי, סבא שלי אמר שלדעתו אסור לתת להומואים להיות מחנכים כיוון שהם מהווים דוגמה אישית רעה. אימא שלי מחתה נגד האמירה הזאת. אני חושב שזה קשור לעובדה שהיא רכשה באותה תקופה השכלה בתחום החינוך והטיפול, וזה השפיע על התפישה שלה לגבי הומוסקסואליות.

כמו כן, אני חושב שהטלוויזיה עושה יחסית נורמליזציה להומואים ולסביות. הנושא של הומואים בפוליטיקה, בצבא, באקדמיה ובעוד מקומות מקבל ביטוי בתקשורת. כמו כן, הומואים מוצגים בד"כ כאנשים יפים ומצליחים. אני חושב שבאיזשהו מקום זה מהווה קונטרה לסטיגמה על הומואים שאליה נחשפו הסבים והסבתות שלנו שהכירו מהתקשורת הומואים מוצגים ומגודים כמו זלמן שושי וקישרו הומוסקסואליות למגפת ה-HIV שהתפרצה בשנות ה-80."

ספר נוסף שהופיע לאחרונה, ושיש בו כדי לבטא את מגמת ההיפתחות והקבלה המאפיינת את דור ההורים היום, הוא סיפורה של הפסיכולוגית הקלינית ד"ר חן מייק "פחד, אהבה: הומוסקסואלים, לסביות והוריהם מספרים על גילוי הנטייה המינית ותהליך ההתמודדות עמה (דיאלוג, 2009).

בין הסיפורים האישיים הנחשפים בספר - אם שחשדה שבנה הומוסקסואל כבר מאז היותו בן שלוש; אם שמצאה מכתב אהבה שהשאיר גבר לבנה ונקלעה למשבר נפשי חמור; זוג הורים המתמודד עם רגשות מעורבים במהלך ההכנות לחתונה של בתן ובת זוגה; רופא שבילדותו היה קורבן להתעללות מצד בני כיתתו בשל נטייתו המינית; ושתי נשים שהחליטו להתגרש מבעליהן ולחיות זו עם זו.

ד"ר מייק בראיון ל-GoGay לרגל פרסום הספר: "במהלך בירור שעשיתי, מצאתי כי הפן שנדחק לשוליים בנושא הנטייה המינית הוא נקודת מבטם של ההורים. פעמים רבות ההתמודדות שלהם קשה אף מההתמודדות שלנו. לרוב, המפגשים עם ההורים היו טעונים יותר. סיפוריהם סבכו בעיקר סביב הרגע בו הילד סיפר. אני מבינה את הקושי וההפתעה - חשבי על משהו חיצוני שקורה לך, שאינו התמודדות שלך עם עצמך. אינך יודעת איך זה יבוא ומתי, גם אם התחושה הייתה קיימת לפני. אני לא אמא, אבל לאחר כתיבת הספר אני חשה כי אני מבינה יותר הורים. הילד הוא חלק ממך, בשר מבשרך, וכל דבר שקורה לו עובר עליך באותה מידה, אם לא בעוצמה רבה יותר."¹¹³

חשוב להדגיש כי למרות ההתקדמות ביחס לדורות קודמים, עדיין הורים רבים שטופים בדעות קדומות ומתקשים לקבל את הנטייה המינית החריגה של ילדיהם.¹¹⁴ אחד המדריכים והיועצים הוותיקים באיגי אמר לנו: "ניתקלתי בקבוצות רחבות של הורים מקבלים ותומכים ואכן פתוחים יותר לנושא - דרך קבוצות ההורים של תהיל"ה וחלק מהורי החניכים של איגי ומאידך, נתקלתי גם בלא מעט הורים הבאים מדור וסביבה שאמורה לכאורה למקם אותם באזור הסובלני אבל בפועל אינם סובלניים כלל. רק לאחרונה היו אצלי בייעוץ זוג הורים בעלי מקצועות חופשיים טיפוליים שלא מסוגלים לקבל את הצהרתה של בתם כי היא מאוהבת בחברתה הטובה ביותר".

הערה: באחד הראיונות הועלתה גם הטענה שדווקא בשל ההרמוניה המשפחתית רבים מהססים לצאת מהארון מתוך החשש לאכזב את ההורים ולפגוע באידיליה המשפחתית.

טענה נוספת שעלתה היתה, שכאשר הבן/בת יוצרים זוגיות יציבה ומביאים ילדים לעולם, חל שינוי משמעותי לטובה ביחסם של ההורים לילדיהם הלהט"בים. זו גם הסיבה שמקצת מהלהט"בים דוחים את ההודעה על נטייתם

להורים עד לשלב שבו יוכלו לרכך את הבשורה באמצעות "בשורות טובות" על הישגים מקצועיים ומשפחתיים במתווה "הסטרייטי הבורגני":

צעיר בן 25: "אני חושב שהתחושה הגורפת בקרב ההורים שלנו היא שהם היו שמחים אם הילדים שלהם לא היו גיז. יש תחושה שחיים גאים הם קשים יותר ומסוככים יותר מחייהם של סטרייטים, ושהם היו שמחים למנוע מהילדים שלהם את הסבל הזה לכאורה אם רק היה אפשר. שמעתי את זה מלא מעט חברים ששמעו את זה מהוריהם, ואפילו מיירי רגב אמרה את זה לאחרונה באיזה ראיון. אבל אני לא חושב שזו תחושה שמייחדת את ההורים שלנו. היא קיימת גם אצלנו. לאחרונה דיברתי עם חבר קרוב, סטרייט, שנולדה לו בת. שאלתי אותו מה הוא יעשה אם בעוד 16 שנים הבת שלו תצא מהארון, והוא אמר שהוא מקווה מאוד שזה לא יקרה - שוב, כי הוא חושב שחיייה בתור לסבית יהיו קשים יותר מחייה בתור סטרייטית.

אני חושב שדווקא בגלל התחושה הזאת, אנשים עדיין לא יוצאים מהארון לפני ההורים שלהם עד גיל מאוחר יחסית. הורים משדרים איזו רתיעה מהעובדה שהילדים שלהם יהיו גיז - לא חשוב מה הסיבה - וזה הוביל הרבה חברים שלי להעדיף שלא לספר להורים שלהם, לפחות לא עד שהם יהיו עצמאיים פחות או יותר, שהם יהיו במערכת יחסים ושהם יוכלו להראות להורים שלהם שהנה "הכל בסדר" איתם למרות שהם גיז".

אנשי מקצוע שמסייעים ללהט"בים צעירים אמרו לנו שהבעיה של ההורים אינה בהכרח קשורה להומופוביה. יש בזה משהו הרבה יותר עמוק, שקשור בעיקר לתחושת זרות ואי הכרה של הילד (להבדיל מאי הכרה בילד), תחושת אובדן של הילד שהכירו (ומסתבר שלא הכירו אותו באמת), אובדן היכולת ההורית (בדומה למה שמהגרים חווים במערכת היחסים עם ילדיהם הילידים), חוסר אונים, רגשות אשם וכדומה.

הקהילה העירונית הגדולה

מצעד הגאווה בתל אביב

פאטריק מאסטרסי

ערים גדולות בעולם מושכות אוכלוסיה להט"בית, מאחר והן מספקות מסה קריטית של אנשים דומים, שירותים קהילתיים ומקומות מפגש ובילוי.¹¹⁵ הן גם נוטות להיות סובלניות יותר כלפי החריגים ומאפשרות רמה גבוהה של אנונימיות, שיוצרת חופש אישי ומגינה מפני התנכלויות.¹¹⁶ ברוב המטרופולינים הגדולים בארצות המערב התהוו אזורים של להט"בים (שכונות, רבעים, רחובות), שזכו לכינוי הסמלי והלא מוצלח "Gay Ghetto".

בשנים האחרונות, קטן הצורך אצל הלהט"בים בעולם ליצור חיץ מבודל במרחב העירוני, והתוצאה היא פיזור גדול יותר שלהם ברחבי העיר.¹¹⁷ תל אביב היא המקרה המובהק ביותר של התופעה. למעשה, היא דילגה במידה מסוימת על שלב "הגטו".¹¹⁸ חן משגב, שחקר את "המרחב העירוני בתל אביב-יפו מנקודת מבטם של הומואים ולסביות", מצא כי מצד אחד הלהט"בים הישראלים שואפים להתגורר באזור בו חיים אנשים בעלי זהות מינית דומה לשלהם, אבל מצד שני אינם מעדיפים שאזור המגורים שלהם יהיה הומוגני לגמרי (רבים מעדיפים להתגורר בשכונות עם אופי עירוני מובהק - אווירה תוססת, קירבה למקומות הבילוי ולחוף הים). יתר על כן, על פי ממצאיו בתל אביב לא נוצר אזור נבדל להט"בי, מאחר וחלק גדול מהעיר הפך בתודעתם של הלהט"בים למרחב הומו לסבי מקבל ומזמין, המאפשר ביטוי של הזהות ההומו-לסבית לצד המאפיינים היומיומיים של החיים בעיר.¹¹⁹

חשוב להבהיר שלצד הסימביוזה בין להט"בים לסטרייטים המאפיינת את המרחב התל אביבי, יש לא מעט מרכיבים בהווי הלהט"בי שהם בבחינת ארץ לא נודעת עבור הסטרייטים. למשל, ברים ומופעים המיועדים לקהילה הלהט"בית בלבד וכמובן מוקדי שירות ייחודיים. גם שפת הסלנג הלהט"בית, על שלל ביטוייה ומושגיה,¹²⁰ היא בחלקה הגדול "שפת סתרים", החסומה לסטרייטים ומבוססת על חוויות ואסוציאציות המוכרות ללהט"בים בלבד.

בשנות ה-60 וה-70 המוקדמות, כשהאיסור הפלילי על משכב זכר עוד היה בתוקף וחברי הקהילה היו בארון, לא היו בנמצא "ברים לגייז". חברי הקהילה השתלבו במסיבות הקיימות, הסוו את משיכתם לכני מינם, ומקצתם מצאו את מבוקשם בגנים ציבוריים או במקומות מפגש להט"ביים מחוץ לישראל.

ב-1979 נפרץ השסתום עם הקמתו של הבר הראשון המיועד לגייז - ה"21" - ברחוב ירמיהו פינת בן יהודה בתל אביב. פתיחתו של הבר הפיחה בטחון בחברי הקהילה והביאה לפתיחה הדרגתית של מקומות מפגש נוספים - כולל פיקאפ בארים, שבהם יכלו חברי הקהילה להכיר וגם להופיע (כולל הופעות דראג) ובכלל זה בר המיועד ללסביות.

כל מקומות המפגש של הקהילה התמקמו בתחילת שנות השמונים בצפון תל אביב, אבל עם הזמן המוקד עבר לאזור נחלת בנימין ומרכז העיר. במקביל התגונו והשתכללו סוגי המופעים וההצע הבידורי גדל. תל אביב נעשתה למוקד ביילוי להט"בי וקנתה לעצמה עם הזמן שם בינלאומי של מרכז גייז תוסס.¹²¹

תל אביב היא היום "עיר מחוץ לארון". אחד המרואיינים שלנו הגדיר אותה כ"סוג של מכה וניו יורק יחדיו וככזו היא עונה לעיתים על הציפיות ולעיתים קצת מכזיבה". עבור צעירים רבים מדור ה-Y העיר מתפקדת ככרך תוסס ומלא אפשרויות, אבל עבור הצעיר/ה הלהט"בי נוספות לזה אפשרויות להטב"יות שאין בשום מקום אחר בארץ ובוודאי לא היה לדורות קודמים.¹²²

אין כמעט הומו, לסבית, ביסקסואל או טרנסג'נדר בשנות העשרים או השלושים לחייו שלא מבקד בה לעיתים תכופות ורבים עוברים להתגורר בה או בסביבתה, לפחות לפרק זמן מסוים. זאת העיר היחידה המציעה מגוון גדול של שירותים, החל מהמרכז הגאה על שלל חוגיו ופעילותו, דרך ארגון הנוער הגאה "איגי" (הקבוצות התל אביביות מרכזות אליהן נוער מטווח הישובים שבין נתניה לרחובות, למרות שבמקביל ישנן קבוצות פעילות גם ביישובים אלו) והאגודה, וכמובן היצע בלתי נדלה של מקומות ביילוי ומפגש, כגון בתי קפה, ברים, מועדונים וחוף ים אטרקטיבי.

כך מתארים זאת ארבעה מרואיינים צעירים שכבר גדלו לתוך ההווייה התל אביבית:

"אני חיה בתל אביב כי כאן נמצאת רוב הקהילה שלי. אני יכולה ללכת יד ביד ברחוב בלי שיקללו אותי או ינעצו בי מבטים רעים. זה המקום היחיד בארץ שבו אני מרגישה באמת חופשייה".

"עצם התחושה שיש סביבי אנשים שדומים לי מכניסה לי בטחון ורוגע, מעין תחושה של בית. אף אחד לא מעיר לי על צורת הלבוש שלי או לועג לי, כמו במקום שבו גדלתי בדרום".

"קונספטואלית, תל אביב היא אי של קיום להט"בי נורמאלי פחות או יותר (גם על המשמעות של זה אפשר להתווכח) בתוך סביבה ישראלית שהיא עיוורת במקרה הטוב או מוחקת במקרה הרע את הזהות הלהט"בית. זה כמעט המקום היחיד בארץ, שבו אפשר להסתובב ולראות דגלי גאווה תלויים מהמרפסות, שלא לדבר על דגלי גאווה שתלויים מפנסי הרחוב בחודש הגאווה. זה כמעט המקום היחיד בארץ שפועלים בו עסקים שהם במוצהר עסקים גאים, שבו יש מרכז גאה, שבו יש שפע גדול מאוד של חיי לילה גאים. בקיצור, זה המקום היחיד שבו מתקיימים בפועל חיים קהילתיים אמיתיים. זה נכון שגם בירושלים ומעט בחיפה יש את הדברים האלה, אבל אי אפשר להשוות את ההיקף והמגוון של החיים הקהילתיים בתל אביב לאלה בכל מקום אחר בארץ.

התחושה הזאת של הקהילה, של שייכות, אני לא חושב שאפשר להמעיט בחשיבות של זה. היום אני גר בירושלים, ואני לא מרגיש שהזהות הגאה שלי באה לידי ביטוי ביומיום שלי. אולי רק כשאני משתמש בגריינדר. כשאני רוצה להרגיש חלק ממהו גאה גדול, אני נוסע לתל אביב. שם הקהילה חיה. זה נכון לכל אורך החיים הגאים שלי. מאז שהבנתי שאני הומו, תל אביב הייתה בשבילי מוקד משיכה. לשם נסעתי כדי לחוות חוויות מיניות ראשונות. לשם נסעתי כדי להכיר חברים ראשונים בקהילה, שהיו הגורם הראשוני שחיבר ביני לבין קהילה כשלהי, שגרם לי להרגיש פחות בודד בדבר הזה.

אני לא חושב שזה משהו שסטרייטים יכולים להבין אותו. כי סטרייטים הם סטרייטים בכל מקום. כל המרחב הוא שלהם. אבל גייז, הם גייז רק בזמנים ובמתחמים מוגדרים. בפועל אולי זה ללכת למסיבה, אבל יש תחושה שבמסיבה אתה מגשים איזה חלק מהזהות שלך שלא מקבל ביטוי בשום מקום אחר. והמסיבות האלה קורות בתל אביב, ותל אביב מתקשרת אצלך בראש עם להיות הומו.

לכן גם היה לי חשוב מאוד לעבור לתל אביב אחרי הצבא, ובאמת חייתי שם שנתיים וזו הייתה תקופה טובה. אבל בשלב כלשהו זה גם הפך להיות מאוד שגרת, מאוד יומיומי. אני גם מרגיש שככל שאני מתבגר זה קצת הולך ונעלם. כאילו, הסביבה שלי היא בכל זאת מאוד הומואית. רוב החברים שלי הם הומואים, ואני חי מחוץ לארון לחלוטין. הזהות ההומואית שלי מקבלת ביטוי בחיים היומיומיים שלי הרבה יותר מבעבר. בכל זאת, אני מוצא את עצמי הרבה מתגעגע לתל אביב, ולו רק בגלל שיש הרבה יותר מבחר בגריינדר (אפליקציה לצורך מפגשים מיניים לגייז). בירושלים הסצנה פה בסך הכל די קטנה.

דבר חשוב נוסף הוא שמרכז תל אביב, גם אחרי הכרנוער, הוא כנראה המקום היחיד בארץ שאנשים מרגישים בו פחות או יותר בטוחים להביע את הזהות הגאה שלהם במרחב הציבורי. להחזיק ידיים, להתנשק, ללכת עם סמלים גאים. זה חשוב. אין את זה בשום מקום אחר. גם במרכז ירושלים אני לא ארגיש בנוח להתנשק עם חבר שלי. ברוטשילד, אבל, בהחלט כן.

אני חושב שבזכות הדבר הזה, מרכז תל אביב זה המקום היחיד בארץ שאנשים מרגישים נוח להיות באמת הומואים בו במרחב הציבורי. להסתובב עם דגלים או סמלים, להפגין חיבה ברחוב, לדבר בלשון נקבה."

"ראשית, הצפיפות של גוש דן מהווה לדעתי יתרון לקהילה הגאה כיוון שפר שטח נתון אפשר למצוא יותר הומואים משטח באותו סדר גודל במקומות אחרים. שנית, גוש דן הוא אזור מרושת היטב מבחינה תחבורתית, וזה מגביר את האפשרות להיפגש עם הומואים מאזורים אחרים. שלישי, אפשר להגיד שתל-אביב היא העיר עם האופי הכי "עירוני" בארץ. יש בה אנונימיות יחסית, תחלופה גדולה של אוכלוסייה, תירות והטרונגניות. המאפיינים האלו יוצרים לדעתי תשתית נוחה להיכרות של בין הומואים, ותחושת נוחות לא להסתיר את מי שאתה. רביעית, אני חושב שהסטיגמה על תל-אביב כגיי-פרנדלי זו נבואה שמגשימה את עצמה. הומואים צעירים שואפים לעבור לת"א, מתוך ידיעה ששם יש עוד הרבה כמוהם, ובסופו של דבר זה גורם לצמיחת קהילה הומו-לסבית גדולה בת"א.

אני חושב שהיתרונות הדמוגרפיים האלו, הם חלק מהגורמים שהפכו את גוש דן ובעיקר ת"א לאזור נוח להומואים. ת"א הפכה להיות סמל לפתיחות ונאורות ולמקום מקבל. אני באופן אישי זוכר, שכנער שעוד לא היה בטוח לגבי המיניות שלו ולא היה עם גבר מעולם, הייתי מגיע לבקר בת"א בעיקר עם חברים מבית הספר (סטרייטים) בתקופה של חטיבת הביניים והתיכון. היינו בעיקר מגיעים בחופשות לעשות קניות או סתם לטייל. תמיד הרגשתי תחושת נוחות, ושבת"א אם רק ארצה, אוכל "להתנסות" עם גבר. אני זוכר שעוד לפני שהתחלתי את תהליך היציאה מהארון והיכרות עם גברים, הייתי כל שנה עוקב בתקשורת על אירועים גאים בת"א (בעיקר מצעד הגאווה), וזה עורר בי תחושת ביטחון.

בהמשך, בכיתה י"ב יצאתי מידי פעם למסיבות גייז בת"א. בסוף התיכון, יצאתי לשנת מכינה קדם צבאית בת"א, והרגשתי נוח לצאת שם מהארון לגמרי. הכרתי בן זוג (לא מהמכינה) והייתי יוצא יחסית הרבה למסיבות ובארים של גייז."

חשוב לציין כי תל אביב נחשבת היום לאחת מבירות הגייז בעולם ותיירים להט"בים רבים מחו"ל מגיעים אליה כדי ליהנות מספקטרום רחב של אטרקציות - ממועדוני קצה למיניהם ועד לתיאטרון ומחול גאים המתקיימים במרכז גן מאיר. מצעד הגאווה בה' הידיעה עדיין הנו המצעד התל אביבי וכל שאר המצעדים ניזונים במידה מסוימת ממנו וחוסים בצילו.

למעשה הקהילה הלהט"בית לא רק נהנית מתל אביב אלא גם תורמת באופן משמעותי להתפתחותה ולצביונה כעיר פלורליסטית, גלובלית, דינמית ובליינית.¹²³ אפשר לטעון שיש כאן תופעה מעגלית: העיר הגדולה מזמינה ומקבלת את ה'אחר' והוא בתורו מחולל שינוי חברתי (ברמת המיקרו), שבהשפעתו משתנה אקלים הדעות בעיר (רמת המאקרו), עובדה המזמינה הגירה נוספת. הדברים הללו תקפים ונכונים גם במדינות רבות אחרות, למעט הברדל אחד גדול: בישראל יש רק עיר אחת כזאת.

גאווה ללא זעם קדוש

מעמד למען עצמו

עידן המשפט וזכויות האזרח ומהפכת התקשורת גיבשו במידה רבה את "הקהילה" הלהט"בית, משום שהם חיזקו את המודעות המשותפת, שאיפשרה ללהט"בים להפוך למה שקרל מרקס כינה "מעמד לכשעצמו למעמד עצמו". המודעות הזאת נוצרה הן ברמה המקומית והן ברמה הגלובלית. דור ה-Y, שמחובר וקשוב יותר מכל דור אחר לאינטרנט, תורם למודעות הבינלאומית של הקהילה הישראלית ולקשרים שהיא מקיימת עם להט"בים בחו"ל.

פעיל צעיר בתא גאה של אחת המפלגות: "האינטרנט הופך את הקהילה הגאה להרבה יותר גלובלית. אני באופן אישי צורך הרבה תכנים באינטרנט מאתרים של הקהילה בחו"ל, והרבה אנשים בחו"ל צורכים תכנים גאים שמיוצרים בארץ (אליעד כהן, אוריאל יקותיאל ועידן מטלון הם שמות גדולים בקרב קהלים מסוימים של הומואים בעולם). כמו שהמרכז הוא עדיין ארה"ב, ורוב התוכן והמסרים מגיעים משם. זה מקל מאוד על העברת מסרים וגיוס לפעולה, כמו למשל סביב החוקים ההומופובים שעוברים בימים אלה ברוסיה או למען חוקי נישואים גאים במדינות שונות בארה"ב או נגד בריונות ברשת. זה גם הופך את הקהילה הגאה למאוד חשופה לאירועים גלובליים, שהשפעה שלהם עלינו היא לפעמים די שולית. בארץ אנחנו הרבה פעמים קולטים דרך האינטרנט דברים שקורים בקהילה הגאה בעולם ומטמיעים אותם כאן. למשל, השיח הער מאוד על פונדקאות בימים אלה בקהילה מושפע מאוד מהשיח הבינלאומי - גם בצד המחייבים וגם בצד השוללים.

זה יוצר אצל גייז בארץ תחושת שייכות למשהו גדול הרבה יותר לדעתי. אנחנו שמחים מאוד כשהקהילה הגאה במקום כלשהו בעולם משיגה הישג חשוב. אנשים התאספו בפאבים לראות שידורים ישירים של פסיקת בית המשפט העליון בארה"ב בנושא נישואים גאים כאילו מדובר במשחק כדורגל, ואחר כך צצו מסיבות חצי-ספונטניות לחגוג את הזכייה. אנחנו גם מרגישים פגיעה קשה כשהקהילה גאה במקום כלשהו סופגת פגיעה. אם זה החוקים ההומופובים ברוסיה או במדינות מסוימות באפריקה, או שורה של התאבדויות של צעירים להט"בים בארה"ב - כל אלה הופכים לנושאי שיחה מרכזיים בקהילה הגאה בישראל, ולפעמים גם התארגנות לפעולה (הפגנות מול שגרירות רוסיה הן כבר מראה שכ"ח).

עם זאת, כשם שהתקשורת תרמה לליכוד השורות היא מסייעת היום גם לפיצולן, לטוב ולרע. ממשך אותו פעיל:

"אני מניח שהאינטרנט מסייע ביצירת שיח פנימי בקהילה. מה שפעם היה "הזמן הורוד" ז"ל הוא היום עמודי פייסבוק מסוימים, שמפיצים ידיעות ומסרים בקהילה ומכוננים שיח פנימי. אני מניח שבעזרת האינטרנט, הרבה יותר קל גם לערער על השיח הזה. מדברים כבר שנים בקהילה על ירידה בכוחה של האליטה הגאה הותיקה - גל אוהובסקי וכאלה. יכול להיות שבדורות קודמים, לפני האינטרנט, היה קשה יותר לערער על הנרטיב שבנונת אותן קבוצות. אבל אני חושב שזה נכון בכל מקום, לאו דווקא בקהילה הגאה. הרי האינטרנט גם מערער על מעמדה של התקשורת הממוסדת מאותן סיבות בדיוק."

בשנים האחרונות נוצרה ממש אינפלציה בארגונים להט"בים ויש הטוענים שהדבר מביא לכזבזב משאבים ולפיזור מטרות. אחד המרואיינים הגדיר זאת כך: "היום כל אחד רוצה להיות ראש ארגון, מנכ"ל אגודה, חבר כנסת ההומו הראשון, הח"כ הימני ההומו הראשון, הח"כית הלסבית הדתיה הראשונה ועוד ועוד. אין אג'נדה ברורה ואחידה (שזה מאד מובן כי כל עוד רק מעטים יצאו מהארון, הם הובילו). היום כל אחד מנהיג את עצמו ואת חבר מרעיו. אין הנהגה מוסכמת (וכי איך יכולה להיות הנהגה מוסכמת לקהילה כל כך מגוונת והטרונגנית?)."

התופעה באה לידי ביטוי גם בייצוג הלהט"בים בכנסת. "על אף שכוחם האלקטוראלי של בני הקהילה הלהט"בית גדול יחסית (כ-10% מהחברה), כוח זה לא מנוצל לרוב ובין ארגוני הקהילה השונים (ישנם למעלה משלושים כאלו) תכופות אין סולידאריות או הסכמה על מאבקים משותפים והקהילה פועלת במעט מאוד מישורים אקטיביסטים."¹²⁴

אפשר שהפילוג והמתחים הפנימיים מרתיעים את הצעירים מלהיכנס לזירה הציבורית.

מצד שני, ריבוי הארגונים מנגיש מידע וסיוע ותורם לנוכחות גדולה יותר של להט"בים בחיי החברה הישראלית. כיוון שלדור ה-Y כולו יש באופן כללי גישה פתוחה לסיוע נפשי והם פחות מתביישים לבקש עזרה, גם הלהט"בים מביניהם לא מתקשים יחסית לפנות לסיוע. גם בפתוחות הזאת ובחוסר הבושה הם שונים מדורות קודמים.

בחור בן 40: "כשהתנדבתי ב"יש עם מי לדבר" הייתי צריך לאייש קו טלפוני, שאפשר פגישה אישית. כלומר היית צריך להתקשר אלינו - לא לכולם היה טלפון סלולארי או אפילו קו טלפון פרטי בחדר. היום יש תמיכה דרך האינטרנט. קל ליצור קשר, קל להגיע אליהם. מספיק שתקליק בגוגל "הומואים ארגונים" ותקבל רשימה רלוונטית. בעבר לא יכולת להגיע אל הארגונים, מה גם שחלק מהם נקראו בשמות שלא הסגירו את מטרתם. למשל אגודת הלהט"ב נקראה האגודה לשמירת זכויות הפרט. איש לא יכול היה להכיר אותה מלבד מי שחיפש בעיתונים (בעיקר התל אביבים) במדור "לוח" תחת הכותרת "תמיכה וסיוע". פעם כולם ידעו מה זה "האגודה". זה היה מושג שכל התל אביבים הכירו. היום לדעתי רוב הצעירים לא ממש מכירים".

מה שהיה היה

הקשב המשותף של הלהט"בים לחדשות ולעדכונים באינטרנט אינו מעיד בהכרח על תודעה פוליטית מפותחת בדור ה-Y או על נכונות למאבקים אקטיביים. מההתרשמות שלנו זהו קשב שהוא ברובו פאסיבי ומתמצה בעיקר בהחלפת דעות וירטואליות, בשליחת טוקבקים ובחיבור סטטוסים ברשתות החברתיות.

בדומה לסטרייטים, גם בקרב הלהט"בים אפשר להבחין בין שלושה דורות ביולוגיים ותרבותיים, שעוצבו ברוח זמן שונה (zeitgeist) ולכן גם פיתחו אוריינטציה פוליטית שונה. דורות הבייבי בומרס וה-x נולדו לתקופת החושך ורבים העזו לצאת מהארון רק בגיל מבוגר, אם בכלל. מיעוט אמיץ הוביל את המהפכה הלהט"בית, ומקצתו שילם מחיר אישי כבד על מאבקו האמיץ. רבים נשאר עם "אינסטינקט לוחמני" וממשיכים לראות את המציאות הישראלית בעיקר מבעד לעדשת המאבק והקונפליקט. לכן הם גם נוטים להמעיט בגודל השינוי ולהישאר ספקנים ופסימיים ביחס לעתיד.

דור הביניים (ה-xy) הלהט"בי גדל מצד אחד לחברה שבה הומואיות היתה עבירה פלילית שעשר שנות מאסר בצידה, ללא מצעדי גאווה ועם ייצוג תקשורתי ונראות הומואית כמעט אפסיים. אבל מצד שני הוא זכה לראות וגם לחוות בבגרותו בשינוי ואפילו להיות בין המובילים אותו. ההתרשמות האינטואיטיבית שלנו (לא על סמך סקר) היא שהדור הזה מעט יותר אופטימי מקודמו לגבי עתידם של הלהט"בים בחברה הישראלית.

דור ה-Y לא הכיר על בשרו את עידן החושך ועל אף שגם חייו לא שוגים בשושנים הוא "פונק" יחסית לדורות קודמים. לכן הוא חש פחות צורך ופחות מחויבות להיאבק על עקרונות השוויון והצדק (כולל בתחומים הנוגעים למעמד של הלהט"בים). הוא חש על בשרו שהאפליה עדיין רווחת ושהדרך לשוויון מגדרי רחוקה, אבל שקוע יותר בכאן ועכשיו, בתוך העולם הלהט"בי המוגן, המפונק וההדוניסטי (לרוב בתוך המרחב התל אביבי).

פעיל באחד מהתאים הגאים במפלגה מרכזית, בן דור הביניים, תיאר זאת כך:

בחור בן 37: "אנשים שגדלו ברור כשלא היו מצעדי גאווה חווים את מצעדי הגאווה באופן שונה ממי שנולד לתוך העידן הזה. לצעירים אין את תחושת השחרור. אפילו לא את ההשתאות והסיפוק נוכח יחידות מג"ב שמאבטחות את המצעד. זה נורא ברור להם מאליו (אגב, זה מאד בריא לדעתי שהם נולדים לתוך מציאות נורמאלית שבה המשטרה אינה אויב). מצד שני, הם אינם מבינים את ההתקדמות שחלה ולא מודעים כמה מאבק זה דרש מאנשים שהפעילות הציבורית שלהם לא היתה מלווה בגריפת הון פוליטי (כי לא היה שום הון פוליטי בלהיות גיי). אני חושב שאצל הרור הקודם כל החתרנות הפכה להיות דרך חיים. כאשר אתה לא במיינסטרים כל דבר זה חתרנות, הבעת דעה לא קונצנזואלית, בילוי במקומות של גייז. לרכים מהם קשה להסתגל לשינויים החיוביים שקרו, ולהבין שכבר איננו במצב של מתקפה רבתי מצד הציבור. אצלם כל דבר קטן הופך ל"מלחמה" לפעמים אובססיבית. אצל לא מעט לסביות וגם הומואים (יהודים/ות) רווחת נטייה להצביע למפלגות שנתפסות כ"רדיקאליות" או לפחות כאלה שנהנות מתדמית של ההפך מהמיינסטרים, החל ממרצ ועד דע"ם, וזאת לא רק בגלל האידיאולוגיה אלא בעיקר כדי שירגישו שהם/ן הצביעו למפלגה "רדיקאלית". החתרנות בעבר היתה אילון, גזירה - ואיכשהו היא הפכה אצל רבים לדרך חיים. אני מודה שבקטע הנוסטלגי גם אני קצת מתגעגע לחתרנות. היה בזה משהו מאד אותנטי, מיוחד ולא המוני. למשל פאבים לא מוחצנים אפילו בחיפה, שהיתה תחושה כשנכנסים ופתאום מהגישים שינוי אורה בהשוואה לבחון, אירועי הוייגסטוק - לפני שהיו מצעדי גאווה בארץ - שהתקיימו בגן העצמאות בת"א. מצד שני יכול להיות שאני עושה אידיאליזציה של זה. מכל מקום ה"חתרנות" שאפיינה את פעילי שנות השבעים והשמונים, לא מאפיינת את הפעילים של שנות האלפיים."

המינון הנמוך יותר של מעורבות פוליטית בקרב הלהט"בים הצעירים עולה בקנה אחד עם חוסר המעורבות של חבריהם הסטרייטים, שגם הם יותר מרוכזים בעצמם (מהסיבות שתוארו בהרחבה בפרק נפרד). זה דור שבאופן כללי נוטה פחות להניף דגלים ולהקריב קורבן אישי בהשוואה לדורות שקדמו לו. אמנם בהפגנות אפשר לראות לא מעט להט"בים צעירים, אבל מדובר באירועים נקודתיים (מעין הפנינג נחמד שאפשר לשתף בסמרטפון) עם מיעוט משתתפים, ולא בפעילות אינטנסיבית לאורך זמן. נכון שחלק גדול מהמתנדבים בארגוני הסיוע הלהט"בי, כגון איגי וחושן, הם צעירים ערכיים עם מחויבות פנימית גדולה, אבל אלה היוצאים מן הכלל, והם דומים בשונותם זו לחברי תנועות הנוער באוכלוסיה הכללית. אחד הפעילים המרכזיים באיגי אמר לנו:

גבר בן 51: "בקרב מאות בני נוער וצעירים שאני נפגש במסגרת איגי יש המון אכפתיות ורצון לשנות בתחומים רבים. אבל בקרב נוער אחר ממתנדבי איגי, שאיתם אני ניפגש, מצטיירת חשיבה וחוויה נרקיסיסטית במהותה המחליפה את החוויה והחשיבה השבטית/קהילתית של פעם."

רבים מהלהט"בים בני דור ה-Y ספחו למעשה את האסקפיזם האידיאולוגי, עייפות החומר והיאוש הכלל ישראלי (שבולט במיוחד ברור הצעיר בארץ) ואת הבוז הנלווה לפוליטיקה ולפוליטיקאים. הגישה הכללית שלהם (שאינה שונה מזו הרווחת באוכלוסיה הישראלית כולה) היא ששינוי לא עובר בהכרח דרך הפגנות רעשניות והתנגשויות עם המשטרה, אלא בעיקר באמצעות לחצים תקשורתיים, כלומר ראיונות במדיה וכמובן מחאות מהדהדות באינטרנט, בעיקר בבמת הפייסבוק (אגב, הניסיון מוכיח שהם די צודקים).

פעיל בתא הגאה של מפלגת העבודה, בן דור ה-Y ניסח זאת כך: "אני כן מרגיש שאנשים בני גילי מעורבים ומודעים לבעיות היום, כי ללהט"בים אין את הפריבילגיה לא לדעת ולא להיות לגמרי מעורבים, אבל פשוט דרך המחאה השתנתה. במקום לצאת לרחובות, אנשים כותבים ומשתפים פוסטים בפייסבוק. האם זו מחאה פחות אפקטיבית? אני לא בטוח בכלל.

זה נכון שלרובנו אין הערכה או היכרות עם המאבקים של דור הנפילים של הקהילה, אבל אנחנו מאוד מודעים לאפליה שלנו כיום ויש לנו דעה מאוד מוצקה בקשר לזה. כל יוזמת חקיקה קיקיונית זוכה להדים גדולים בקהילה, כל עצומה, כל הפגנה, כל פוסט כועס בפייסבוק. ומנגד, כל ניסיון לפגוע בנו, כל התבטאות הומופובית, כל תקיפה הומופובית - כל אלה מקבלים חשיפה מאוד גדולה. אנשים בהחלט יודעים מה קורה, והם משתדלים - ברמות שונות - להיות מעורבים.

תגיד שאכפת לנו רק מהתחת של עצמנו, וזה נכון - אבל ממתי מגזרים נוהגים אחרת? אולי מה שכן אפשר להגיד על הקהילה זה שהיא זנחה, לפחות במיינסטרים שלה, אופני פעולה אקטיביסטיים יותר ואימצה פוליטיקה של זהויות. אנשים ירגישו שעצם ההנכחה של הזהות במרחב הציבורי זה מאבק. ואולי במרחב ציבורי שמוחק את הזהות שלנו, הצורך להנכיח את הזהות שוב ושוב הוא מובן - אבל לפחות לעניות דעתי זה לא מקדם את מעמדנו בשום צורה. אני בצד שמעדיף מאבקים פוליטיים old-fashioned. יכול להיות שזה מוביל באופן בלתי נמנע לאסקפיזם ולניהליזם. אבל גם זה, לפחות בקהילה הגאה, נסדק במעט בשנים האחרונות. קשה להישאר אריש אל מול גל ההצלחה של מאבקים להט"בים בעולם. זה מדרבן לפעולה אל מול הכישלונות הרבים בזירה הישראלית. יוזמות חדשות, שנולדות מתוך הקהילה, צצות חדשות לבקרים."

גורם נוסף שמרחיק צעירים להט"בים רבים מפוליטיקה היא הנטייה של פעילי שמאל לקשר בין המאבק האידאולוגי הלהט"בי לבין ההשקפה השמאלנית בתחום המדיני-בטחוני-חברתי. רבים מהצעירים הלהט"בים מחזיקים בעמדות ימניות בתחום הפוליטי (מצביעים לימין) והדבר מרתיע אותם מלהיות משויכים לארגוני שמאל ומפלגות שמאל, בעיקר לשמאל הרדיקלי.¹²⁵

אחד מממצאי הראיונות שמעט הפתיעו אותנו היה עד כמה הלהט"בים הצעירים מנותקים תודעתית מהמאבקים הקשים שסללו עבורם את הדרך בעבר (כמובן שיש גם יוצאי דופן, שמגלים בקיאות ומעורבות). אין ספק שהדבר קשור לעובדה שנושא המאבק הציבורי לשחרור הלהט"בים אינו מפותח בחקר ההיסטוריה הישראלית ולמעשה עוד צעיר בהבט ההיסטוריוגרפי (תהליכי השינוי ממשיכים להתרחש כל הזמן). משום מה, גם הקהילה להט"בית לא עושה מספיק לתיעוד ההיסטוריה שלה ורק לאחרונה החלה להנגיש חומרים טקסטואליים וויזואליים על הנושא.¹²⁶

למעשה גם אם היו חומרים היסטוריים נגישים ספק אם הלהט"בים הצעירים היו נחשפים להם. שהרי מדובר בדור חסר תודעה היסטורית וידע היסטורי בסיסי, שנובעים משיטת החינוך בבתי הספר ומגורמים נוספים (הם מוסברים בהרחבה בפרק נפרד). לשאלה "במה שונה לדעתך עולמו של ההומו הצעיר היום בהשוואה לעולמו של ההומו הצעיר בשנות השבעים והשמונים" השיב אחד המרואיינים בכנות אופיינית: "אין לי מושג. כמו רבים מבני דורי, אני מודה שגם לי יש בורות גדולה למדי לגבי חיים גאים בישראל בשנות השבעים והשמונים. אין לי הרבה מה להגיד על חיים של גייז בתקופה הזאת בישראל. אפילו את הזמן הוורוד לא ראיתי."

למעשה כל המרואיינים הצעירים הודו, שיש משהו לא תקין וקצת כפוי טובה בחוסר המודעות ההיסטורית שלהם, אבל לא ייחסו לזה משקל גדול במיוחד. הרוח הכללית הייתה, "מה שהיה היה ואין טעם לחפור בעבר":

צעיר בן 22: "אני חושב שהרכה הומואים שנהנים מהליברליזציה כלפי הומוסקסואליות, שוכחים את המאבקים שהומואים אחרים עברו כדי להגיע למצב כיום. לדוגמה, הרבה ביקורת מושמעת כלפי גל אוחובסקי, והרכה הומואים צעירים מנסים להתנער מהדמות שלו. כיוון שהוא בוטה, שמאלני ומוחצן. אבל שוכחים שהוא ובן-זוגו (איתן פוקס) היו מהדמויות שהכי השפיעו על השינוי ביחס של התקשורת כלפי הקהילה הגאה. בזכותם עלתה לאוויר בסוף שנות התשעים הסדרה "פלורנטיין" ששמה בפעם הראשונה זוגיות הומוסקסואלית כפריים-טיים בטלוויזיה בצורה רצינית ולא לועגת או מבקרת."

בבסיס ההבדלים הדוריים בתחום המודעות והפעולה הפוליטית עומד כמובן גם מרכיב של ניסיון אישי. ד"ר עמית קמה, מהפעילים הוותיקים והחשובים במחאה הלהט"בית בדור הקודם, אמר לנו:

"נדמה לי שכל מאבק ציבורי מתחיל מכאב אישי פרטני. קשה לי להאמין שהמואים היו מתגייסים לשינוי החוק בשנות השמונים, אילולא היו לו השלכות מוחשיות על חייהם. ובהקשר זה כראי לתת את הדעת לויכוח (בזעיר אנפין) המתקיים ב"קהילה" בין אלה הנאבקים רק למען עצמם ומתעלמים מן המאבקים האחרים למען זכויות אזרח".

פעיל צעיר בתא הגאה באחת המפלגות תלה את ההסבר במפורש בפינוק ובאגואיזם של הדור הזה (כמובן למעט יוצאים מן הכלל):

"הם מעט מפונקים. יבואו בהמון ביטחון למצעד הגאווה, אבל פחות ידעו להיאבק מאבקים קשים ומלוכלכים יותר. אני יכול לתת לכם דוגמא מויכוח שהיה לי עם כמה חבר'ה באמצע שנות העשרים בחוג הגאה של המפלגה. במצעד הגאווה היה קשה לגייס אותם לשאת שלטים או דגלים (הרי זה פחות מאפשר לך ליהנות במצעד), כשצריך לעשות עבודת לובי בכנסת, ולהתלכלך עם הפוליטיקאים (בעיקר כאשר אתה מנסה להחתים ח"כים ממפלגות אחרות על הצעת חוק) הם פתאום לא מבינים למה זה כל כך מסוכן, ומה פתאום ההנמקה שלהם (הגיונית ככל שתהיה) לא מספיקה כדי לשכנע חבר כנסת לחתום על הצעת חוק. מאידך היה מאד קל לרתום אותם לפנות יום שלם כדי לבוא ולהפיק סרטון על חוק ברית הזוגיות, שבמסגרתו הם צריכים "לעלות על נש" (ללבוש בגדי נשים), כי זה הרבה יותר מהנה אבל לא ממש מביא שינוי. בתפיסה שלהם זה האמצעי שהם מכירים. הם לא מכירים מאבק סיופי. הם לא יודעים להתמודד עם קשיים, עם גורם כוחני חזק מהם. מרגע שהם נולדו לתוך עידן פמיניסטי, הם לא מכירים את הצורך לפלס לעצמם דרך, כי הדרך כבר הייתה סלולה. אגב, זו הסיבה שרבים מהם ממש נשברו כששלי יחמוביץ הפסידה בפריימריז לבווי - הרגישו שהעולם חרב עליהם".

הגישה האנוכית מתבטאת גם בגישה של ההומואים לאוכלוסיה הלהט"בית המזדקנת.¹²⁷ נוצרה בקהילה ההומואית בכל העולם מעין מוסכמה שגיל שלושים מסמל את תחילת "סוף החיים". הכוונה היא שכאשר אדם נעשה פחות אטרקטיבי מבחינה פיזית הוא מאבד רלוונטיות (בסדרה "הכי גאים שיש" מוקדש פרק שלם לסוגיה הזאת. גם קומדיית המצבים הישראלית "פאטוץ" הקדישה לזה מערכון באחד הפרקים). למרות שמדובר במוסכמה מכוערת ומפלה, יש מעט מאד דיונים וחשבון נפש פנימי. הצעירים הלהט"בים ברובם שויי נפש לתופעה הבעייתית והכוואבת הזאת.¹²⁸

אל תגדיר אותי

לשאלה מדוע הצעירים הלהט"בים פחות נלחמים בזירה הציבורית על לגיטימציה חברתית ניתנה תשובה נוספת מכיוון די מפתיע: מחקר שנערך בארה"ב מצא שצעירים רבים - להט"בים וסטרייטים כאחד - נמנעים היום מלהגדיר את עצמם מבחינה מינית, משום שהם רואים בזיהוי הלהט"בי עניין אנכרוניסטי המאפיין את הדורות הקודמים. הם מגדירים את עצמם כ"פאן סקסואל" ו"קוויר" - אדם שהמשיכה שלו איננה מתויגת או מוגדרת. למעלה מזה, עולה הטענה (שדומה לטענות פמיניסטיות קלאסיות), שהזהות המגדרית היא בין השאר סוג של "הבניה חברתית", הנטועה בזמן ובמקום. זו גם הסיבה שבעבר חודד ההבדל והניגוד בין הזהות הסטרייטית לזו הלהט"בית. לעומת זאת, הדור הנוכחי מאופיין בכך שהוא לא חווה דיכוי כמו הדורות הקודמים, שהוא היה חשוף למודלים לחיקוי של אנשים עם נטיות מיניות שונות, ושהעולם אליו הוא נכנס הוא עולם פתוח וגלובלי. לכן על פי הטענה הזאת, בני דור זה אינם מרגישים צורך לתייג את עצמם ולמסגר את עצמם בתוך מסגרות להט"ביות נבדלות וכתוצאה מכך גם נוטים פחות להתריס מול העולם הסטרייטי.¹²⁹

בסקר צרכים והעדפות חברתיות שערכו שלושה חוקרים ישראלים¹³⁰ נמצאו הבדלים דוריים: ילידי השנים שאחרי 1985 זקוקים יותר לשירותים הקהילתיים הלהט"בים בהשוואה לדור הביניים (ילידי 1985-1979) ולדור הוותיק (ילידי השנים שלפני 1979). כלומר, נמצא כי לצעירים יותר יש זהות להט"בית חזקה יותר ומצוקה גדולה יותר בשל כך בהשוואה למבוגרים. הנה כי כן, יש בכך כדי לסתור לכאורה את הטענה לעיל שהזהות הלהט"בית בדור הצעיר נעשית מוחלשת יותר (כפי שנמצא בארצות הברית). החוקרים תולים את השוני בין הדורות, בעיקר בשירות הצבאי (כאמור, רבים "חוזרים לארון" בזמן השירות).

לדעתנו הפרשנות הזו שגויה. ההסבר להבדלים שהם מצאו נעוץ לאו דווקא במצוקה גדולה יותר של הצעירים (למרות שכמובן המצוקה של הלהט"בים עדיין רווחת), אלא בפתחות הנפשית הגדולה יותר של הדור הזה לקבל סיוע פסיכולוגי ואחר (הם גדלו בעידן הפתיחות הפסיכולוגית), בריכוזם במרחב התל אביבי המוגן (שבו מרוכזים ונגישים השירותים הלהט"בים) ובתודעת השירות והלקוח שלהם (הארגונים הלהט"בים מספקים המון שירותים ולהט"בים רבים רואים בשירותים הללו זכות מוקנית). גם הילדותיות של הדור הזה (הצורך התמידי שלהם בתמיכה והכוונה), שיוצרת תלותיות גדולה, מסבירה את הממצאים.

למעשה, החוקרים הישראלים מתעלמים בעיקר מאחת התופעות הבולטות בעולם הגלובלי: התחזקות הזהות הממוקפת. הוכח במחקר שהגלובליזציה יוצרת מצד אחד האחדה הומוגנית של סגנון חיים ותפישות עולם, בעיקר דרך החשיפה לגירויים משותפים, אך מצד שני היא יוצרת צורך בייחודיות המושגת באמצעות תת זהויות: מקצועיות, תחביביות, וגם נטיות מיניות. זה למעשה המודל שהלהט"בים הצעירים מאמצים.

מה עם הלסביות?

נקודה ראויה לציון בהקשר למעורבות הפוליטית היא ההבדלים בין לסביות להומואים. טרם נערך מחקר מקיף שבוחן את ההבדלים בין לסביות להומואים בכל הקשור לתרבות הפוליטית ודפוסי הביקורת והמחאה. המחקר היחיד שעסק בתופעה הוא זה של רחלי הרטל.¹³¹ על פי הרטל פעילות פוליטית לסבית התקיימה בישראל באופן רשמי כבר בשנות השבעים של המאה העשרים. אולם רק מעטים יודעים עליה, משלוש סיבות: היא התקיימה בשוליים החברתיים; היא בידלה עצמה הן מהתנועה הפמיניסטית והן מתנועות הלהט"בים המעורבות; לא נותר תיעוד היסטורי מקיף עליה. לטענת הרטל "האקלים החברתי והאידיאולוגי והחוויה של הדרה ושוליות של חלק מהפעילות, הובילו לדעיכתם של ארגונים לסביים כלליים דוגמת קל"ף (קהילה לסבית פמיניסטית) ולצמיחתם של ארגונים ממוקדי זהות כמו "בת קול" (לסביות דתיות יהודיות), "רדוגה" (לסביות יוצאות רוסיה), "כביסה שחורה" (קבוצת פעולה קווירית שפעלה כנגד הכיבוש) וכדומה. כמו כן מגמה זו השפיעה על תכנים בארגונים שבעבר נסבו סביב נושאים רחבים כמו פמיניזם ולסביות או אקטיביזם חברתי והיום מתמקדים במתן מענה לסוגיות אותן מציפה הזהות הספציפית של המשתתפות.

עם זאת, מתוך הראיונות שלנו ומתוך מחקרם של שילה וסויה¹³² עולה שבכל הקשור למאבקים הפוליטיים הציבוריים (בוודאי אלה המתוקשרים) ההומואים בני דור ה-Y מגלים מעורבות אקטיבית יותר גדולה מהלסביות הצעירות (יתכן ומדובר בתופעה רב דורית).

אמנם יש לא מעט לסביות שפרצו דרך במאבקים הלהט"בים, אבל אלה היו יוצאות דופן במכלול הגדול.¹³³ היו שתלו זאת בעובדה שהמאבק של ההומואים ממוקד יותר ועוסק בחוקים, תקציבים, רעיונות, אלימות וכדומה. השיח הלסבי לעומת זאת, מופנה למאבק כפול: גם נגד דיכוי החברה ההטרנססואלית וגם נגד דיכוי החברה הגברית. המחאה הלסבית מקוטלגת במידה רבה בתודעה הציבורית כחלק מהמחאה הפמיניסטית הכללית ואולי הדבר מבליע את הקול הייחודי של הלסביות ויוצר תחושה שיש כבר מי שמדבר בשמן. נשים גם מטבען פחות לוחמניות וקולניות ונוטות להימנע מעימות ולהתרחק מאור הזרקורים.

מעבר לזה, רבים הצביעו בראיונות על מתח פנימי מובנה בין ההומואים ללסביות בתוך הקהילה הלהט"בית. הטענה שנשמעה היתה שהחוויה שונה ויש לזה השפעה. בגיל הצעיר הבעיות די דומות - תחושת הייחוד, הבדידות, מציאת חברים וחברה, שאלת היציאה מהארון, שאלת המיניות ובעיות זהות כללית. אבל בשלבים מאוחרים יותר הדרכים נפרדות מעט והבעיות הנן אחרות.

זאת ועוד, כל המרואיינים ההומואים טענו כי לדעתם לסבית חווה פחות קשיים ביציאה מהארון ופחות הומופוביה מהומו זכר. אחד אף ציין כי שמע חברות לסביות דנות ביניהן על כך שאחד הקשיים שלהן הוא לשכנע בכלל את הסביבה שלהן שהן לסביות. אחת התגובות הנפוצות היא ש"זה רק שלב", ושהן יכנסו לתלם כשהן יכירו את הבחור

הנכון. "זה מסר מאוד מבלבל ומערער, כשאת צריכה להתעסק בלהוכיח לעצמך ולסביבה שלך שמה שאת מרגישה מבפנים על עצמך הוא באמת נכון".

גם הציבור הרחב מתייחס באופן שונה ללסביות ולהומואים (חבל שלא נעשה עד היום מחקר על התופעה הזאת בארץ) והדבר מקרין ככל הנראה על המוטיבציה של הלסביות למעורבות פוליטית. ההומואים ככל הנראה "מאיימים" יותר על המרחב ההטרונומי והדבר מוצא את ביטויו גם בהתייחסויות חברתיות מסורתיות בתחום הדת והמשפט (למשל, לא נאסר בזמנו על משכב נשים אלא על משכב זכר). אפילו השפה המכתימה (קללות וביטוי גנאי) מופנית בעיקר כלפי הומואים ולא כלפי לסביות. אחד המרוויינים הצעירים הגדיר זאת כך:

צעיר בן 22: "למרבה הצער באופן כללי מיניות נשית מעניינת פחות ממיניות גברית. ידוע גם שלגברים יותר קל להתקדם בתחום התקשורת ולהגיע לעמדות השפעה בהשוואה לנשים. ויש עוד משהו: דמות ההומו נתפשת כיותר צבעונית ומעניינת מדמות הלסבית. דמות ההומו נתפשת כאסתטית, "עליזה" ומחויכת. לעומת דמות הלסבית שנתפשת כחסרת חוש טעם, לא יפה וממורמרת. אני גם חושב שלאישה קל יותר להסתיר את נטיותיה המיניות מאשר לגבר. זה נובע בין היתר מהעובדה שמיניות נשית מאיימת פחות ממיניות גברית. אם אישה תחווה התנסויות מיניות מידי פעם עם נשים, זה כנראה לא יפגע בסיכוייה להכיר גם גברים ואף להחליט בשלב מסוים בחייה שהיא לא מעוניינת יותר בהתנסויות מיניות עם נשים. לעומת זאת, אם גבר יחווה התנסות מינית עם גבר והסביבה הקרובה שלו תגלה, זה עשוי לפגוע אנושות ב"גבריות" שלו, בסיכוי שלו לצאת עם נשים והוא עשוי לחוות דחייה או ריחוק מצד חבריו. העובדה הזאת נותנת לנשים אופציה "לשבת על הגדר" ולא להכריע לגבי הנטייה המינית שלהן. גברים לעומת זאת, צריכים להחליט בשלב הרבה יותר מוקדם האם הם הומואים או לא, או לשדר כלפי חוץ שהם סטרייטים ולהתנסות עם גברים בסתר."

צעיר בן 25, פעיל בתא הגאים באחת המפלגות הגדולות: "אין ספק שנשים (לא רק לסביות, גם טרנסיות ו/או ביסקסואליות) נעדרות מהזירה הציבורית הקהילתית (מבחינת המשקל היחסי שלהן). זה עולם של גברים. יותר מזה, זה עולם של גברים אשכנזים בני מעמד הביניים. יש שיפור מסוים בשנים האחרונות, בעיקר תודות לקבוצות של נשים שפועלות כדי להכניס נשים למוקדי כוח והשפעה בתוך הקהילה. במקומות מסוימים זה עובד, באחרים פחות. בוודאי שבארגונים הממוסדים יותר - כמו האגודה - זה קשה פי כמה, כי גברים כבר מאוד מחוברים לכל מוקדי הכוח של הארגון."

איפה שכן רואים משמעותית יותר נשים אלה ארגוני החינוך והסיוע "בל"ה דואגת, חוש"ן, איגי. שם יש משמעותית יותר נשים ויותר נשים בעמדות השפעה, אבל גם שם לדעתי הרוב הוא עדיין גברי. המקום היחיד אולי שבו יש רוב אמיתי לנשים הוא בארגונים קווירים-רדיקליים.

למה זה ככה? קשה לי להגיד. יכול להיות שזה קשור לזה שנשים בכלל בישראל נמצאות פחות בזירה הציבורית, גם הסטרייטית. בפוליטיקה, בעסקים או בעמותות - יש פחות נשים מגברים. זו לא תופעה ייחודית לקהילה הגאה. חלוקת התפקידים הממוגדרת בחברה אולי יכולה להסביר למה דווקא בארגוני חינוך יש יותר נשים מאשר בארגוני פעולה פוליטיים. ואולי זה גם קשור לזה שהחברה באופן כללי יותר סובלנית לזהות מינית "שונה" של נשים, ושלסביות, בהכללה גסה, סובלות פחות מאפליה ממוסדת - ואולי בגלל זה הן פחות מרגישות צורך להתארגן."

גם המרוויינים המבוגרים יותר (בני דור ה-X) הסכימו עם ההשערה שהלסביות בכלל ולסביות צעירות בפרט לא מעורבות במאבקים הציבוריים של הקהילה בהיקף ובעוצמה של ההומואים. אחד המרוויינים הסביר זאת כך:

"לדעתי לסביות חיות בתאים משפחתיים שקטים יותר. לסביות יכולות להביא ילדים (טכנית) באמצעות תרומת זרע וכו' ואילו אצל הומואים הנושא מורכב יותר. יש פעילות לסביות באגודה ובמרכז הגאה וגם במועצת העיר, אבל הן מיעוט. אגב יש גם פחות מקומות בילוי ללסביות. למה? הן יוצאות פחות מהגברים ואין להן את מפגשי הסקס הממוסדים כגון הסאוונה (בהכללה רחבה)."

מרוויין אחר הסביר את ההבדלים בצרכים השונים ובסגנון השונה:

נסיונות של להפיק אירועים משותפים בעבר תמיד נגמרו במריבות. למשל כשהיינו משיגים חסויות להפקת חוברת עם ארועי הגאווה הארציים - באופן טבעי נותני החסויות הם בעלי העסקים הגיי פרנדלי, למשל סקסי שופ, אטרף וכו' - והלסביות לא מוכנות לשום רמיזה מינית שברובה נושאת אלמנטים פאליים - מה שהקשה להשיג חסויות. שלא לדבר על בדיחות סקסיסטיות בוטות של מלכות דראג שלא מדברות ללסביות, ועוד ועוד.

אני חושב שדווקא אצל דור ה-Y זה משתנה מעט. מחד המודעות הפמיניסטית של הדור הזה מכילה בתוכה גם את המודעות לדיכוי הנשי ולכן יותר ויותר לסביות צעירות מרגישות יותר נוח. עם זאת עדיין כל אחד מאיתנו מחפש דברים מעט אחרים. הבסיס המשותף שלנו הוא בעיקר פוליטי וגם הוא מתערער כאשר יש ניגודי אינטרסים כפי שמודגם במקרה של הצעת החוק של עדי קול.¹³⁴

מעט מאד ארגונים להט"בים ממש הצליחו לשלב בין הומואים ללסביות. הסכסוכים בין קל"ף לבין האגודה היו מאד קשים. הפורום החיפאי היה הראשון בארץ שפנה "באמת" גם לנשים וגם לגברים ולא בכדי כמות הפעילויות היו חצי חצי, הפעילים והנהגה של הארגון היתה חצי חצי, לנשים היה מקום באמת של השפעה ולכן גם תחושה שיש להם מקום שיש להם בית.

האטרף של הסקס

מגעים אסורים בגן הציבורי

המגבלות החוקיות והעננה הסטיגמטית אילצו בעבר את ההומואים בישראל להיפגש לצורך מגע מיני בשולי הערים, במקומות מנוכרים, חשוכים, בין עצים ושיחים, חדרי מדרגות וגגות שוממים. הכל נעשה בחופזה ומתוך חרדה וחששות. רבים נמנעו אפילו לשאול זה את זה שאלות מזהות ונטו להימלט מהמקום בחופזה בסוף המגע, שמא ילשינו עליהם (הם הלא נחשבו עבריינים).¹³⁵

אחד המרואיינים, הומו יליד שנות השבעים (דור התפר) סיפר: "כשהייתי לראשונה בגן הרכבת בתל אביב בראשית שנות התשעים נדהמתי מהתופעה שלקראת שמונה בערב אתה פשוט רואה נהירה לגן מכל הכיוונים, זה לא יאומן. בלי תיאום מראש. בלי הזמנה. פשוט מגיעים לשם. מאות אנשים. בחיפה היה את גן הזיכרון. הפעילות שם הייתה מסתיימת ב-23:00, כאשר האוטובוסים האחרונים מהדר לקריות ולעכו היו יוצאים. מושגים כמו "להשטריך"¹³⁶ שנולדו בגן והיו מוכרים לכל הומו, אינם מוכרים היום לצעירים. בדור שלי לראשונה התחילו לעלות תהיות ערכיות על תרבות הגנים, למשל בקבוצת הסטודנטים הגייו, שאליה השתייכתי. לפני זה היא לא הייתה סוגיה, כשם שאתה לא מעלה את "הבית" לדיון של בעד/נגד או האם בית זה טוב או רע? הבית הוא בית. בין השאר כי לא הייתה אלטרנטיבה אחרת."

יש שיגידו שהיעלמותם של הגנים היא תופעה מבורכת. אחרים נזכרים בגן החשוך בנוסטלגיה כיוון שהיה בו משהו לדידם יותר "סליזי" שקשה לשחזור. אבל הכל תמימי דעים שתרבות הגנים שיקפה עידן של הדרה ועל כל פנים חוסר כבוד ללהט"בים ולצרכיהם המיניים.

בכתבה נוסטלגית, שעסקה בתפקידו המיתולוגי של גן העצמאות בתל אביב, כתב ארי קוקה: "בירחון המקצועי של המשרד לאיכות הסביבה ב-1981 נכתב: 'כשנים האחרונות הועם מעט זוהרו של הגן... משום שלעת ערב 'חודרת' לגן אוכלוסייה חריגה (בחלקה עבריינית), הדוחה אפשריות בילוי וטיול שגרתי בגן...'" [...] למשך כל שנות ה-80, עד לביטול החוק האוסר על משכב זכר ב-1988, נקלט גן העצמאות בתודעה הציבורית בעקבות התקשורת, כמקום אליו "נפלטים" נערי החברה ממקום עבודתם ומחפשים סקס עם גברים מזדקנים תמורת תשלום. אין שום אזכור על כוונה לטפל נפשית או לעזור לאותם בני ישראל הנזקקים.

אני זוכר את עצמי בתור נער מתבגר בארון בן 15, מתלבט אם להיכנס ללונה פארק של הקרוזינג ולחפש לעצמי הרפתקה מפחידה. [...] ערבים, חיילים, תיירים, נערים, זקנים, כולם הגיעו לגן האשליות, התגנבו בעצבנות אל בין שיחי האופל, התחקו אחר צילה של דמות שבאה להם טוב בעין. לעיתים זה נגמר במכות נמרצות של שוטרי משטרת ישראל האוסרים על שוטטות ללא מטרה, בגן שמטרתו היא שוטטות ללא מטרה. לעיתים זה נגמר בכיוס חסר רחמים של ערבי. לעיתים, אפילו בסקס טוב.

לרוב, חווית הקרוזינג בגן לוותה בתחושה של חופש מהול בפחד, תענוג שמהול בלכלוך וציפייה במי יפגשו הפעם. [...] גן העצמאות היווה גם מקום מפגש לגיטימי לאירועים, מסכות ופעילויות שונות של הקהילה הגאה, כגון הוויגסטוק, המפגשים המיתולוגיים בימי כיפור וכדומה. למרות זאת, גן העצמאות היה מקום אמביוולנטי בקהילה, רבים התביישו להודות שהם מבלים בו, אך מאידך הוא היה מקום המפגש מספר אחד אצל הגיזו. [...] בשנת 2009 קוצצו נוצותיו ועציו של הגן והוא הפך לגן מואר, נמוך עצים וסלול ברובו. שיפוץ זה שינה את פני הדברים וגדע את הקשר של הומואים רבים לגן. [...] הגן נוצר בחובו זיכרונות לאנשים רבים, תחילת קשרי זוגיות, מפגשים חד פעמיים, או שיחות לתוך הלילה הרומנטי הנשקף מהגן אשר היה אחד היפים בת"א¹³⁷

היום רוב הצעירים הלהט"בים לא מכירים את הגן כמושג וכמקום, משום שבתקופתם נוצרו חלופות יעילות ולגיטימיות יותר. הם כבר לא נזקקים לגנים העירוניים, שהולכים ונעלמים פיזית¹³⁸ ותודעתית, בין השאר משום שהם אינם חשים עוד מודרים.¹³⁹ יניב ויצמן, יועץ ראש העיר לענייני הקהילה ומי שגדל על תרבות האינטרנט, טען ב-2009, שהומואים לא צריכים לבלות או להכיר זה את זה בגן. לדירדו "גן העצמאות סיים את תפקידו ההיסטורי. הגן עבר שיפוץ כמו כל גן אחר בעיר. שלא תטעו, קרוזינג זה דבר נפלא בעיניי, ולכן הכנו לקהילה גן מטופח, נקי ויפיפה. אפשר לשבת על ספסל, להכיר ולאחר מכן לקחת את בן הזוג הביתה ולהמשיך משם."¹⁴⁰

היו שראו באמירה הזאת סוג של התנשאות מפי בחור צעיר (יליד 1974), אבל אפשר להניח בבטחון שרוב בני גילו מסכימים עם האמירה הזאת. על כל פנים, כאשר הופיעו בתל אביב הפאבים והמועדונים של הגיזו (כולל כאלה המיועדים ללסביות),¹⁴¹ כמו גם "הסאונה", שכמוה יש גם בערים אחרות במערב, נוצרו אלטרנטיבות רבות, מזמינות ונוחות, לצורך מגע מיני.¹⁴²

גבר בן 51: "בשכבת הגיל של 20-35 הסאונות ובעצם כל עולם ההיכרויות המיניות נטו מהווים חלק מרכזי למדי אצל לא מבוטל מהגיזו, למרות שיש ביקורת מסוימת על השטחיות וההחפצה של אנשים שנהוגה בקהילה. מצד שני, יש לזה המון ביקוש וזה מספק צורך עצום במין, ללא קשר מחייב וללא העול של דייטים ובניית קשר רגשי. יש לדעתי בסיס לסברה שיותר משהו מאפיין גיזו זה מאפיין גברים ואם רק הייתה האפשרות נתונה תרבותית לכולם, היו הסטרייטים חוגגים באותה צורה ואף יותר."

בין הגריינדר לטינדר

כניסת האינטרנט לשימוש נרחב בסוף שנות התשעים בישרה עידן חדש בתולדות התרבות הלהט"בית. הצ'טים שהופיעו לראשונה ברשת היוו תחליף יעיל וגמיש למקומות המפגש המוכרים. חבר הקהילה מדור הבייבי בומרס הגדיר את הפעילות בצ'טים כך: "זה בדיוק מה שנעשה בגנים. ניגשים. שואלים מה אתה אוהב? אקטיבי או פסיבי? ויאללה לעסק". טכנית הוא צדק. מעשית מדובר בהבדל של יום ולילה, תרתי משמע.

ההשפעה של האינטרנט על עולמם המיני של הלהט"בים הייתה מכרעת בעיקר בפריפריה, כיוון ששם קשה יותר

לשמור על אנונימיות. האינטרנט מאפשר לדבר מהבית בעילום שם ("כ"ניב 26" או "אקא24"), באופן פחות מביך ופחות מסוכן.

האינטרנט חשוב לגייז לא רק בהבט המיני אלא גם בהבט הרגשי, כלומר בתחום הביטוי הרומנטי. זאת לאור העובדה שמרחבי התקשורת נשלטים על ידי סטרייטים ויש לכך השפעות על אופי הביטוי והמסרים התקשורתיים הדומיננטיים. לשם דוגמא, נדיר, אם בכלל, לשמוע בתוכניות המוסיקה ברשתות הציבוריות שיר אהבה מגבר לגבר או מאישה לאישה. במרחב האינטרנטי הייחודי לקהילה לעומת זאת, הלהט"בים יכולים ליצור, לדבר, לקרוא, לשמוע, לשתף, לקבל תשובות, לראות תמונות, להכיר ולפלרטט ללא מגבלות.

"אני אישית יכול להעיד שהשימוש באינטרנט מאד עוזר לי בתקופה בה התחלתי לגבש את זהותי כהומוסקסואל, ולמעשה עד היום. בתקופת התיכון השתמשתי באינטרנט כדי לקבל מידע על מפגשים של איגי (ארגון נוער גאה) ולקרוא בבלוגים ופורומים על סיפורים של הומואים שהפיגו את תחושת הפחד והבדידות שהתעוררה בי לפעמים בגלל הנטייה המינית שלי. בהמשך, השתמשתי באינטרנט להיכרות, בעיקר באתר אטרף, ושם הכרתי את בן זוגי, ואנחנו יחד שלוש וחצי שנים, מאז גיל 19".

גבר בן 51: "כשגדלתי בשנות השבעים המאוחרות, תחושת הבדידות הייתה לא רק תחושה אלא סוג של מציאות. אני זוכר את עצמי בגיל 22 משוטט בתחנה מרכזית בת"א ליד המקום היחיד שבו ידעתי שמוכרים את "מגעים" - על דוכן העיתונים ליד קו 5 - ומחכה לרגע שאהיה בטוח שאיש לא צופה בי על מנת לגשת ולקנות את העותק שתלוי על הקיר, מתפלל שהמוכר יעשה את זה מהר ככל האפשר. וזה כבר אחרי שגיליתי את התגלית הגדולה של עצם קיומו של עיתון כזה שלא בדיוק פורסם במקום כלשהו".

האינטרנט הוליד גם את הסייבר סקס (הפורנו החדש), שחשיבותו עבור הלהט"בים גדולה אף יותר מחשיבותו עבור סטרייטים רווקים ונשואים. הרשת מאפשרת לדבר על סקס, להתגרות ולגרות בלי סכנה להיחשף.

בחור בן 37: "בתקופה שאני הייתי צעיר לא היה אינטרנט. לא היה אימייל. הייתה תיבת דואר פיזית בסניף הדואר (כדי שהדואר לא יגיע לבית), היה טלפון (לא היה סלולארי, אולם מי שגר עם ההורים יכול היה לבקש קו טלפון נפרד לחדר שלו - כמובן זה היה מותנה בהסכמת ההורים). ומה לגבי מי שאין לו חדר לבד? לא פעם אנשים היו מתקשרים מטלפון ציבורי, גם במטרה שאם ההורים יבקשו פירוט שיחות, לא תהיה להם אפשרות להתחקות אחר השיחה. לעתים קרובות לא הייתה ברירה אלא להגיע למקומות המפגש (שזה גם הצריך אומץ, התגברות על חששות). אלה כל מיני דברים שדור ה-Y לא צריך להתמודד איתם ולהתגבר עליהם. אפילו ברמה של סרטים כחולים - לדור של היום יש אינטרנט. אנחנו היינו צריכים לכתת את רגלינו לחנויות סקס, כדי לשאול קלטות וידאו. וגם שם היינו צריכים בעצם לצאת מהארון בפני המוכר, שידע שאנחנו גייז. כמובן שמספר קלטות עבור גייז היה קטן. שני מדפים לכל היותר, לעומת עשרות מדפים של קלטות אחרות. היום בעידן האינטרנט הרשת מופגזת בסרטי פורנו של גייז. אני לא מפרז כשאני משתמש במונחים כמו "אומץ" ו"להתגבר" כי בתקופה ההיא אפילו חברים סטרייטים שלי (גם כאלה שנשואים או בזוגיות) היו מבקשים ממני שאביא להם סרטים כחולים או שאקנה להם אביזרי מין כי הם תכלס התביישו להיכנס לחנויות סקס ואפילו היו מחנים את האוטו רחוק. כך שבמובן הזה לדור ה-Y יותר קל (יותר נגיש להם הכל ויותר קל להם להתנהל מבלי לשנות באופן משמעותי את אורחות חייהם). אפשר להיווכח בשינוי הזה גם באמצעות סרטי הקולנוע. לדוגמה, הסרט הלהט"בי המדובר ביותר בשנת 96 (שנותיי הראשונות מחוץ לארון) נקרא: "משהו יפה" (סרט מקסים, מצחיק, ומרגש). אני רואה אותו היום ופשוט נפעם כמה הוא כבר לא רלוונטי (לטוב ולרע) עבור הדור הצעיר. באחת הסצנות אחד הנערים נכנס לחנות עיתונים ו"סוחב" חוברת פורנו הומואית מהדוכן ומכניס אותה מתחת לבגדיו ובורח מהחנות (מי משתמש היום בחוברות כשיש אינטרנט?)."

בכתבה נוסטלגית שעסקה בעולם ההיכרויות ההומואי, שקדם לעידן הדיגיטלי, כתב ארי קוקה:

כתבה במאקו: "בעידן של היום, בו אפשר להכיר מאות גברים בהחלקת אצבע, קשה מאוד לדמיין תקופה בה גייז שרצו להכיר, הצטרפו לשלוח מכתבים ולחכות ליד קווי בזק לצלצול הגואל. בשנות האלפיים, עם הכניסה המאסיבית של אתרי ההיכרויות האינטרנטיים, הצליחו רק מקומות המפגש הוויזואליים כדוגמת מועדונים וגנים ציבוריים לשרוד בשן ועין, אך תעשיית מדורי ההיכרויות המודרסטים הוכחדה כליל. [...] מודעות שנות ה-80' אופיינו בהמון הסתרה, הכחשה או התנצלות. [...] מעבר לניסוחים הארוניסטיים-מצ'ואיסטיים של המודעות, הברל נוסף שניתן למצוא בין אז להיום, הוא שאין במודעות מילים כמו "לעכשיו" או "מחר בבוקר מגיע לחדרה" כמו בימי האפליקצי-אטרף העלזים והחפוזים. [...] בתקופת שנות ה-90' המוקדמות כבר ניתן היה למצוא אזכורים במודעות לאמירות מעט יותר פתוחות ובוטות, והקהילה החלה רוכשת בטחון עצמי מיני. [...] לקראת שנות ה-2000 הכל החל להשתנות. עם כניסת אתרי הצ'טים וההתכתבויות באינטרנט, החלו מצטמצמים מדורי ההיכרויות בכלל, ושל הקהילה הגאה בפרט. לצד מודעות ההיכרויות בקה-תן, תפסה את עיני מודעה פרסומית מ-1994 עם הכותרת החדשנית: "הכרויות מחשבי!" ונכתב בה: "אל תפקיר את גורלך ביד המקרה! גם מי שמסדר מצוין נאלץ להתפשר לעיתים קרובות. המחשב לעומת זאת יכול לברוק אלפי אנשים בן-רגע, ולמצוא לכם בדיוק את מה שרציתם".¹⁴³

מי שהוביל את המהפכה הדיגיטלית בחיי הלט"בים בארץ היה האתר "אטרף דייטינג"¹⁴⁴ שעלה לאוויר בראשית שנת 2002. מפעילי האתר הדגישו את היכולת של משתמש לגשת לתמונות של שאר המשתמשים באופן חופשי ולבחור את שמתאים לו על פי חתכי גיל שונים.¹⁴⁵

"אטרף" החליף את אתר ההיכרויות שרווח עד אז - "צ'קמיאאוט" (CheckMeOut), שבדיוק החל לגבות כסף בעבור שירותיו.¹⁴⁶ ומאז השקתו הפך למדיום העיקרי שבאמצעותו להט"בים ישראלים יוצרים קשר למטרות רומנטיקה, ידידות ומין.¹⁴⁷ נכון לתחילת שנת 2014 מעל ל-400 אלף גולשים רשומים באתר, רובם הומואים ולסביות, ואלפים מחוברים אליו בכל זמן נתון.¹⁴⁸

ל"אטרף" הייתה השפעה מכרעת על אורח החיים ההומואי בעשור האחרון, ויש הטוענים שהצלחתו הביאה ל"ייבוש הדרגתי" של הפאבים והמועדונים המיועדים לגייז בתל אביב.¹⁴⁹

"בעוד שלפני שנים אחדות פעלו בתל אביב כשבעה "פיק-אפ ברים" ומקומות בילוי לקהילה הגאה, נותר כעת רק הבר "אוויטה" ברחוב יבנה, ומסיבות בברים ובמועדונים שונים, שפונות לחברי הקהילה. סגירת מקומות הבילוי ההומואים בתל אביב משתלבת במגמה כללית בערים הגדולות ברחבי העולם. [...] הסיבות העיקריות לסגירת מקומות הבילוי הייחודיים ההומואים ולסביות הן מצד אחד ההתמסדות ו"ההתברגנות" של זוגות הומו-לסביים, שממעטים לצאת למקומות בילוי ומצד שני התחזקותם של אתרי ההיכרויות באינטרנט כמו gaydar ו-gayromeo הבינלאומיים ו"אטרף דייטינג" הישראלי. אתרים אלו ואחרים הפכו בשנים האחרונות למדיום העיקרי שבאמצעותו הומואים יוצרים קשר למטרות רומנטיות ומיניות. לכן הברים והמועדונים, שבעבר היו הכרחיים כדי לפגוש הומואים ולסביות אחרים, כבר אינם נחוצים למטרה זו".

בראשית העשור הנוכחי הופיעו בשוק אפליקציות מבוססות מיקום המאפשרות לבעלי סמארטפון להכיר משתמשים אחרים בקרבתם הגיאוגרפית.¹⁵⁰ כך למעשה שודרגה היכולת הוירטואלית למצוא פרטנר/ית למין מזדמן. כל מה שנדרש הוא מעבר אקראי ברחוב והסמארטפון כבר יאותת על פרטנר פוטנציאלי בסביבה הקרובה.

הידועה והפופולריות ביותר בעולם היא אפליקציית הגריינדר (Grindr) - רשת גיאו-חברתית לטלפונים חכמים, המציעה שירותי היכרויות לגברים הומואים וביסקסואלים.¹⁵¹ היכרות מהירה מתאימה מאוד לדור ה-Y, המאופיין בחוסר סבלנות, בשאיפה למיידיות ולסיפוקים מהירים. דור ה-Y גם זמין כמעט בכל שעות היממה (אונליין 24/7).

צעיר בן 25: "מעולם לא הייתי בסאונות. גם בגן העצמאות הייתי פעמים ספורות. אני יליד 88. יכול להיות שכשהדור שלי הגיע להתנסויות מיניות ראשונות, פשוט לא היה צורך יותר במוסדות האלה. אני חושב שהמדיומים שבהם הומואים צעירים משתמשים היום פחות או יותר מייתרים את הסאונה. אני באופן אישי לא מכיר מישהו שהולך לסאונות (או שאני יודע עליו שהוא הולך לסאונות). אני גם לא יודע איפה למצוא אחת אם אני ארצה ללכת. בשביל מה צריך את זה כשכולם יש גריינדר?"

לא בכדי, הפופולאריות הרבה של המדיום הדיגיטלי העלתה את חמתם של מספר פעילים בקהילה - רובם מבוגרים יותר מדור ה-Y. הם המאמינים שההתמכרות למדיום הדיגיטלי משטיחה את היחסים הבינאישיים (סינון האנשים הוא לפי קריטריונים חיצוניים ומוגבלים). לטענתם, היא גם מקטינה את הצורך לצאת ולצרוך תרבות מחוץ לכותלי הבית ולכן מעכבת את ההתפתחות התרבותית של הקהילה.¹⁵²

מרואיין מדור ה-X: "אני חושב שבדור הזה שמשמש יותר באפליקציות ובאינטרנט בהשוואה לדורות הקודמים השתנו שני דברים:

ראשית, העובדה שניתן לבחון מראש את הנתונים של הפרטנר ורק אז להחליט אם להיפגש איתו יוצרת מצב של חוסר התמודדות מצד הדור הזה. הם לא יודעים להתנסות בחיים האמיתיים, ולא יוצאים מה"סרט" של "בוא נמצא את האביר על הסוס הלבן". אין ניסוי ותהיה. הם לא מכירים לעומק. הם אינם יוצאים עם מישהו ואז מחליטים אם לחתוך או להמשיך, אלא הם קודם מקבלים תפריט (נתונים טכניים של הפרטנר הפוטנציאלי + זמן הבישול - קרי: כמה זמן יקח לו להגיע אליך או לך להגיע אליו), לאחר מכן בוחרים בלחיצת כפתור ואז אוכלים.

שנית, הם רוקדים על כל החתונות בו זמנית. הרפדפן מאפשר לך לפתוח על המסך המחשב מספר חלונות בו זמנית והצ'טים והאפליקציות מאפשרים לך לפלרטט עם כמה אנשים במקביל עד שתחליט עם מי בא לך להתקדם. בדור שלנו לא יכולת להתחיל או לצאת עם כמה אנשים במקביל, ולכן כשיצאת עם מישהו או הכרת מישהו התרכזת בו, וכנראה שגם יכולת להעמיק את הקשר הזה (או לפחות לבחון אותו ברצינות). אצל צעירים היום המחשבה מפורזת במקרה הטוב בין האדם שאיתו הם יוצאים לבין אלה שאיתם הוא מפלרטט או מתכנן לפלרטט בהמשך. במקרים רבים תשומת הלב ניתנת לכולם, ובעצם חוסר תשומת הלב. אין להם יכולת להתמקד, להתפקס להתביית - ובעיקר לקבל החלטה על מי ללכת (תוך סיכון שאולי זה לא יהיה הכן אדם המושלם) + ליצור קשר עמוק מחייב ומונוגמי.

בהקשר הזה חשוב לציין כי לרבים ממשמשי האטרף יש יותר מפרופיל אחד (יש המגדירים את זה פרופיל אחד בשביל קשר, ופרופיל אחד בשביל זיונים, ויש כאלה שפרופיל אחד זה בשביל למצוא פרטנר פאסיבי ובו הם מוציגים כאקטיביים שולטים ובפרופיל השני הם פאסיביים כנועים ונשלטים. פרופיל זה יכול במקרים רבים תמונה של הישבן שלהם).

אני חושב שאחת ההשלכות של כל זה היא היעדר כנות (לשקר לגבי הגיל בכלל לא נחשב "שקר"). ריבוי הרמויות שלך יוצר ריבוי זהויות, ואתה כל הזמן נמצא במשחק של דמות אחת או במניפולציה של לייצר דמות פיקטיבית ומלאכותית כדי להשיג את הפרטנר שאתה רוצה."

כל המרואיינים שלנו הסכימו עם הטענה שאכן נוצר "שוק בשר" ו"סרט נע" מנוכר, שמרדד את הסקס ומקשה על יצירת קשר אנושי משמעותי, אבל באותה נשימה כולם, בלי יוצא מן הכלל, גם טענו, שזו פעילות לגיטימית שאין מקום לוותר עליה.

צעיר בן 25: "המבוגרים יותר ביקורתיים לנושא המין הווירטואלי מהצעירים, שתופשים את המיניות שלהם בצורה יותר משוחררת. זה באמת שוק בשר, אבל אני לא מקבל את ההנחה שזה רע. [...] "לפחות האנשים בגריינדר כנים עם עצמם. [...] כולם יודעים מה כולם מחפשים, אף אחד לא ממלא אותם בכולשיט ובסך הכל חותכים ישר לנקודה - כן כן, לא לא."

צעיר בן 22: "נכון שאין כמו מפגש אחד על אחד שכן אחרי הכל אנחנו בנויים גם משפת גוף, מימיקה, טון דיבור ויכולת הקשבה והכלה. אנשים לא מודעים כלל כמה זה משפיע עליהם אבל זה בהחלט משפיע. אין ספק שהמושג בליינד דייט פג מהעולם והיום במחוי אצבע אתה עובר לתמונה של "המועמד" הבא. אם זה טוב יותר? קטונתי. הרי פעם עד שהיינו מגיעים לבליינד דייט הנשמה הייתה יוצאת. אז לא היינו שופטים כל כך מהר כשהגענו כבר לדייט ולא פעם החרמנות גרמה לנו להתפשר. אז זה יותר טוב? מצד שני השיפוטיות היום במחוי אצבע לא גורמת לפספס משהו? בכל דבר יש מן הטוב ומן הרע. חבריי הסטרייטים תמיד אמרו לי שהם מקנאים בזמינות של הסקס בקהילה כי אצלם זה מורכב הרבה יותר עם נשים. אז בסוף, גברים הם גברים בלי קשר לדת, צבע... ונטייה מינית."

צעיר בן 22: "אני לא נמצא באף אתר היכרויות בשלוש וחצי השנים האחרונות, כי אני בזוגיות. אבל אני לא חושב שהרעה שלי לגבי זה שונה בהרבה מדעתי לגבי אטרף. האפליקציות יוצרות נגישות, ואפשר לנצל אותה לטובה ואפשר לנצל לרעה. אני לא חושב שזה דבר רע לחפש מין מזדמן, אבל לדעתי אנשים שמחפשים זוגיות רצינית צריכים לדעת מה הם משדרים כשהם בונים פרופיל באתר היכרויות או מורידים אפליקציה, ולחשוב האם זה המסר שהם רוצים לשדר."

גם אם מקבלים את השקפת העולם הערכית בזכות המין "הבידורי" והמכני עדיין קשה להתעלם מהסכנות שהוא טומן בחובו. מעבר לסכנת ההתמכרות הגופנית והנפשית, ולאיום על היציבות החברתית ועל תחושת האמון, הוא גם מגדיל את פוטנציאל הפשיעה המינית, כפי שהסביר זאת מרואיין צעיר:

צעיר בן 22: "המציאות בה "הכל נגיש" יוצרת סכנות. למשל, באטרף גבר בן 40 יכול להכיר בקלות רבה נער בן 15. פרופיליה באינטרנט זאת בעיה קשה שלא נוגעת רק לקהילה ההומו לסבית, אבל לדעתי היא מועצמת בקהילה. מכיוון שהנערים שחשופים לפרופיליה הם הרבה פעמים הומואים בארון, ולא די בכך שההורים שלהם לא יודעים מה הם עושים באינטרנט, אלא ההורים כלל לא יודעים על הנטייה המינית של ילדיהם, ואם הם יקלעו למצב של ניצול או פגיעה מינית, אני מניח שיהיה להם יותר קשה לפנות לבקש עזרה. לכן, אני חושב שהמשטרה הייתה צריכה לפעול יותר כדי לסכל פרופיליה באתרי היכרויות, בעיקר של גייז, מתוך תפישה שלכל אחד יכול להיות בבית ילד שהוא הומו בארון שחשוף לתופעה הזו."

במובן זה ה-Y ניקים הלהט"בים אינם שונים מה-Y ניקים הסטרייטים, ואולי רק מקצינים את תופעת המין המכאני וההדוניסטי שמפריד בין אינטימיות ורגש לבין מיניות. ה"סטוץ" הרגעי נעשה שם המשחק בתרבות המינית של המאה העשרים ואחת, הן בשל קודים תרבותיים והן בשל השפעת הדיגיטציה על חיינו. אפשר שתרבות המין הלהט"בית היא סוג של אוונגרד חברתי (במובן הסוציולוגי ולאוווקא הערכי) שמוביל את המחנה החילוני כולו. הנה כי כן, לאחרונה הופיעה אפליקציה בשם Tinder שבנויה על העיקרון של ה-Grindr אך מיועדת גם לסטרייטים.

צעיר בן 25: "בתל אביב יש המון אנשים שמתמשים בגריינדר, קל מאוד להרגיש בודד בתוך הדבר הזה. אבל אני לא יודע אם סטרייטים לא מרגישים גם הם בודדים בתוך סצינת הדייטינג שלהם. חברי הסטרייטים הולכים לפאב, פוגשים בחורה, לוקחים אותה הביתה, שוכבים איתה ואז לא רואים אותה יותר אף פעם. זה יותר טוב? [...]

בסך הכל מה שאני מנסה להגיד זה שגריינדר בהחלט מסירה את הקסם, אבל אני לא חושב שזה (א) שונה מאצל סטרייטים ו-(ב) בהכרח רע."

צעיר בן 25: "החיבור של סקס לאינטימיות הוא הבניה חברתית. כלומר, אפשר שיהיה חיבור - אבל זה לא הכרחי. אני חושב שהומואים בפרט מצליחים לעשות את ההפרדה הזאת. זו גם הסיבה שמערכות יחסים פתוחות הן באופן יחסי יותר נפוצות בקרבנו. [...] יש שיח פנימי, שכמעט מקדש מין מזדמן. סאונות, אטרף, גריינדר וסקס בשירותים במסיבות. באופן אישי אין לי בעיה עם מין מזדמן. זה דווקא מוצא חן בעיני שהקהילה הגאה יכולה להיות אוונגרד מיני ולאגרא תפיסות מיניות בחברה הסטרייטית. [...] אולי ההפרדה בין סקס לאינטימיות תשחרר אנשים לבנות מערכות יחסים מורכבות יותר ובלתי תכליתיות במקומות אחרים בחיים שלהם."

כתבה ב-Timeout ישראל: "אני מוריד כל אפליקציה חדשה שיוצאת לשוק בשביל העניין. בהתחלה התייחסתי אל זה כאל משחק כיפי שנותן לך את האפשרות לשפוט אנשים, ולטובת המחקר סימנתי ב'כן' יותר ממאה אנשים כדי לראות איך זה מתפתח. הקסם האמיתי קרה כשמישהי כתבה לי 'היי'. ישר כתבתי לה בחזרה כדי להשיג זיונים וזה שבה אותה. למדתי שאם אתה רוצה להשיג זיונים, אתה צריך להגיד להן שאתה לא רוצה סקס."¹⁵³

אפליקציית טינדר

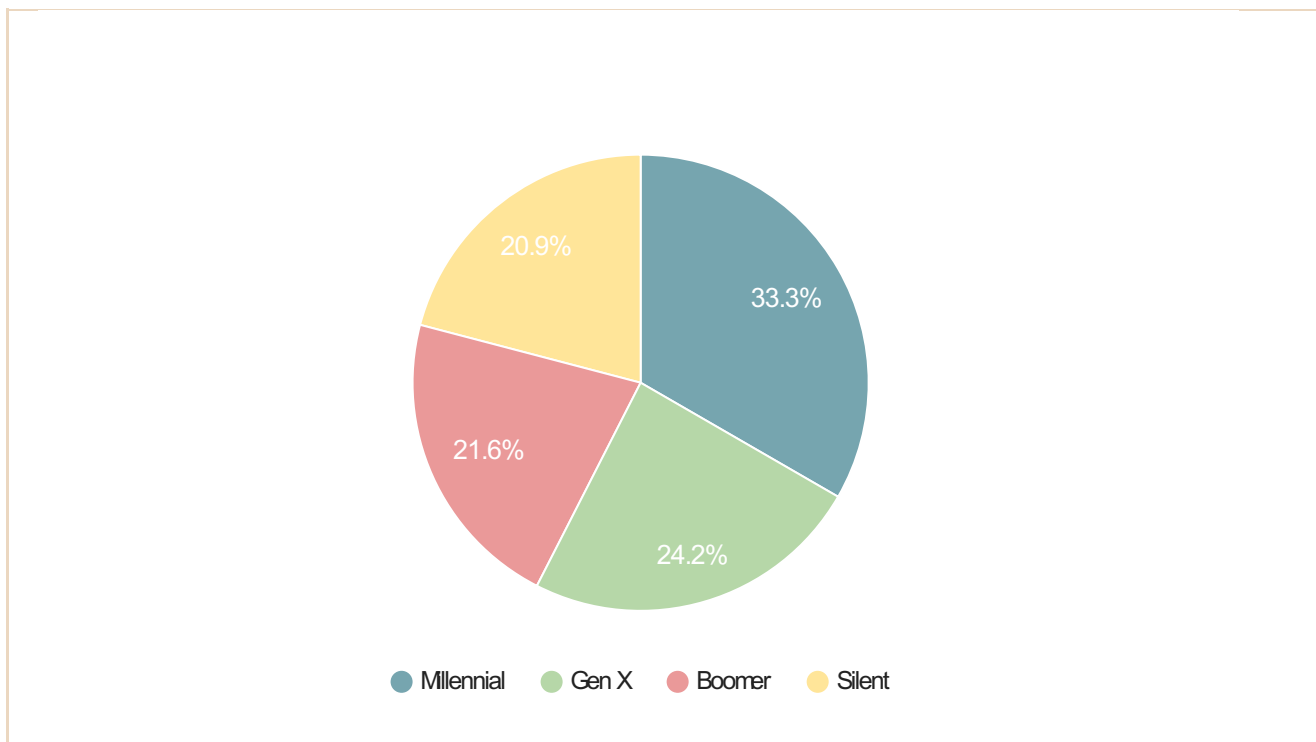
<p>טינדר היא אפליקציית שידוכים, המאפשרת תקשורת אנונימית בין משתמשיה. היא הושקה לראשונה באוניברסיטת דרום קליפורניה בספטמבר 2012.</p>
<p>האפליקציה עשתה עליה לישראל בשלהי 2013, ומאז השימוש בה נעשה יותר ויותר נפוץ, בעיקר בקרב צעירים, אבל בהדרגה גם בשכבות גיל נוספות.</p>
<p>טינדר מבוססת על הפייסבוק, ולכן מחייבת את המשתמשים בה להיות מנויים על הרשת החברתית. האפליקציה מתחברת לפרופיל הפייסבוק של המשתמש, שואבת משם באקראי חמש תמונות פרופיל ונתונים אישיים (המשתמש יכול לערוך את החשבון על ידי בחירת תמונות אחרות והוספת כמה מילים על עצמו), ומציגה אותם עבור כל אחד מהזיווגים האנונימיים הקרובים אליו (לפי GPS כשהיא לוקחת בחשבון משתנים כמו כמות החברים ותחומי העניין המשותפים שלהם).</p>
<p>הפרופיל מכיל בשלב הראשון מידע מוגבל, ומאפשר למשתמשים לבחור ולשפוט משתמשים אחרים על בסיס מראה חיצוני בלבד. המידע המוגבל מוצג לזיווגים אופציונאליים הקרובים למיקומו של המשתמש. רק אם שני הצדדים אישרו זה את זה (באמצעות "לייק") הם יוכלו לדבר.</p>
<p>אוהדי האפליקציה טוענים שמרכיב חשוב בהצלחתה הוא הידירות של המשתמשים/ות.</p>
<p>למרות פרסומה כשירות הכריות, השימוש הנפוץ בטינדר בשלב זה הוא מציאת פרטנרים לפגישה חד פעמית, הנמצאים קרוב למיקומו הפיזי של המשתמש. טינדר כבר זכתה לכינוי "הגריינדר של הסטרייטים", משום שהיא מבוססת על תוכנת ה"גריינדר" ששימשה קודם לכן את הלהט"בים.</p>
<p>האפליקציה מכונה במקומות רבים "אפליקציית הסטוצים", מה שמאלץ את המשתמשים לתאם ציפיות אחר עם השני לגבי כוונותיהם.</p>
<p>טינדר משקפת את רוח הזמן בכלל ואת תרבות ההיכרויות החדשה בפרט. מצד אחד היא ממחישה כיצד הטכנולוגיה הדיגיטלית הממוזערת והאישית פותחת אפשרויות היכרות ומפגש אינסופיים בין בני זוג פוטנציאליים. מצד שני היא ממחישה עד כמה המראה החיצוני, האינסטנט השטחי והמוטיבציות המיניות הולכים ונעשים דומיננטיים במערכות היחסים, ובמידה רבה מעצבים מחדש את העולם הרומנטי, או יותר נכון את העולם הפוסט רומנטי.</p>

סימביוזה צעירה של סטרייטים וגייז

מחקרים שנעשו בשנים האחרונות בעולם (בעיקר באנגליה ובארצות-הברית) על יחסם של צעירים סטרייטים ללהט"בים מצאו שיפור ניכר - כמעט דרמטי - ברמת הסובלנות.¹⁵⁴

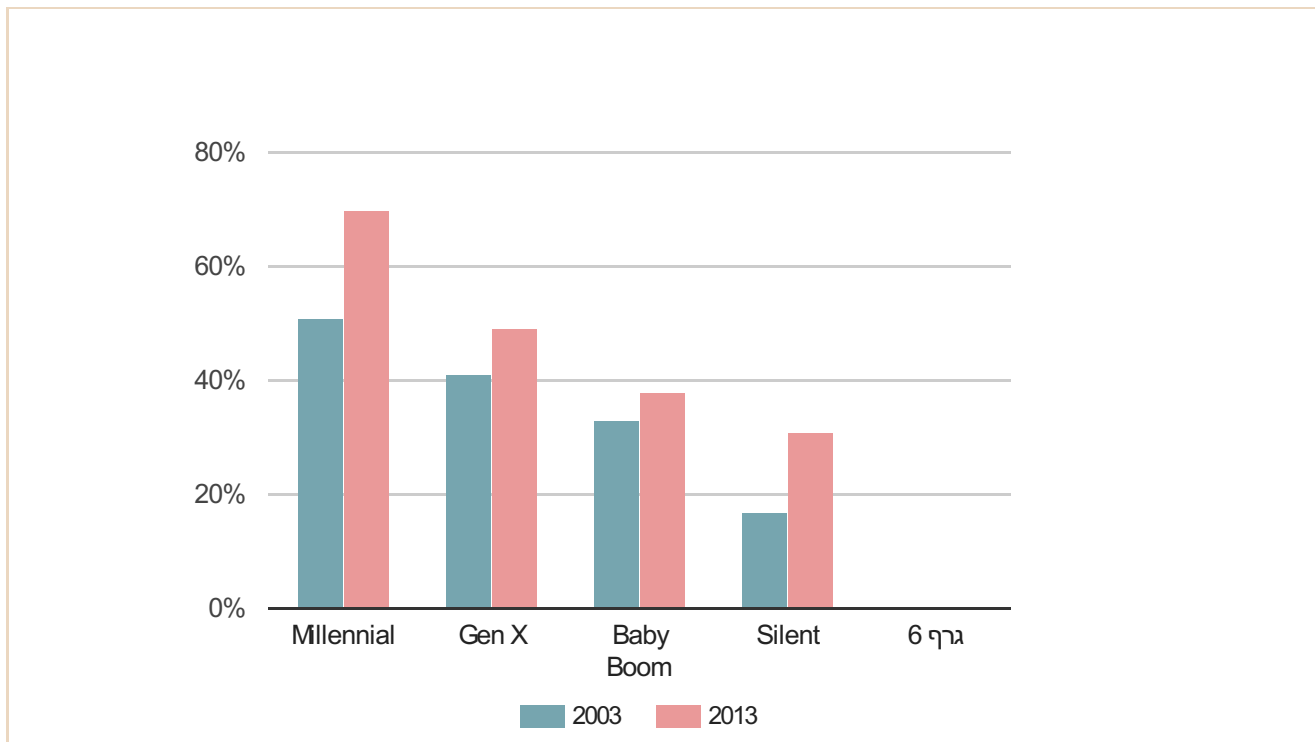
Percentage saying: a supporter of gay rights describes them very well

Reference: Pew Research Center, 7.3.2014. Millennials in Adulthood: Detached from Institutions, Networked with Friends.

Note: Percentages reflect those who rated each description 8-10 on a scale of 1-10 where "10" is a perfect description and "1" is totally wrong.

Growing Support for Same-Sex Marriage (% Favor by Generation)

Reference: Pew research center. 20.3.2013. Growing Support for Gay Marriage: Changed Minds and Changing Demographics

בארץ טרם נערך מחקר מקיף שנועד לבדוק את יחסם של הצעירים הסטרייטים לגיז, אבל ממצאים מרוח מחקר של ארגון חוש"ן (חינוך ושינוי - מרכז החינוך לסובלנות של הקהילה הגאה) נותנים מקום לאופטימיות. השיפור בא לידי ביטוי כבר ברמת בית-הספר¹⁵⁵ אישוש נוסף לשיפור נמצא גם במחקרו של בן עמי. 12 מתוך 20 הצעירים הלה"טבים, שרואיינו במחקר, תארו חוויות חיוביות של קבלה מצד חבריהם הקרובים בבית הספר, לאחר שבישרו להם על נטיית החד-מינית. להלן שלוש דוגמאות מהמחקר:¹⁵⁶

"הם די השלימו עם זה, הבינו שזה לא משנה שום דבר ואני נשארתי אותו אחד וזהו. [...] התמיכה הזאת באמת מחזקת. היא מראה שאנחנו נהיה איתך בטוב וברע."

"יש כאלו שלא קיבלו בהתחלה, איזה שבוע שבועיים ואחר כך דיברנו על זה, והכל היה בסדר. [...] נגיד ידיד הכי טוב שלי בהתחלה סיפרתי לו והוא אמר איכס! ואחר כך אמרתי לו, תקשיב אני לא יכולה לשנות את עצמי, אנחנו ידידים הכי טובים, ואין טעם, אם אתה רוצה שנתרחק אז נתרחק, אם אתה רוצה שנישאר בקשר אז בכיף. ואז הוא קיבל את זה."

"אני רואה את הקבלה של החברה מסביב, אני רואה איך הם, איך כל החברים שלי מקבלים אותי וכמה שנהיו לי יותר חברים וכמה אנשים לא מפחדים להתקרב, אלא מתעניינים ושואלים שאלות, כל הבנים של השכבה, שלא היו איתי בקשר מי יודע מה, פתאום התחילו להתקרב ולהתעניין ולשאול שאלות וזה היה נורא נחמד לראות את זה, שלאנשים לא מפריע, להיפך, הם מקבלים ומתעניינים בזה."

בשנת 2007, בזמן כהונתה של שרת החינוך פרופ' יולי תמיר, הושווה מעמדו של 'ארגון הנוער הגאה' לתנועות נוער אחרות. מהלך זה הושלם בשנת 2010 על ידי השר גדעון סער, כאשר הכיר בפעילות של תלמידים ב'איגי' לצורכי

מיזם 'מחויבות אישית' (פרויקט לימודי שניתן בכיתות י'). לקראת היום הבין לאומי נגד ההומופוביה שצוין בשנת 2011 פרסם לראשונה משרד החינוך חוזר מנכ"ל הקורא למנהלי בתי הספר לציין את היום בפעילות חינוכית מתאימה.

הפצת מידע בנושא הלהט"בי הפכה לחלק רשמי מתכנית החינוך המיני בזרם הממלכתי, אבל בתי ספר רבים עדיין מתקשים לעמוד בדרישות.¹⁵⁷ מחקרים שנעשו בשנים האחרונות בתי הספר החילוניים מצאו כי צעירים להט"בים עדיין סובלים מיחס סטיגמטי ומשפיל הן מצד חברי סגל במוסדות הלימוד והן מצד חבריהם לספסל הלימודים.¹⁵⁸ עם זאת, המחקרים מרמזים גם על מגמת ריכוך ולגיטימציה מתמשכת שמסמנת אופק ורוד. יותר ויותר תלמידים מקבלים את החריגה בכיתתם ויותר מורים, מנהלים ויועצים חינוכיים מסייעים ללהט"בים צעירים במסלול ההתבגרות.¹⁵⁹

גם ההתרשמות שלנו היא שדור ה-Y הישראלי מגלה סובלנות לתופעה ומקבל אותה בטבעיות יותר מכל הדורות שקדמו לו (בעיקר בגילאים שאחרי צבא). בכל הראיונות, הסקרים וקבוצות המיקוד שערכנו לא נתקלנו ולו פעם אחת בדעה שלילית על להט"בים. רבים התייחסו להומואים ולסביות בשוויון נפש, תוך ציון העובדה שלכל אחד זכות "לעשות מה שטוב לו". התפיסה הזאת עולה בקנה אחד עם הגישה הכללית הסובלנית של הצעירים החילונים היום - "אל תתערבו לי ואני לא אתערב לכם". יתר על כן, כיוון שדור ה-Y מתייחס אל המיניות, על סוגיה השונים, בצורה יותר מכאנית ורואה בה בידור, הוא פחות "עושה עניין" מצורות מיניות אלטרנטיביות למיינסטרים.

הסובלנות היחסית המאפיינת את ה-Y ניקים הסטרייטים ביחס לתופעת הלהט"ביות קשורה בין השאר יחסם הפתוח לסקס. הפלורליזם, שלתוכו גדל הדור, מרכז תפיסות דיכוטומיות ומוליד דגמי ביניים. כך למשל, אם בעבר המין האנאלי יוחס בעיקר להומואים, היום זו אלטרנטיבה לגיטימית בעולם הסטרייטי, ואף מומלצת על ידי יועצי מיניות. גם מין בשלישיות כבר אינו נדיר - הרבה אנשים חווים חוויות מיניות שאינן הטרוסקסואליות מבלי להגדיר זאת כך, והתחום האפור של ה"אמצע" מקבל לגיטימציה ומתרחב. אגב, המחקר המדעי מסייע מאוד לריכוך הדיכוטומיה המגדרית ותומך ברעיון של "נזילות מינית" אצל גברים ונשים כאחד באמצעות ממצאים חדשים, שטורפים מוסכמות חברתיות מושרשות. הספרות המדעית העוסקת בטבען של זהויות מיניות או נטיות מיניות גורסת כי יש קבוצות-משנה רבות יותר של נטייה מינית מאשר אלה הרווחות והנפוצות. למעשה, נהוג היום למקם נטייה מינית על גבי רצף של רמות שונות ולא של שני קצוות דיכוטומיים: סטרייט מכאן ולהט"ב משם.¹⁶⁰

העובדה שרבים מה-Y ניקים נחשפו כבר מגיל צעיר לסקס (בעיקר דרך האינטרנט) תורמת גם כן לריכוך הדעות הקדומות כלפי כל גילויי המין לצורותיו. כמעט בכל אתרי הפורנו נמצאת גם קטגוריה של מין להט"בי, והדבר משדר - כולם חיים באותו עולם, או נכון יותר באותה "מסיבת חשק".

יתר על כן, המתירנות המינית הדמוקרטית, המאפיינת את הדור הזה, מתייחסת בסובלנות ואפילו באהדה למין עם מספר שותפים (אורגיות מכל הסוגים) וכן למין אנאלי. התפישה הזאת ללא ספק מקהה את ההבדל הסמלי בין המין הלהט"בי לבין המין הסטרייטי.

הסקסולוג ד"ר דניאל דריי כותב: "למה גברים נמשכים למין אנאלי, איזה צורך זה ממלא עבורם ואיך להפוך את החוויה לכמה שיותר מהנה? מדרך. בואו נדבר על מין אנאלי. מה שהתחיל כטאבו שאסור לדבר עליו, הלך וקיבל לגיטימציה, הרבה הודות לסרטים הכחולים שהפכו את המין האנאלי לסמל לפתיחות מינית ולכיבוש האולטימטיבי של האישה. בעידן ובחברה שבהם רוב הסיכויים שגבר יפגוש פרטנרית מינית שאינה בתולה, הסקס האנאלי יכול, לפחות מבחינת הפנטזיה, להעניק לגבר תחושה או אשליה של ראשוניות - ביתוק בתולים נוספים. מימוש פנטזיה גברית של כיבוש, של להיות הראשון, של להיות זה שהאישה שמרה את עצמה רק עבורו."¹⁶¹

סיבה נוספת ליחסם האמפתי של סטרייטים מדור ה-Y לחבריהם הלהט"בים היא העובדה ששיעור גבוה יותר של בני השכבה יוצא מהארון. המחקר האמפירי מלמד שרמת ההומופוביה נמצאת במתאם הפוך עם רמת ההיכרות של

להט"בים סביבך. ככל שהסטרייטים מכירים יותר חברים גייז,¹⁶² ובשלב מוקדם יותר בחייהם, כך הם נעשים יותר סובלניים לתופעה.¹⁶³ הדבר משתקף בדפי הפייסבוק ובבלוגים של הומואים ולסביות. רבים כותבים בפתיחות על בני או בנות זוגם ומקבלים לייקים ותגובות חמות מכל קשת החברים והחברות שלהם, כולל חברים וחברות סטרייטים.

בלוגרית צעירה: "מאותו יום ב-24.3.12 אנחנו לא מצליחות להיות יותר משבועיים בנפרד. בקיץ אחרי שהכרנו התנהלתי אצלה בדירה ובתחילת שנת הלימודים חזרתי לעוד שנה במעונות, זה היה כמעט בלתי אפשרי. הטבעתי את עצמי בעבודה ושיעורים ומשימות כדי לא להרגיש את הגעגועים, ועדיין היה לי קשה. בשנה הזו הבנתי שאני לא מסוגלת יותר, שלא משנה כמה קשה יהיה לקום בבוקר ולנסוע כל יום, אני לא יכולה לחיות בלעדיה, לא יכולה לשרוד עוד לילה אחד של מרחק. באוגוסט 2013 עברנו לגור יחד בדירה של שתינו. It was meant to be, מהרגע הראשון הרגשתי חיבור איתה, כאילו הכרנו כבר מלא זמן. השיחות זרמו ועוד דייט ועוד אחד, עד שמצאתי את עצמי ישנה אצלה ולא רוצה לעזוב. וכך זה נותר, מאז ועד היום."¹⁶⁴

פוסט של צעיר בפייסבוק: "אחרי שפגשתי אותו לראשונה, כל כך כמהתי לראותו פעם נוספת. משהו במבט המבוש, בצניעות החצי מחויכת, אמר לי שיכול להיות שזה זה. זכרתי רק את שמו. ארו. לא היה לי מספר לחייג, את פייסבוק עוד לא המציאו. אז יצאתי למקומות שיכולתי לדמיין שהוא יהיה בהם. ולא מצאתיו. כך חלפו שבוע, שבועיים ושלושה. אני מחפש אותו והוא אותי. דלתות מסתובבות. אחרי חודש זה קרה. התרגשות... יזכור? כן, זוכר. מחייך. גם הוא חיפש. גם הוא ביקש. ולא ידע. מספרים הוחלפו. פגישה נקבעה. ובפגישה שתינו. דיברנו. נקשרנו. נמשכנו. ובסוף, יצאנו לאלנבי שכמעט אף פעם לא נרדם. משכתי אותו לסמטה. התנשקנו. ונפרדנו לדרכנו. ואתה תהית מדוע. ודאי אינו מעוניין, חשבת. ואני רשמתי לפני את התאריך. 28 במרץ. יותר לא אישן לך. היום, לפני שמונה שנים, התחיל סיפור האהבה שלי, שפרקים חדשים, מסעירים ומרגשים בו לא מפסיקים להתווסף. אני כל כך אוהב את הסיפור הזה עם ארז שהלוואי שלא יגמר לעולם. לא הייתי בוחר לבלות את חיי עם אף אחד אחר, אהובי. תודה."

כתב ב-Ynet: "הייתי לסבית פאמית הוא חלק חשוב ועיקרי מחיי, ואני עדיין מנסה להבין, מידי יום, מה זה אומר. הייתי שמחה מאוד לחיות בשקט עם עצמי ועם הזהות שלי, הגם שיש בה דברים שאני עדיין מוצאת סותרים. אחת הבנות שלומדות איתי, בת 40 ומשהו, טוענת שזה עניין של גיל, ללמוד להרשות לעצמך פשוט להיות, לא לשאול את עצמך כל כך הרבה. אחת המסקנות שלי מלהיות חלק מהקהילה זמן די רב הוא שאף אחת מן הלסביות שאני מכירה לא פסחה על השלבים האלה, של להסתכל בעצמך מסתכלת בעצמך מסתכלת בעצמך. כולנו עברנו ועוברות תהליך של בחינה מחדש של עצמנו, בניסיון להבין מה זה אומר להיות לסבית, להיות פאמית, להיות בוצ', להיות כל זהות לסבית אחרת."¹⁶⁵

הסימביוזה בין סטרייטים ללהט"בים צעירים מתבטאת גם במסגרות החברות ובצורות הביולוי - בעיקר בתל אביב. חברים וחברות הן סטרייטים ולהט"בים יוצאים לביולוי קבוצתי משותף ומקיימים מערכת יחסים חמה, ללא קשר לזהות מגדרית ולנטייה המינית. זה פשוט כבר לא Issue מבחינתם. המוטו שלהם: מיניות היא עניינו הפרטי של כל אדם. זאת ועוד, צעירות רבות מחשיבות את החבר הגיי לדיד נפש. אופי הביולוי איתו נעים להן במיוחד, שכן מדובר בן לוויה שאינו תופס אותן כאובייקט מיני, יודע להחמיא, יודע לבלות, אוהב ומכיר את העולם הנשי ומחזק את

תחושת המיניות והנשיות שלהן. הן מגדירות זאת כחברות נטו, שאין בה התחרות והמתח השכיחים בחברות בין בנות.

אגב, גם בקרב קבוצות הצעירים הפחות סובלניות (לרוב משכבות פחות משכילות) כאשר מוחלפות בדיחות על חשבון ההומואים (וזה עדיין מאד שכיח) וגם כאשר הגברים הסטרייטים מכנים זה את זה "יה הומו", זה בדרך כלל נעשה בצורה של "דאחקה" ולא כביטוי של שנאה וגזענות. זה דומה במעט לדרך שבה אוהדים מקללים את השופט במשחק או את שחקני הקבוצה היריבה (אף אחד לא חושב באמת שה"שופט בן זונה"). צעירים סטרייטים רבים מחזיקים בעמדה שלהט"ב זה משהו מגוחך ומביך (בעיקר במודל הנשי שלו), אבל על אף שמדובר בדעה סטריאוטיפית, היא מרוככת בהשוואה לתפישה הישנה שמדובר בסטייה, בעבירה ובמשהו אפל ודוחה.

יש הגורסים שהלהט"בים הצעירים מסירים מעצמם בהדרגה סטיגמות חברתיות בין השאר, ואולי בעיקר, כיוון שהיום קשה יותר להבחין בין הומוסקסואל לסטרייט ובין לסבית לסטרייטית. בתת-ההכרה החברתית נוצרת בהדרגה תובנה שכל הדור הזה עובר תהליך של טרנסג'נדריות, כלומר ההבדלים המסורתיים בין המגדרים נחלשים. אם הפמיניזם החלוצי תבע זכויות שוות לנשים ולגברים, הפמיניזם החדש כבר תובע משהו מרחיק לכת יותר - שינויים במודלים מגדריים מושרשים של התנהגות וסגנון חיים. מסתבר שהתביעה הזאת מתממשת לא רק ברמה האידיאולוגית אלא גם המעשית. גבריות ונשיות אכן מיטשטשות עם השנים ודור ה-Y הוא למעשה הדור הראשון שבו אפשר לראות בעין את התוצאות של התהליך הדרמטי הזה.

כיוון שהסטרייטים מדור ה-Y מאמצים התנהגויות וסגנון חיים שנחשבים נשיים (על פי המוסכמה הישנה והרווחת) והסטרייטיות מאמצות התנהגויות שנחשבו יותר גבריות, ההבדלים בפועל בין הלהט"בים לבין הסטרייטים הצטמצמו בדור הזה וכתוצאה מכך הסטריאוטיפ נמצא במגמת היחלשות. נשים ובעיקר גברים נוטים להביע קרבה בדפוסים שבעבר נחשבו ל"הומואיים". הם מתנשקים ומתחבקים זה עם זה לעיתים תכופות, נוגעים זה בזה ומרבים להשתמש במילות קרבה.

השינוי המרכזי הוא בדמות האידיאל הגברי שהלכה והתעמעמה, כך שהומואיים "נשיים" כבר אינם נתפסים כאנשים חלשים ונחותים ואינם צריכים להחצין "גבריות" כדי להוכיח שהם עדיין גברים. באופן דומה, גם לסביות יכולות להביע אסרטיביות מבלי להיחשד בהתנהגות גברית.

חשוב להדגיש כי על אף המגמה החיובית, שיעורים לא מבוטלים של בני נוער וצעירים להט"בים עדיין מדווחים על יחס שלילי מצד החברים. בישראל קשה להילחם בסטיגמות כלפי הלהט"בים בין השאר משום שזו חברה מאד מסורתית (דתית) ומשום שהחוויה הצבאית היא עדיין חוויה "גברית" מעצבת בחיי הצעירים.¹⁶⁶ על אף ההתקדמות שחלה בצה"ל ואף שהוא נחשב היום לצבא מתקדם בתחום היחס ללהט"בים בהשוואה לצבאות אחרים, עדיין ההומופוביה רווחת בכל היחידות.¹⁶⁷

במהלך העשור האחרון נערכו שני מחקרים מטעם ארגון איגי על אוכלוסיות של הומוסקסואלים בצה"ל. במחקר משנת 2011 זוהתה התקדמות חיובית ביחסם של חיילים ומפקדים כלפי חיילים להט"בים בהשוואה לממצאים משנת 2006. עם זאת, המחקר הראה כי גם ב-2011 חיילים רבים נתקלו בהטרדות על רקע נטייתם המינית במהלך שירותם. המחקר אף גילה שישנה עלייה בהערות מעליבות בעלי אופי הומופובי ביחידות המבצעיות וביחידות ההדרכה, בשונה מהיחידות העורפיות שבהן חלה ירידה בהערות מסוג זה (אולי בשל העובדה שמשרתים בהן שיעור גבוה יותר של צעירים וצעירות משכילים או בשל העובדה שהיחידות הללו פחות "גבריות" והחיילים בהן פחות מאויימים מבחינה מגדרית).

אחד המרואיינים הצעירים, ששירת בצבא ביחידה עורפית סיפר "אני שירתתי בתל אביב, ביומיות, שם יש אווירה של בנות ולכן חוויתי את ההתייחסות להומואיות שלי פחות בהשוואה להומואיים ביחידות קרביות שאני מכיר. גם העובדה שהצבא מתוחם לשמונה - חמש סייעה לי. אפילו בתנאים "הטובים" שהיו לי הרגשתי שבערב אני חייב לצאת "באזרחות" ולהיות הומו."

נתון אחר שהתגלה במחקר ונראה כמהותי להבנת מצבו של ציבור הלהט"ב בצבא, הוא שצעירים רבים "נכנסים לארון" במהלך שירותם הצבאי, כלומר נמנעים מלחשוף את זהותם המינית לחבריהם ליחידה. הנה כי כן, אף על פי שפקודות הצבא אינן מפלות את ציבור הלהט"ב לרעה מבחינה חוקית בפועל עדיין יש אקלים חברתי עויין על רקע מיני, ובעצם הצבא מאט את תהליך גיבוש הזהות המינית והשחרור העצמי.¹⁶⁸

חשוב להעיר שלהט"בים רבים לא תמיד מודעים לעובדה שתחושת הזרות והחריגות שלהם, ובעיקר הרגישות הרבה (לעיתים המוגזמת) שלהם כמו גם השותפות האינטימית ביניהם (התחושה שאף אחד לא יכול ממש להבין אותם אלא אם הוא נמצא בקטגוריה שלהם. בדומה למה שנשים מרגישות ביחס לגברים) יוצרת קושי לסביבתם ההטרסקסואלית. בראיונות שערכנו עם סטרייטים עלתה ביקורת על הסגירות של הומואים ולסביות ועל עודף הביקורתיות שהם נוטים להקריין. אחת המרואיינות התבטאה כך: "מה שאני לא אומרת בסביבה של החברות הלסביות שלי. תמיד זה איכשהו נשמע להן לא טוב. צורמת לי גם הצינינות שלהן והתפיסה שהעולם די עקום. גם שאני מבלה איתן אני תמיד מרגישה זרות. הן לא מרגישות את זה ולא רגישות לזה. לפעמים נדמה לי שאני "המיעוט המדוכא" ולא הן.....".

דברים ברוח דומה הופיעו בבלוג של צעיר סטרייט בבלוגיה "מה וזה":

"את ההומואים אני אשאל מה הקריטריונים ללהיות "סטרייט נאור"? לא סתם סטרייט לא הומופובי, אלא סטרייט שנמנע מלזלזל או מלפגוע גם בלי כוונה. זה אולי יהיה משעשע לומר בצחוק "אל תהיה הומו!", אבל אולי איפשהו עמוק בפנים זה עדיין יהיה פוגעני. אולי אני פשוט צריך לקבל את זה שאתם תמיד תצטרכו להתבאס עליי מדי פעם, ושלא תראו בי כ"שווה לכם" - זו לא סתם התייפייפות. זה באמת מטריד אותי שיש סוג של חומה ביני לבין הומואים בגלל שאני סטרייט."¹⁶⁹

הערה: נושא אי הנוחות ולעיתים אפילו העוינות שחשים דווקא הסטרייטים מצד חבריהם הלהט"בים לא זכה עד היום למחקר מעמיק. יתכן והדבר נובע מהעובדה שרוב חוקרי הלהט"ב בעולם הם להט"בים בעצמם ונוטים להתבונן על התופעה בעיניים הומו-צנטריות.¹⁷⁰

זוגיות ללא מודלים מהבית

בדרך להכרה בזוגיות חד מינית

צעירים בישראל

גיא פריבס

זוגות הטרוסקסואליים (חילוניים) מגדירים את מערכת היחסים הרומנטית ביניהם באמצעות שני שלבים עיקריים והדרגתיים - מגורים משותפים ולאחר מכן חתונה. זוגיות חד-מינית, לעומת זאת, מאופיינת לרוב במהלכים אינטנסיביים כבר מראשית הדרך. הזוג נפגש בתדירות גבוהה כבר בראשית 'ההתאהבות', ומגיע להכנות (כמוצהר או במשתמע) בדבר אופיו של הקשר (לעתים הקשר הזה כולל גם הסכמה על "קשרים פתוחים"). בהיעדר טקסים רשמיים לציון הקשר, כגון אירוסין ונישואין, הזמן הוא בדרך כלל הפרמטר העיקרי, אם לא היחיד, להגדרת זוגיות חד-מינית יציבה.

עם זאת, יש מספר 'טקסים' פחות דרמטיים ממגורים משותפים, המעידים על כוונותיהם של בני-הזוג. לדוגמה: חופשה משותפת ראשונה (בארץ או בחו"ל), הצגת בן/בת-הזוג בפני חברים ובני-משפחה וניהול סדר-יום משותף. ברוב המקרים הקשר הזוגי הממוסד ממתן את היחס השלילי של הסביבה הקרובה והרחוקה כלפי הלהט"ב. הוא/היא אמנם חורגת/מהנורמה המגדרית אך מיישר קו עם נורמת ההתמסדות.

המעמד המשפטי והחברתי של זוגות חד מיניים השתפר החל משנות ה-90 של המאה הקודמת, בשל מספר פסיקות תקדימיות. הידועה שבהן היא "פרשת דנילוביץ'" - בית המשפט העליון דחה ב-1994 את עתירת אל-על נגד יונתן דנילוביץ', דייל בחברה, אשר דרש לקבל כרטיס טיסה עבור בן זוגו, כפי שנהגה החברה להעניק כרטיסי טיסה לבני הזוג של עובדיה ההטרוסקסואליים (בכך אישר בג"ץ את פסקי הדין של בית הדין האזורי ובית הדין הארצי לעבודה משנת 1993 שהורו על הענקת ההטבה). יש הרואים בפסק דין זה צעד, שחולל שינוי נורמטיבי גורף ושהתניע את מהפכת זכויות הזוגות החד-מיניים.¹⁷¹ פסיקות תקדימיות אחרות עסקו בשוויון הזדמנויות בעבודה,¹⁷² זכויות של בני זוג מאותו מין שהתאלמנו,¹⁷³ הורות ומשפחה,¹⁷⁴ ועוד.

יחד עם זאת, החוק בישראל עדיין אינו מכיר בנישואי זוגות חד-מיניים. על כן, דפוס חייהם מקביל משפטית לזה של "הידועים בציבור".

נכון לשנת 2014 יש מספר מצומצם של מדינות בעולם הנותנות גושפנקא חוקית לנישואים חד-מיניים, אך המספר הולך וגדל משנה לשנה.¹⁷⁵

מכל הידוע, טקס הנישואים החד-מיני הראשון בעולם (של שני גברים ושתי נשים) נערך בכנסייה העירונית של טורונטו, בינואר 2001. רק כעבור שנה וחצי, ולאחר מאבק משפטי של שני הזוגות, קבע בית-משפט קנדי כי יש לרשום כחוק את שני הזוגות, כזוגות נשואים לכל דבר. ב-2004 אושר בפרלמנט הקנדי שינוי חוק, המאפשר קיום נישואים חד-מיניים גם למי שאינם אזרחי קנדה.

הישראלים הראשונים שקפצו על העגלה היו פרופ' עוזי אבן ובן-זוגו ד"ר עמית קמה, שבספטמבר 2004 נישאו בפני שופט בבניין העירייה בטורונטו. במרץ 2005 הלכו בעקבותיהם עוד ארבעה זוגות הומואים ישראלים.¹⁷⁶

עם שובם לישראל פנו למשרד הפנים וביקשו לשנות את רישומם במרשם האוכלוסין מ"רווק" ל"נשוי". פקיד הרישום סירב לבקשה, בנימוק ש"נישואין שכאלו אינם מוכרים באופן חוקי במדינת ישראל, ולפיכך לא ניתן לרשוםם בקובץ המרשם". זוגות נוספים עתרו לבג"ץ, על-מנת שיקבע כי חובה על פקיד המרשם לרשום את נישואיהם.

בית-המשפט העליון, בשבתו כבג"ץ, הורה למנהל מינהל האוכלוסין במשרד הפנים לרשום את הזוגות הללו כנשואים מהנימוק שכאשר מוצגים מסמכים רשמיים ממדינה זרה, תפקידו של פקיד הרישום הוא תפקיד טכני של איסוף נתונים סטטיסטיים לצורך ניהול המרשם ועליו לרשום את מה שעולה מהמסמכים. אך לצד ההנחיה הוסיפו הסתייגות, בזה הלשון: "איננו מחליטים כי בישראל מוכרים נישואים בין בני אותו מין; איננו מכירים בסטאטוס חדש של נישואים אלה; איננו נוקטים כל עמדה באשר להכרה בישראל של נישואין בין בני אותו מין, הנערכים מחוץ לישראל".¹⁷⁷ כך למעשה הבהיר בית המשפט כי אין לרשום במרשם האוכלוסין ובתעודת הזהות השפעה על הסטאטוס המשפטי של בני הזוג כרווקים או נשואים, והותיר פתוחה את שאלת תוקפם של הנישואים הללו בישראל.

הזוגות חד-מיניים זכאים כיום לרוב הזכויות הפיננסיות המוענקות לזוגות הטרוסקסואליים, תחת ההכרה שהעניק החוק הישראלי למוסד ה"ידועים בציבור". ישנם זוגות חד-מיניים הבוחרים לעגן בהסכם משפטי את העניינים הכלכליים ביניהם, ובהם חלוקת רכוש (במקרה של פרידה) וצוואה.

התקדימים המשפטיים אמנם מלמדים על מגמה כללית של קבלה, אך בה בעת חושפים את הפער בין זכויותיו של הזוג ההטרוסקסואלי לאלה של הזוג החד-מיני. בשנים האחרונות נעשו מספר ניסיונות לשנות את הסטטוס קוו, ואישים בכירים תמכו ברעיון, אבל בינתיים הדברים לא זזים.¹⁷⁸

השינויים המשפטיים והנורמטיביים היו אמורים לדרך זוגות חד-מיניים להינשא בחו"ל. בפועל, מרבית הזוגות החד-מיניים אינם ממהרים להתחתן, מהטעמים הבאים:

- א. נסיעה לחו"ל כרוכה בהשקעת זמן ומשאבים כספיים רבים, שאינם בהישג-ידו של כל אחד.
- ב. חוסר רצון בסיסי להתעמת עם מערכת המשפט הישראלית לאחר החזרה מחו"ל.
- ג. ניסיון לשמור על פרופיל נמוך ולא 'לצאת מהארון'.
- ד. רצון לעצב דגם משפחתי חלופי לזה ההטרוסקסואלי, הנשען על אהבה ושוויונית. לפי דגם זה, המחויבות הרגשית ולא המסמך הכתוב היא הדבק האמיתי בין בני-הזוג.

ה. דומה גם כי מהלהט"בים יש פחות ציפייה ולחץ חברתי להתחתן והדבר משפיע בכיוון זה. הדבר בולט יותר אצל ההומואים ופחות אצל הלהט"ביות. כמו כן, ללהט"בים אין מודל לחיקוי של תא משפחתי, כיוון שרובם ככולם גדלו בבית הטרוסקסואלי.¹⁷⁹

עם הליברליזציה כלפי הומוסקסואליות, מתגבר גם הלחץ החברתי כלפי הומואים ולסביות להינשא ולהביא ילדים. מצד שני, יש כיום דרכים להביא ילדים לעולם בצורה ממוסדת חוקית, בלי קשר לנישואים, כמו הורות משותפת. ו. כאשר אדם מתחתן בישראל הוא כפוף למערכת הדתית (בית הדין הרבני) או למערכת בירוקרטית אחרת לצורך גירושין. הדבר מרתיע זוגות להט"בים רבים, כמו גם זוגות סטרייטים ממיסוד הזוגיות באמצעות נישואים רשומים.

צעיר בן 25: "הפעם האחרונה שבה הייתי במערכת יחסים שנמשכה יותר מכמה חודשים הייתה בתיכון. קשה לי להגיד שאני מחפש מערכת יחסים "יציבה". זה לא מעניין אותי. אני אולי מדבר בהכללה, אבל לדעתי זה נכון גם לגבי רוב חברי ההומואים. אבל אני לא חושב שזה בגלל שאנחנו צעירים, אלא בגלל שאנחנו הומואים.

על הומואים בדורות קודמים היו אומרים שהם רווקים נצחיים. כלומר, זה סטריאוטיפ ידוע על הומואים, ואני חושב שיש בו מידה לא קטנה של אמת. נראה שאנחנו מרגישים הרבה יותר נוח לנהל מערכות יחסים קצרות טווח גם בגילאים מאוחרים. אני מרגיש שאני עושה כאן שירות רע לקהילה, שאני מתחזק איזה סטריאוטיפ שבסך הכל הרבה אנשים מרגישים לא נוח איתו כי הוא ממשיך לצייר אותנו כמופקרים מינית, אבל יכול להיות שפשוט כשאף אחד לא מצפה שתתחתן או שתקים משפחה, אתה גם לא מרגיש צורך לפעול כדי להגשים את ציפייה כזאת.

זה לא שאין הומואים שמתחתנים. בהחלט יש. חבר טוב שלי נוסע בימים אלה לדנמרק עם בן זוגו כדי להתחתן שם (הם בני 30 ו-32). אבל אני עדיין חושב שביחס לסטרייטים, הרבה מאיתנו נשארים רווקים עד גיל מאוחר ושמחים יותר לתחזק מערכות יחסים קצרות, אם בכלל, מאשר להתחייב למערכות יחסים ארוכות טווח. חברי הסטרייטים היו מרגישים לא נוח להיות רווקים מושבעים בגיל 30. הרודות היו שואלות והאימהות היו עושות פרצופים ואנשים היו מסתכלים עליהם מוזר. אני חושב שזה בגלל שאנחנו הומואים, ושהציפייה החברתית מאיתנו ושהציפייה שלנו מעצמנו הן שונות מאלו של סטרייטים.

אם יש מקום שבו זה לא דווקא נכון, זה בקרב לסביות. שוב, זה סטריאוטיפ ידוע ומוכר שהומואים מחפשים סקס ולסביות מחפשות אהבה. אבל יתכן שיש בו גרעין של אמת, כי כשאני חושב על החברות הלסביות שלי - רובן המוחלט נמצאות במערכות יחסים יציבות וארוכות, זה נראה שהן מביאות ילדים מוקדם יותר (אם בכלל) וזה גם נראה שזה מה שהן מחפשות אחת אצל השנייה, בניגוד להומואים. למה זה ככה? אין לי מושג."

ו. אפשר שיש כאן גם השפעה של אחד ממאפייני דור ה-Y המובהקים - הרצון לדחות ככל האפשר את תהליך ההתמסדות כדי לאפשר תקופה ארוכה של חופש אישי ומיני.

בחור בן 40: "אחד הכוחות המניעים את אלו שמחפשים זוגיות הוא הרצון להתקבל - על חלקיו המודעים ויותר מכך, על חלקיו הלא מודעים. זוגיות מהווה כרטיס כניסה פנימי ולא רק חיצוני להתקבלות ולכאורה להתגברות על ההומופוביה המדירה. מצד שני, יש גם רצון ויכולת להשתולל ולפצות על שנות הארון ורצון זה מתנגש ברצון הקודם ומשקף לעיתים את המצב הקיים בקהילה - כולם מדברים על קשר ועד שזה יבוא נהנים ממה שיש... ריבוי האפשרויות והריגושים דוחה את הזוגיות של הצעירים שרוצים להרגיש שמיצו את החיים. חלקם נסחף ומתקשה אח"כ לעבור לחיי זוגיות אבל צריך להודות שזה קיים גם אצל הסטרייטים, אם כי אולי לא באותה מידה."

למעלה מזה, הקלות "הבלתי נסבלת" של מציאת פרטנר מיני הפכה את המשימה של מציאת פרטנר לקשר יציב לקשה הרבה יותר.

צעיר בן 22: "אני יכול להגיד באופן כללי שלמתירנות המינית של הומואים יש יתרונות וחסרונות. בקצרה: היתרון העיקרי הוא מימוש הרצון האוטנטי לקיים יחסי מין עם הרבה פרטנרים, שהרבה סטרייטים היו רוצים לממש אך לא מסוגלים בגלל מערכת של נורמות חברתיות שחוסמת אותם מלעשות את זה. החיסרון העיקרי הוא שהזמינות הגדולה של המין מונעת מהומואים להתמסד ולשמור על נאמנות מינית. אני חושב שהרבה אנשים נוטים להאשים את "אטרף" בכך שהם לא מוצאים זוגיות, אבל כ"כ אותם אנשים מחזיקים בפרופיל שמסדר שהם מחפשים רק מין, או שהם נוטים לפנות רק לאנשים שכרור שהם מחפשים רק מין."

אחד המגיבים באתר GoGay לכתבה שכותרתה "אהבה: למה זה לא קורה לנו?"¹⁸⁰ הסביר את הקושי של ההומואים במציאת זוגיות יציבה כך:

"הרבה פשוט לא רוצים זוגיות. הם רוצים להשתולל ולהשתרר ולהנות ממין זמין. גם ההסתנוורות מהשפע של אתרי ההיכרויות והאפשרות תמיד למצוא משהו יותר טוב מונעת מרבים ל"התפשר" על מישהו שהוא לא בדיוק קולע לטעם הספיציפי. תצרך לזה את השיטחיות של הגברים וחוסר במודלים לזוגיות חד מינית וכמובן אי האפשרות לממש זוגיות זו בעיני המדינה והסביבה. קושי רב להביא ילדים שקושרת יחדיו זוגות סטרייטים ולסביות. ובכלל כמות מעטה של אנשים לבחור מהם מתוך הקהילה הקטנה בארצנו. כמה קשה לסטרייטים למצוא זוגיות! והם עוד יכולים להכיר באופן יותר טבעי ואישי במקומות עבודה, לימודים, צבא וכו'. אז עד פי כמה קשה לגייז. לאלה שבאמת רוצים בזוגיות."

מחבר הכתבה באתר GoGay: "ביקורת, התאמה, ציפיות, העדפות, אפשרויות, פיתויים, אטרף, גריינדר, יחסים פתוחים. אלו היו המילים שחזרו על עצמן שוב ושוב בכתבת השער של המגזין F/O/D האחרון, בה היה ניסיון לפענח מדוע כל כך הרבה הומואים נשארים לבד. מילה אחת לא נאמרה בה וגם אם כן, לא נדונה בה ברצינות: פחד.

פחד מאהבה, פחד מקרבה, פחד מלהיות ביחד. כשקראתי את הכתבה הזו כל מה שהרגשתי הוא שצריך לחזור אל הרגש הבסיסי הזה, שגורם לנו להיות ברוניים, ביקורתיים, מרוחקים, סגורים ובסופו של דבר, להשאר לבד.

הרבה שנים הייתי לבד. מאז שיצאתי מהארון בגיל 17 ועד שהכרתי את בן זוגי בשמונה השנים האחרונות, העברתי 13 שנים של לברות מזהרת. פה ושם רומנים, מערכת יחסים קצרה של מספר חודשים באמצע, במרבית השנים הללו הייתי חלק מהסטטיסטיקה העגומה שהשתקפה בכתבה הזו. בהתחלה לא ממש הבנתי למה זה לא מצליח. למה אני מתאהב בגברים שלא מתאהבים בי בחזרה (לא, מעולם לא התאהבתי בגבר סטרייט), למה אלו שמתעניינים בי מתרחקים במהרה, למה רומנים חמים מסתיימים בדממה קרה. הרבה 'למה' שאלתי באותן שנים ובהתחלה הייתי בעיקר מאוד מתוסכל.

עד שלאט לאט התחלתי להבין שאני מפחד. כל כך מפחד, עד שהפחד יוצר את המציאות הזו בה אני אמנם נותר לבד, אך מוגן מכל רע. ככל שהבנתי את זה התחלתי לטפל במקום המפחד בתוכי, אשר בשלבים מסויימים הרגשתי שהוא ממלא את כל כולי.

זה לקח זמן, יותר זמן מכפי שציפיתי, ובסוף זה קרה. זוגיות טובה, אמיתית, כזו שלא ענתה על הציפיות שלי: היא עלתה עליהן.

[...] כאשר אני גדל ביריעה שעליי לפחד, להזהר ולהתרחק מאלו הקרובים אליי, האמון שלי נפגע כל כך עד שיהיה לי קשה ליצור קירבה זוגית. זה נכון שבעתיים אם בדרך ספגתי דחייה על המיניות השונה שלי. [...] מה שמשנה הוא ההסכמה לחזור אל המקום הפנימי, הבסיסי הזה, שבו אין הרבה מילים אך הרבה רגש. אל המקום שמפחד, שמזהה סכנה בקרבה, שרואה באהבה כפוטנציאל לפגיעה, שמפחד להודק מחדש, שמאמין שאם הצורך יתגלה אז נשאר לבד.

לחזור אל המקום המפחד ולתת לו מקום. להרגיש מחדש את הפחד, להכנס אל הכאב היוצר אותו. אי אפשר לעשות את זה לבד. צריך עזרה בדרך כדי לגלות את שכבות הפחד, לרפא את הכאב, ולצאת מזה מחוזקים יותר, פתוחים יותר.

זה גם לא נגמר כשזוגיות מגיעה, שכן דפוסי ההגנה שלנו לא נעלמים כל כך מהר. עבורי זה מסע חיים חובק כל. ככל שאני לומד להיפתח מחדש, לא רק הזוגיות שלי משכיחה. גם אני.¹⁸¹

המחקר על הזוגות החד-מיניים עדיין בראשיתו.¹⁸² הסקר המקיף ביותר בישראל על הנושא פורסם במסגרת עבודת הדוקטורט של ארלט מינצר.¹⁸³ במחקרה נבדקו הקשרים של גברים הומוסקסואלים עם פרטנרים ובני זוג לאורך החיים.¹⁸⁴ הממצא החשוב ביותר הוא שאוכלוסיה זו אינה הומוגנית ויש בה מגוון של סגנונות חיים. יתרה מזאת, ההבדלים בין טיפוסים שונים של גברים הומוסקסואלים גדולים מאלה שבינם לבין האוכלוסייה ההטרוסקסואלית. כלומר - לא הנטייה ההומוסקסואלית קובעת את טיב הקשרים, אלא אפיונים אישיים, פסיכולוגיים, בין-אישיים, משפחתיים וחברתיים.

ממצא נוסף חשוב, גם אם צפוי, הוא מיתאם חיובי ומובהק בין מידת הגיבוש של הזהות ההומוסקסואלית לבין יציבות הקשרים והסיפוק מהם. ככל שהזהות ההומוסקסואלית חזקה יותר בהיבטים של קבלה עצמית וחשיפה של הנטייה, הקשרים עם פרטנרים ובני-זוג נוטים להיות יציבים ומסופקים יותר. נמצאו גם מתאמים חיוביים ומובהקים בין תמיכה משפחתית וחברתית לבין טיב הקשרים של גברים הומוסקסואלים. ככל שהתמיכה המשפחתית והחברתית

גבוהה יותר, הקשרים עם פרטנרים ובני-זוג נוטים להיות יציבים ומסופקים יותר.

חרף השונות הגדולה שהתגלתה במחקר של מינצ'ר, דומה שבכל זאת יש מספר מאפייני יסוד לזוגות הלהט"בים (לסביות והומואים כאחד), שעלו בראיונות שלנו:

א. זוגות חד-מיניים במגזר הם, על-פי-רוב, משכילים ומבוססים כלכלית יותר מזוגות הטרנססקסואלים.
 ב. מרחב-המחיה של הזוגות הלהט"בים, שלרוב שונה מהדגם המשפחתי המסורתי (בגין אי-נוכחותם של ילדים), תורם להעצמת הקשר הזוגי. ההתכנסות גוברת עוד יותר כאשר הזוג נתקל בגילויי עוינות חברתית ועומד שכם אל שכם.

ג. זוגות רבים אינם חיים תחת אותה קורת-גג, אלא מקיימים קשר זוגי כאשר לכל אחד מהם מקום-מגורים משלו. מגורים משותפים כרוכים בחשיפה נרחבת (ועד הבית, שכנים, בעלי-מקצוע, שירותים עירוניים וכדומה), ולא-אחת מרתייעים את הזוג מנקיטת צעד זה.

ד. זוגות חד-מיניים רבים מקיימים זוגיות קצרה, כיוון שההתמודדות המתמשכת עם הסביבה החיצונית מחבלת בניסיון לנהל מערכת יחסים יציבה. גם תרבות המיניות משפיעה בכיוון הזה (הצורך והלגיטימציה הרחבים לגיוון).
 ה. לא מעט זוגות חד מיניים גרים בתל אביב או בערי הלווין שלה. יש לזה מחיר: הוצאה חודשית גבוהה לדיור ולכלכלה, צורך למצוא מקור-פרנסה חדש, קצב חיים שונה ובעיקר, ריחוק עד כדי נתק ממשפחה וחברים.

יש לציין, כי למרות הריכוז הגבוה של זוגות חד-מיניים בתל-אביב, רבים מהם מתלוננים על כך שהעיר אינה מציעה מקומות בילוי המתאימים לצרכיהם. חשוב להדגיש שלא מדובר על מחסור בברים להומואים ולסביות אלא על מחסור במקומות בילוי לזוגות (זה הדבר שהסקר העלה). פורטל הלהט"ב הישראלי GoGay, מצביע לא אחת, על כך שזוגות מדירים רגליהם ממקומות הבילוי הגאים - דוגמת המועדונים והברים. מקומות אלו נתפשים כמקומות לחיפוש בני זוג ועל כן זוגות אינם חשים רצון לבקר בהם.

אימא היא גם אבא ואבא הוא גם אימא

בנות-זוג לסביות רבות מגדלות ילדים, שנולדו במסגרת קשר קודם של אחת מהן עם גבר, או מתרומת זרע (בג"ץ משנת 1997 אפשר ללסבית לקבל תרומת זרע מבלי לעבור בדיקה פסיכיאטרית). לעומתן, מרבית הזוגות ההומוסקסואליים אינם מגדלים ילדים. זוג כזה המבקש לגדל ילד, נאלץ לעבור מסלול מכשולים ארוך, מפרך וכמעט בלתי-אפשרי. שלוש החלופות העיקריות העומדות בפניו הן:

החלופה הראשונה היא אימוץ ילד במסגרת הליך אימוץ במזרח אירופה ובגואטמלה - הליך יקר ולרוב מחייב הסתרה של הנטייה המינית מפני רשויות האימוץ באותה המדינה. מגיש הבקשה מיידע את רשויות האימוץ בדבר כוונתו לשאת לאישה את בת-זוגו. להשלמת סיפור הכיסוי, יש המביאים עמם חברה טובה ומציגים אותה כארוסתם, והכל במטרה לשוות להליך נופך הטרנסקסואלי.

עם זאת, רבים נרתעים מכך, לא רק בשל ההשקעה הכספית הגבוהה (מעל 120 אלף שקלים, נכון ל-2008), אלא גם בשל הסוגיות המשפטיות וההלכתיות. על-פי-הרוב, ילד שאומץ במסגרת הליך זה אינו נחשב יהודי. מבחינתם, הם היו מעדיפים ילד ביולוגי.

החלופה השנייה היא הולדת ילד עם אישה הטרנסקסואלית או לסבית. קיימים ארגונים דוגמת הורות אחרת המתווכים בין שני הצדדים המעוניינים, ומאפשרים להם להביא לעולם ילד ביולוגי. אך גם להסדר זה, המעוגן בהסכם משפטי לכל דבר, חסרונות משלו.

רבים טוענים, כי אינם רוצים להביא לעולם ילד שייקרע בין שני בתים, כפי שנגזר על ילד להורים גרושים. הם מביעים שאיפה לגדל את ילדם בביתם, ולא לחלוק אותו עם משפחה נוספת או אדם זר נוסף. במקרה של זוג הומוסקסואלי, הילד נחשב לבנו הביולוגי של אחד מבני-הזוג. הדבר מעורר בעייתיות, שכן לאחר שנקבע מי מהשניים הוא האב הביולוגי, בן-זוגו נותר חסר כל מעמד משפטי ביחס לילד.

לא כל אחד שש לנהל מערכה משפטית להוכחת זכויותיו. החשש העיקרי הוא, שבמקרה של פרידה הילד ייוותר בחזקת הוריו, ואילו הצלע השלישית, בן-הזוג הנוסף, ייוותר ערירי.

החלופה השלישית היא פונדקאות בחו"ל - הודו, תאילנד וארה"ב (כרגע האפשרויות של תאילנד והודו נסגרו בפני להטבים). משרד הבריאות גיבש תיקון לחוק ההסכמים לנשיאת עוברים באופן שיאפשר פונדקאות לרווקים ולזוגות הומואים בארץ (ובמקביל יטיל הגבלות על פונדקאות חו"ל), וועדת השרים אישרה את הצעת החוק (כלומר השרים חייבים להצביע בעד החוק במליאה), אלא שהשר אורי אריאל הטיל וטו (מכוח הזכות מוקנית לו בהסכמים הקואליציוניים) ולמעשה, קבר את החוק.

יש להדגיש שעבור זוג להט"ב קיימים קשיים לא מבוטלים בהיבט המשפטי והבירוקרטי והדבר מרתיע זוגות רבים ובעיקר זוגות מהמעמדות הסוציו אקונומיים הנמוכים שמתקשים לקבל הדרכה וייעוץ בתחום המורכב הזה.

"הילדים לא יגיעו 'במקרה', אין ילדים לא מתוכננים במשפחה לסבית... תצטרכו לפגוש רופאות/ים ואת בנק הזרע, או להחליט על שילוב אב ידוע במשפחתכן. תצטרכו לפגוש גם עו"ס שיכנסו אליכן הביתה וימליצו (או לא ימליצו) על אימוץ הילד ע"י האם הלא ביולוגית (בר"כ הם ממליצות/ים, אבל יש מקרים שלא). תצטרכו להגיע לבית המשפט בשביל זה. בקיצור, יכנסו לכן לורידים (כמטאפורה, ובעניין הרפואה גם פשוטו כמשמעו) על דברים שאף עבריינין מצוי לא צריך להפעיל בענייניהם את תאיו האפורים, ובוודאי שאף אדם זר לא רשאי להתערב לו בהם. ולמרות זאת - אל תשכחו להגיד תודה על זה שכל מה שכתבתי כאן בכלל אפשרי, היום, במדינת ישראל."¹⁸⁵

העלייה בלגיטימציה להורות אלטרנטיבית ובכלל זה להורות חד- מינית היא תופעה כלל עולמית. כך למשל, ממחקר שפורסם ב-2013 בארצות הברית עולה ש-48% מהלסביות ו-20% מההומואים מתחת לגיל 50 מגדלים ילדים (שהם מתחת לגיל 18).¹⁸⁶

Weighing Trends in Marriage and Parenthood (USA)

% saying this is a bad thing for society	18-29	30-45	46-64	65+
More single women deciding to have children	59	54	65	71
More gay couples raising children	32	36	48	55
More mothers of young children working outside the home	23	29	39	38
More people living together with out getting married	22	31	44	58
More people of different races marrying each other	5	10	14	26

Refernce: Pew Research Center, February 2010.

בישראל עדיין מעט מאוד זוגות להט"בים ועוד פחות מזה זוגות הומואים מגדלים ילד משותף. לפי אתר משפחה חדשה, נכון ל-2007, למעלה מ-2,500 זוגות של נשים לסביות וכמה מאות זוגות גברים הומואים המגדלים ילדים במשותף (לא ידועה התפלגות הגילים).¹⁸⁷ אבל המספר עולה בהתמדה ויוצר תשתית תודעתית ללגיטימציה של התופעה הן בתוך הקהילה והן בחברה הישראלית כולה.

בשנת 2008 התפרסמה בגיליון "העיר בוורוד" כתבה נרחבת השופכת או על התופעה. להלן קטעים נבחרים:¹⁸⁸

"בכחם השנים האחרונות צומחת בקהילה תופעת ה"בייבי בום", ואפשר לראות יותר ויותר הומואים ולסביות עם ילדים. מספרים מדויקים קשה למצוא, אבל לפי הערכות בלתי רשמיות יש כיום כ-3,000 משפחות חד-מיניות בישראל עם ילדים. [...] כדי להמחיש את תופעת ה"בייבי בום" בקרב בני ובנות הקהילה ההומו-לסבית, די שתפשו בזיכרונכם כדי להסכים שלפני חמש או שש שנים הכרתם אולי זוג אחד של נשים לסביות שילדו יחד, או גיי שהחליט לאמץ ילד בחו"ל, ואילו היום אתם נתקלים ביותר ויותר הורים גאים. המסגרות המשפחתיות מגוונות: הומו שהביא ילדון לעולם עם אישה על פי הסכם הורות משותפת, לסבית חד-הורית שמימשה את רצונה לילד בעזרת בנק הזרע, זוגות גברים שחצו אוקיינוסים ושילמו לא מעט לאם פונדקאית שתהרה את ילדתם, ויש עוד. שטף הילדים הגואה יכול לסמן עוד שלב במאבק על הלגיטימיות של להיות הומו או לסבית בחברה שלנו כיום. [...]

חלק מתכונת הילודה המתגברת בקהילה קשורה בהישגים של המאבק ההומו-לסבי, כפי שאומרת ד"ר עמליה זיו: "ברגע שהושגו המטרות הבסיסיות של קהילה גדולה יחסית ומבוססת יחסית, כמו לגיטימציה לעצם קיומם של הומואים ולסביות, ומרגע שהצליח המאבק על זכויות יסוד, ואפשר להתחיל לנהל חיים שאינם מאוימים על ידי אלימות ושאינן סכנת פיטורים ממקום עבודה על בסיס נטייה מינית - במצב זה נפתחת הדלת בפני מימוש עצמי, ומימוש עצמי עבור הרבה אנשים כולל הורות". [...]

פקטור נוסף המקל על לסביות ללדת בארץ הוא כל הקשור לתחום הבריאות ולחקיקה המלווה אותו. "יש כמה תהליכים ששלובים זה בזה שבזכותם ללסביות בארץ יחסית קל מאוד לעשות ילדים", מסבירה ד"ר זיו, "זמינות טכנולוגית היא מאוד משמעותית. בחלק ממדינות אירופה, למשל, לנשים לא נשואות אין אפשרות לקבל תרומות זרע. בארץ לא רק שאין מניעה, אלא שכל טכנולוגיות העזר לפיריון הן בסבסוד אדיר של המדינה. במובן הזה ישראל היא מעצמת פיריון. בארץ, מדיניות בריאות הציבור נשענת על אידיאולוגיית עידוד הילודה. מאז כן-גוריון יש תפיסה של מאבק דמוגרפי, הנעשה בשתי דרכים: אחת, על ידי עלייה באמצעות חוק השבות; והשנייה, על ידי תהליך של ריבוי פנימי באמצעות עידוד הילודה וסבסוד טכנולוגיות פיריון. לזה נוסף, מאז 1993 לערך, הפקטור של צמיחת המהפכה ההומו-לסבית, כלומר הגידול וההתחזקות המרשימים של הקהילה שכוללים נראות אדירה והישגים משפטיים מרשימים, וניכרים למשל במימון ציבורי של מצעדי הגאווה בתל אביב". [...]

דבר נוסף המייחד את ההורים מקרב הקהילה ההומו-לסבית בהשוואה לכלל האוכלוסייה הוא גילם. "אצל הומואים ולסביות ההורות היא החלטה שחייבת להיות מודעת", אומרת ד"ר זיו. "עד שהחלטה הזו מוכרעת יש הרבה מקום להתלבטות ולהתגבשות. זה לא 'מתפלק' כמו אצל סטרייטים וזה לא מובן מאליו. עם זאת, בהרבה מובנים חווייתיים ובמובן של התכנים הרגשיים, הורות היא הורות היא הורות. היום בתור הורה אני רואה שיש לי הרבה במשותף גם עם הורים הטרוסקסואלים, ומבחינת הפרקטיקה ההורית אין כל הבדל בינינו". [...]

מרואינת בכתבה אומרת: "אחת השאלות הכי מעצבנות זה כששואלים 'אז מי שלך?' מה זה אומר? שניהם שלי באותה מידה. לאנשים לא נעים שאני מתקנת, אני יודעת שלא בכוונה ניסחו ככה את השאלה, אבל לי חשוב לתקן. בעבודה מישהי אמרה לי - 'הכי טוב שכל אחת ילדה אחר, אם תיפרדו כל אחת תלך עם הילד שלה: אנשים לא מבינים את זה שברור שאם נפרדים הילדים נשארים ביחד. הם אחים, היית מעלה על דעתך להפריד בין אחים?'"

מחקרים שנערכו ברחבי העולם מאששים פעם אחר פעם את הממצא שהילדים במשפחות חד מיניות "גדלים בריאים נפשית ומפותחים רגשית ואפילו עם פתיחות רבה יותר לקבל שונות. יתר על כן, ילדים שגדלו במשפחות כאלה, משוחררים יותר מנטייה מגדרית בבואם לבחור מקצוע או אפילו תחום לימודים בבית הספר או במוסדות להשכלה גבוהה. הם בוחרים מה שהם אוהבים. בניגוד לכל תפיסות העולם הסטריאוטיפיות, בקרב ילדים שגדלים במשפחות גאות אין אחוזים גבוהים יותר של נטייה מינית הומוסקסואלית והאחוזים דומים לשאר האוכלוסייה. טיב הקשרים עם המשפחה המורחבת (סבא, סבתא, דודים...) זהים לטיב הקשרים של ילדים הגדלים במשפחות הטרוסקסואליות עם בני משפחתם המורחבת."¹⁸⁹

עבודת דוקטורט שפורסמה בישראל ב-2010 השוותה בין התפתחותם של ילדים בני שלוש עד תשע בשלושה סוגי משפחות: זוג אימהות לסביות, זוג הורים הטרוסקסואלים, ומשפחות חד-הוריות שבהן האם לסבית, או האם

סטרייטית. נמצא כי ילדים לזוג אימהות לסביות, במיוחד בני ארבע עד שמונה, מגלים פתיחות רבה יותר לתפקידי מגדר ולהגדרות עצמיות של מגדר, וכששואלים אותם כמה בן אוהב לשחק, במשאת או בבובה, הם משחררים תשובה דמוקרטית לעילא בסגנון: "במה שמתחשק לו".

עוד עולה מן המחקר שזוגות של אימהות לסביות לא תופסות את מעמדן בחברה כשונה ממעמדם של הורים הטרוסקסואלים, ואינן מרגישות מבחינה פסיכולוגית כקבוצת מיעוט. גם "רשתות התמיכה" של משפחות אלה – כלומר הקרובים והחברים התומכים – אינן שונות ממה שמצוי אצל משפחות שבהן אב ואם הטרוסקסואלים.

הממצאים מראים שילדים לשתי אימהות הם ילדים שמחים ומאושרים, וההערכה העצמית שלהם גבוהה. מדוע זה קורה? אחת הסברות המקובלות היום במחקר העולמי היא שבמשפחות כאלה, גם אם שתי האימהות עובדות, ההשקעה האימהית רבה יותר מאשר במשפחות הטרוסקסואליות – פשוט כי יש שתיים ולא אחת.¹⁹⁰ יש לקוות שבקרוב יהיו גם ממצאים לגבי משפחות של הורים הומואים.

עבודת מאסטר אחרת¹⁹¹ בדקה את מה שידוע כ-"פרדוקס ההורות": אחרי שמביאים ילדים לעולם מתרחשת עליה במשמעות החיים מצד אחד וירידה בדיווחים על רמות אושר ורווחה סובייקטיבית מצד שני. העבודה מצאה שבמשפחות של הורים חד מיניים לא מתקיים הפרדוקס הזה, כל הנראה בשל העובדה שעבור זוגות חד מיניים הבחירה להביא ילד אינה מובנת מאליה, ומותנית בהחלטה מושכלת ומחושבת שמשפיעה גם על ההתקבלות של הילדים וגם על התחושה של ההורים.

כל הנתונים שהובאו לעיל תורמים ללגיטימציה החברתית של הלהט"בים ועשויים להקל בעתיד על זוגות להט"בים מדור ה-Y להקים משפחות עם ילדים. השאלה כמובן, כמה מהם ירימו את הכפפה. השאלה מסקרנת במיוחד לנוכח האנוכיות הכללית של הדור הזה (סטרייטים ולהט"בים כאחד) והחוסן הנפשי הנמוך שלהם (ראו פרק נפרד). אפשר לצפות שהורי הלהט"בים יהיו יותר ויותר מעורבים הן בהחלטה של ילדיהם להביא ילדים לעולם והן בסיוע בגידולם.

ביבליוגרפיה

לרשימה הביבליוגרפית של המחקר כולו.

מילות מפתח

להט"ב | הומו | גייז | לסבית | טרנג'נדר | ביסקסואל | סטרייט | גריינדר | אטרף | יציאה-מהארון | גן-העצמאות | IGY | האגודה | GOGAY | הכי-גאים-שיש | גל-אוחובסקי | עמית-קמה | עוזי-אבן | האגודה-לשמירת-זכויות-הפרט | תל-אביב-העיר-הגאה | מצעד-גאוה | אאוטינג | הומופוביה | קלפים-פתוחים | פלורנטיין | קוויר

הערות שוליים

1. כך למשל הסדרה 'לא הבטחתי לך' של אייל דורון ששודרה ב-Yes, הטלוויזיה בלויין, בשנת 2006. בשנת 2008 נמכרה העונה הראשונה של הסדרה לערוץ 10 ועלתה לשידור ב-12 ביולי באותה שנה. הסדרה הזו בישרה במידה מסוימת את יחסי המגדר המאפיינים את דור ה-Y. על המודל המגדרי החדש בטלוויזיה הישראלית ראו אשרי, 2.11.2006.
2. אולי אין זה מקרה שבניסיונותיהם של איתן פוקס וגל אוחובסקי לייצר 'הומו נורמאלי', או 'סטרייט אקטינג' בקולנוע, הם מעולם לא ליהקו הומו מוצהר לתפקיד ההומו. כל דמויות ההומואים, כולל 'יוסי וג'אגר' המיתולוגי היו שחקנים

3. יום הרוכבת הבינלאומי צויין לראשונה בקנדה בשנת 2007, ביוזמת אופנוענית קנדית בשם ויקי גריי ותחת הסלוגן "Just ride". במהרה חברו ליוזמה קבוצות רוכבות אופנועים ממדינות נוספות כמו בריטניה, דרום אפריקה, הודו, רוסיה, תאילנד, ניו זילנד, ברזיל, קנדה וניו יורק. ב-2009 חברה ליוזמה גם ישראל, במסע רכיבה משותף ראשון ברחובות תל אביב, בו השתתפו 20 נשים בלבד. בשנת 2015 זינק המספר ל-250. פרנקל, 2015.8.5.
4. ארמה, 2012.6.10.
5. כמה סמלי לרוח הזמן שמי שהקים בזמנו את 'התנועה לגבריות חדשה' בישראל היה קצין לשעבר ופסיכולוג בהווה בשם חן נרדי. כך הוא תיאר את המהפך שעבר: 'ב-1993 עם פרישתי מהצבא לאחר 22 שנות שרות בהן חוויתי על בשרי ועל גבי משפחתי את מחיריה של הגבריות המצ'ואית שבה הייתי שבו, הקמתי עם נשים וגברים את 'התנועה לגבריות חדשה'. התנועה פועלת עד היום ומטרתה: תמיכה בגברים הרוצים להגדיר מחדש את גבריותם ולהיות מי שהם רוצים להיות, ולא רק מה שאחרים רוצים שיהיו בשל מינם'. בתוך האתר האישי שלו - 'דיאלוג - נרדי'.
6. העיתונאי הבריטי מרק סימפסון טבע את המונח בשנת 1994, בכתבה שפרסם ב'אינדפנדנט'. המונח צבר תאוצה בעקבות כתבה שפורסמה ב-Salon.com ושעסקה בדמותו של הכדורגלן דייוויד בקהאם, שרבים רואים בו אב הטיפוס של הגבר המטרוסקואל. כתבה נוספת שהתפרסמה ב-2003 ב'ניו יורק טיימס' תחת הכותרת 'המטרוסקואלים יוצאים מהארון' תרמה גם כן להבניית המושג בתודעה החברתית. מאז זכה ה'מטרו-סקואל' לאינספור התייחסויות ודיונים בתוכניות טלוויזיה ובכתבי-עת שעסקו בנושאי פנאי ובידור. תוכנית הטלוויזיה סאות' פארק אף הגדילה לעשות, ויצרה פרק שלם אודות התופעה. 'מטרוסקואל', ויקיפדיה. להרחבה ראו: Anderson, Adams & Rivers, 2010; Anderson, 2008.
7. למעשה, המטרוסקואל עונה על מרבית המאפיינים הסטריאוטיפיים של ההומוסקואל, אבל בהבדל אחד קריטי: מבחינה מינית הוא נמשך לנשים. חרף משיכתו לנשים, האובייקט המיני המרכזי עבור המטרוסקואל הוא גופו שלו, המשמש כמקדש של אדם אחד. הדימוי הגברי האידיאלי הגלובאלי אליו שואף המטרוסקואל הוא שריד לדימוי גבריות לאומיים: גוף חסון ושרירי, עוצמה פיזית וזקיפות קומה. אבל בדרכה מן הלאומי לעבר הגלובאלי, דבר מה מהותי נשתנה בגבריות הזו: ערך המראה החיצוני הפך לדבר העיקרי בשעה שערכים אחרים, כגון גבורה, ג'נטלמניות, נחישות ועוצמה, הולכים ונחלשים. לעניין זה ראו גם בודריאר, 2007: 46-7; הורוקס, 2002: 77.
8. אזרחי, 2010.2.28.
9. 'המין האנושי עובר אבולוציה. ההבדלים בין גברים לנשים הולכים ומיטשטשים, ובעתיד יהפכו בני האדם כולם לדרו-מיניים' - כך הכריז פרופסור אומברטו ורוני, מנהל המכון האירופי למחקר אונקולוגי במילאנו ושר הבריאות האיטלקי לשעבר. שיר-רו, 2007.
10. יוסי-בר, 2007.8.27.
11. בוקובה, 2013.8.21.
12. ב-2008 פורסם ספרו של גיא גרסיה The decline of men: How the American Male is Turning Out, Giving up and Flipping off his Future.
13. Rosin, July/August 2010.
14. על תופעה זו ראו גם: קמחי, 2011.5.31.
15. כך למשל פרויקט בשם Mansome מייצע לגברים בדרך אינטליגנטית בענייני גבריות; 'לאן נעלמו הגברים שידעו לתקן דברים', שואלים סהר שלו ואייל דה-ליאו במאמר משעשע שעוסק בהיעלמות מיזמנות גבריות בימינו: הארץ, 2012.3.23; גלן אוברייין, בעל הטור 'The Style Guy' במגזין האמריקאי 'GQ', כתב בספרו 'How To Be a Man', שמיזמנות פיזיות שבעבר כל גבר רכש בילדותו נעלמו בדור הצעיר. אגב, התהליך הזה לא מאפיין רק את 'המין החזק'. מסתבר שגם מיזמנות שפעם נתפסו 'נשיות' הולכות ונכחדות. הנה כי כן, מחקר משנת 2011 שפורסם בעיתון האוסטרלי ה'קורייר מייל' מצא כי נשות דור ה-Y פחות מסוגלות לבצע את המשימות שאמותיהן עשו על בסיס יומיומי, כגון לגהץ חולצה, לבשל או לתפור חצאית. על פי נתוני המחקר, רק 51% מהנשים יודעות כיצד להכין צלי וגם אפיית עוגות היא אמנות גוועת - רק כ-20% בלבד מהנשים הצעירות היו מסוגלות לתפעל את התנור - זאת לעומת 45% בדורות הקודמים. גם שאר המיזמנות המסורתיות שפעם נתפסו כ'נשיות' הולכות ונחלשות. רק 23% מהצעירות העידו שהן מסוגלות לגדל צמח, בעוד 78% מדור האמהות והסבתות שלהן אמרו שזה 'קלי קלות'. חדשות 2, 2011.11.30. הפסיכולוג הנודע פיליפ זימברדו תולה את הפיחות בטסטוסטרון הגברי בעולם (גם כעובדה וגם כמטאפורה) במדיה הדיגיטלית. בספרו The demise of guys הוא טוען שגברים צעירים חשופים יותר מנשים לנזקי המחשב והאינטרנט ומתמכרים לגירוי חיצוני שמוצא פורק מידי בלחיצת כפתור. ההתמכרות והפורקן חסר המאמץ מסרס או מעקק את הגברים הללו ומקשה עליהם את התפקוד בעולם הממשי.
16. בלוגרית צעירה: "ברור שיש לזה מחיר. אנחנו צריכות לעשות כסף כמו גבר, אנחנו צריכות לנהל מ'מ' כמו גבר, להסיע את עצמנו, לשלם חצי מהחשבון, לחזור הביתה, לפתוח רגליים ולהתמסר. אם הציפייה מאיתנו היא להיות שוות לגבר ולהצליח, אז לא יכולים לצפות מאיתנו גם להיות ענוגות." ארד, 2010.9.16. אחד הביטויים הראשונים והחדים לתחושות הללו היה ספרה של טובי בראונינג "איך הפכה האישה לגבר - על הפחד מהשומן, הפחד מהנשי והתמוטטות החברה".

(2003). "הישות הנשית גוססת", כותבת בראונינג, "ואם לא נתעורר ונבין זאת, נגוע עמה". היא מטיחה ביקורת לא בעצם הדרישה לשוויון נשים אלא בעריצות הפמיניסטית שמציבה לאישה דרישה ל'גבריוזיה'. בפתח ספרה היא כותבת "להיות קורבן להתעללות ולדיכוי בידי אחרים הוא דבר נורא. אולם לדכא, לאנוס ולהתעלל בעצמנו הוא נורא מכל". בראונינג התקוממה על האימוץ ההרסני של 'זכריות-היתר' אצל נשים: רגשיות מנוכרת, יחס טכני למין, תחרותיות עזה, התנערות מהאימהות ושאיפה למחוק כל הבדל מגדרי.

17. אחת ההלצות, המתמצות את גישת היש מנטליות הגברית' (הילדותית בעליל) היא זו: The difference between a man and a boy is the size of the toy.

18. התפישה הזאת מוצאת את ביטוייה במה שמכונה היום 'ספרות גברים', ולחלופין 'ספרות נשים'. בכריטינה ובארצות הברית הז'אנר הזה משגשג כבר יותר מעשר שנים, אולי מאז שניק הורנבי פירסם את ספרו הראשון 'אהבה על הדשא' ב-92, שבו תיאר את אהבתו האובססיבית לקבוצת הכדורגל ארסנל. ספרות הגברים - התשובה לספרות הנשים נוסח 'יומנה של ברידג'ט ג'ונס' - היא מגמה אופנתית בשנים האחרונות, לצד המטרורסקואליות והדיונים האינ-סופיים על הגבריות החדשה.

גם בישראל הופיע לאחרונה הז'אנר הזה על מדף הספרים. למשל, ספרו של אשכול נבו "משאלה אחת ימינה" וספרו של ניר קיפניס "תשליך". קיפניס הוא עיתונאי מדור XY, נשוי ואב לשלושה, ובעבר בעל משרד פרסום. הוא צבר כת מעריצים על כתיבתו ב'בלייזר' - עיתון שנבנה על הגישה הפוסט-פמיניסטית. בראיון לעיתונאית שירי בן ארי אמר קיפניס: "אם יש לי איזושהי שליחות, זה לתת ביטוי לנפשו המסוכסכת של הגבר הישראלי החדש. גם הספר וגם 'בלייזר' הם ביטוי לאותה תופעה - פעם היה קל להיות גבר, היו כללים ברורים. אחר כך נגמר העידן המאצ'ואיסטי, אמרו לנו בואו תהיו גברים חדשים, לימדו אותנו ללכת לסרטים ולבכות ולהביע רגשות, אחר כך לימדו אותנו גם להסיר שיער בלייזר וללכת למכוני כושר ולהיאבק בכרס. לאן זה יגיע אני לא יודע". לב-ארי, 24.3.2006.

19. 'בספרון' דברים שגבר צריך לדעת' מקובצות מיטב הבדיחות הפנימיות שבין 'בלייזר' לקוראיו הנאמנים. זהו ז'אנר מוכר המכונה בעברית בדיחות מילואימניקים - כלומר, כללית, פלוצים, גיחי, דאחקות, הפרשות ושוביניזם - אבל מה לעשות שהדברים האלה פשוט מאוד מצחיקים גברים. ככה ברא אותנו האל הטוב - מוגבלים במקצת. מצטערים". הספר עוסק בין השאר 'בדברים שגבר צריך להיות חשדן לגביהם (אישה שמבינה בספורט, דואר רשום), דברים שאסור לגבר לעשות אחרי גיל 30 (לחשוב שכנות היא תכונה מועילה במערכת יחסים), דברים שגבר אמיתי יעדיף את המוות עליהם (ללכת לים עם ספידו, לראות את 'תנאים של חיבה'), ולבסוף, דברים שאתה לא רוצה לגלות ועוד כמה שאסור לך לדעת' (שאתה לא באמת השלישי שלה, שאתה לא באמת ה-30 שלה). אל תשאלו למה - זה פשוט מצחיק". בן-נון, 17.4.2006.

20. קיימת מחלוקת לגבי המרכיבים הנכללים בקבוצה זו. בקרב חוגים מסוימים - בעיקר צעירים - רווח המונח "להטב"קים". האות ק' מייצגת את המונח "קוויר".

21. Adam, Duyvendak & Krouwel, 1998.

22. המונח "משכב זכר" לא ניזכר בסעיף שבחוק ההוא. הסעיף התייחס ל"מעשה סדום בכפיה" ול"משכב שלא כדרך הטבע" שיכול להיעשות גם בין גבר לאישה (משגל אנאלי). בתי המשפט בישראל הבהירו שהן משכב זכר והן משכב אישה נכללים בגדר מונח זה. חוק העונשין שחוקק בשנת 1977 והחליף את פקודת החוק הפלילי מ-1936 כבר התייחס באופן מפורש למשכב בין שני גברים ולא רק למונח הכללי "משכב שלא כדרך הטבע".

23. אליה וקוץ בה: ההנחיה של חיים כהן, שעוגנה באופן רשמי בזמן כהונתו של היועץ המשפטי לממשלה מאיר שמגר, הביאה לשתי תוצאות שתרמו להנצחת מעמד החברתי והמשפטי של להט"בים: ראשית, היחידים שהועמדו לדין בגין ביצוע העבירה הנ"ל היו אנסים או פדופילים, שבמקום להעמידם לדין ולהרשיעם בעבירת אונס, העמידו אותם לדין והרשיעו אותם בעבירה של משכב זכר (זה היה יותר קל כי לא צריך היה להוכיח כפייה או היעדר התנגדות של הקרבן). כתוצאה מכך נוצרה הקבלה סטראוטיפית בין משכב זכר לאונס או פדופיליה. שנית, היעדר האכיפה השיטתית של האיסור הפלילי והיעדר קורבנות מוחשיים של האיסור הפלילי (שהיו צפויים לעונשי מאסר רק בגלל קיום יחסי מין בהסכמה בין בגירים) עיכבו את גיבוש המאבק הלהט"בי שנתפס כמיותר. ראו הראל, 1996.

24. ע"פ 224/63 יוסף בן עמי נ' היועמ"ש, פ"ד יח(3), 225, בעמ' 238.

25. Weishut, 2000.

26. Kama, 2000; יונאי, תשנ"ח; הראל, 2002.

27. גלזמן, 1997.

28. אלמוג, 1997.

29. להרחבה ראו: אלמוג, 2004.

30. המונח המקובל לתיאור תופעה זו הוא "הומופוביה מופנמת". ראו למשל: קריגר ולוי, 1996, עמ' 192.

31. ראו למשל השופט שמגר בע"פ 308/79 ג'ורג וייס נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(2) 378. פסק הדין הזה עסק במעשה סדום שבוצע ע"י שני בגירים בקטינים. הוא מתאר את הנאשמים כ"שניים שהם בעלי סטייה מינית הומוסקסואלית".

32. קמה, 2002.

33. עד שנות התשעים המשטרה היתה מנהלת "רשימות ורודות" כדי לרדוף את ההומואים.

34. להט"ב בישראל - כרונולוגיה, ויקיפדיה.
35. מחלת האיידס נתגלתה במדינות המערב בסוף שנות ה-70 של המאה ה-20 ומאז הפכה לאחת המחלות המדוברות והנחקרות ביותר. הנגיף זוהה לראשונה בשנת 1981. הסיכוי להדבקה במהלך מין אנאלי לא מוגן גדול באופן יחסי. כיום, במדינות המערב, יחסי מין לא מוגנים בין גברים מהווים אחוז ניכר ממקרי ההדבקה ב-HIV-1, בניגוד למתרחש במדינות מתפתחות שם רוב מקרי ההדבקה מתרחשים במהלך יחסי מין הטרוסקסואלים.
36. הקהילה הלהט"בית הובילה את המאבק הציבורי למלחמה באיידס ואת המאבק ההסברתי לסקס מוגן. סרטי הפורנו ההומוסקסואליים היו מהראשונים שבהם השתמשו בצורה גלויה בקונדומים ובחלקם הגדול אף הופיע אחד משחקני הסרט בתחילת הסרט ובסופו והפציר בצופים להשתמש בקונדום. ראו גם: קליין, 2001.
37. על פועלה למען הקהילה הלהט"בית זכתה שולמית אלוני בשנת 2000 בתואר יקירת הקהילה יחד עם ח"כ מרדכי וירשובסקי. התעודה הוענקה לשניים ע"י רות וניקול ברנר-קדיש בסיום מצעד הגאווה בפארק הירקון בתל אביב.
38. קיימות תיאוריות אחרות שמסבירות את מה שהתרחש. אחת מהן גורסת כי החרדים הניחו כי ביטול האיסור יביא להפסקת השיח על הומואים. כלומר, מרגע שהעוול שנעשה להומואים (באמצעות הכתם הפלילי על קיום יחסי מין מרצון בין גברים) יוסר, לא תהיה להם סיבה להעלות את הנושא לסדר היום הציבורי. תיאוריה אחרת גורסת כי הם נאלצו להסכים בשל האיום להוציא מהארון סיפורים על הקהילה הדתית ולחשוף דמויות של הומואים בקהילה הדתית.
39. למעשה ב-1993 בוטלו רק חלק מפקודות המטכ"ל המפלות ועדיין נותרו הגבלות שהוסרו כליל רק ב-1995.
40. לוי, שילה ופנחס, 2011.
41. העובדה שמדובר היה בפרופסור לכימיה, בעל רקע בטחוני וחזות שעונה על הסטראוטיפים הגבריים הסטרייטים שברה לרבים את הסטיגמה. המחשה לכך אפשר לראות בכתבה שפורסמה במעריב ושבה נכתב: "הדימוי החברתי של הומוסקסואלים נע בין זלמן שושי לגן העצמאות. המרחב הדימוי הזה מקל על הדחיקת התופעה... על הדוכן עלה אחד מנציגי הקבוצה, פרופסור עוזי אבן... היה משהו מטריד באופן שבו דיבר ובעצם הנוכחות שלו. פרופ' עוזי אבן לא תאם את דימוי הומוסקסואל הסוטה" (מיכל קפרא, "הומוסקסואל לא סוטה" מעריב שבת 23.2.93).
42. בקהילה הלהט"בית מקובלת הסברה, שזכייתה של דנה אינטרנשיונל באירוויזיון והפיכתה לגיבורת תרבות לאומית ובינלאומית, עודדו צעירים רבים לצאת מהארון. על המשמעויות החברתיות והסמליות המורכבות של התופעה ראו: גרוס, 2003; גרוס וזיו, 2003; זיו, 1999.
43. ראו: קורן 2003; ניולנדר, 2004; שביידל, 2006; פרי, 2007; שביידל, 2011; קופר וקפלן, 2010.
44. ראו: מנור, 2007; פנסטר ומנור, 2011; שגב, 2008.
45. ארגון 'חושן' (חינוך ושינוי) הוא הארגון החשוב והמשפיע ביותר. הארגון הוקם ב-2001 כזרוע החינוך של 'האגודה', נפרד ממנה ב-2004 והפך לארגון עצמאי. הפעילות החינוכית של חושן בכתבי הספר מסייעת ללהט"בים הצעירים בתהליכי היציאה מהארון. פעילות זו תורמת גם לשאר בני הנוער, משום שאין די בנטיעת תחושת שייכות וגאווה בלהט"בים, אלא חשוב מאוד גם לשנות את האווירה החברתית סביבם. בנוסף, פעילות הארגון מסייעת ומעניקה לצוות הפדגוגי והייעוצי של בתי הספר כלים להתמודדות עם סוגיות הנוגעות לנוער להט"ב העולות בתחום המוסד. צביאל-אפרת, 2010.
- 'בית דרור' הוקם ע"י עיריית תל אביב, בשיתוף עם משרד העבודה והרווחה ותחום חסות הנוער. ארגון זה נותן מענה לנוער להט"ב מחוסר בית, אשר נשללה ממנו האפשרות לחיות בבית על רקע נטייה מינית. 'ארגון נוער גאה' הוקם על ידי 'האגודה', והוא מספק תמיכה וקבוצות חברתיות לאלפי בני נוער צעירים ברחבי הארץ. הארגון נפרד מ'האגודה' ב-2004 והחל לפעול תחת עמותה עצמאית 'כמוני כמוך'. ב-2007 הפך באופן רשמי לתנועת נוער. ארגונים אלו מספקים צרכים מגוונים שיש לבני נוער ונותנים מענה לקבוצה נרחבת מהנוער הלהט"ב בארץ. הם גם יוצרים הזדמנות לרבים מחברי הקהילה להתנדב בהם.
46. ראו מסמך של מרכז המידע והמחקר של הכנסת שהוכן לקראת יום הגאווה 2003, שעסק ביחס של השלטון המקומי במספר רשויות בארץ כלפי הקהילה. מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16.6.2003.
47. סקירה מקיפה ראו: להט"ב, ויקיפדיה; להט"ב בישראל - כרונולוגיה, ויקיפדיה; הדר, 12.2.2010.
48. חשוב להדגיש כי זכות הירושה אינה חד משמעית. קיימות פסיקות סותרות של בתי המשפט. נכון ל-2014 הדרך היחידה הבטוחה להבטיח את זכויות הירושה של בן הזוג הלהט"ב היא באמצעות עריכת צוואה. יש פסיקה סותרת של בתי המשפט בישראל, ומכיוון שהעניין לא הגיע לפתחו של בית המשפט העליון, אין הלכה משפטית מחייבת. עם זאת, לאור העובדה כי בפסק הדין האחרון, שאישר ירושה על פי דין לבן זוג מאותו מין, הודיעה המדינה כי לא תערער על פסק הדין. יש המעריכים כי מלשון הלאו נשמע ההן, לאמור המדינה אינה מתנגדת למצב המשפטי שנוצר מפסק דין זה (למרות שהוא עומד בסתירה לנוסח החוק). חשוב לציין כי במסגרת הקודקס האזרחי שמנסח את כל החוקים האזרחיים, שונתה בזמן כהונתו של שר המשפטים דניאל פרידמן הגדרת "בן זוג", והפכה לכוז שכוללת גם בני זוג מאותו מין, אולם ההגדרה המקורית (שהתייחסה להטרוסקסואלים בלבד) הוחזרה בתקופת כהונתו של השר יעקב נאמן בכנסת ה-18.
49. אמנסטי אינטרנציונל ישראל, ללא תאריך.
50. Kama, 2011.
51. ראו: ארגוני להט"ב בישראל, ויקיפדיה.

52. קמה, יוני 2008; בקמן, 2007; Kama, 2005.
53. ראו: תגור-משה, 2000; בן כנען וקפלן, 2000; פלג, 2003; ברקאי, 2005; יוסף, 2007; פרבה, 2008; מאירי, 2011.
54. עין-גיל, 2.5.2006.
55. ראו: הומופוביה בישראל, ויקיפדיה.
56. ראו למשל: דביר, 7.11.2009.
57. שילה, 2009.
58. Rust, 2003.
59. גל, 2011; מייק, 2011; אפרת, 1999; חקלאי, 2002; Ben-Ari & Efrat, 2002.
60. עוז, 6.2.2014.
61. עייק, סלייטר, הרץ וקצף, 2011.
62. "Old Witch", 20.9.2009.
63. שילה, 2007.
64. ראו: תדמור, 2000; מרום, 2001; מזרחי, 2001.
65. McCarn & Fassinger, 1996.
66. קמה 2003: 25.
67. Cohler & Hammack, 2007.
68. שילה, 2007; D'Augelli, 1994; Savin-Williams & Diamond, 2000.
69. שילה, עייק, סלייטר הרץ וקצף, 2011.
70. מצוטט בתוך: בחור-ניר, דיאנה. 23.12.2010.
- הערה: מחקרים מציינים שקיימים הבדלים בין קבוצות שונות בתוך ציבור נוער הלהט"ב. הביסקסואלים למשל מדווחים שהם פחות שלמים עם נטייתם המינית (בהשוואה להומואים ולסביות) וכתוצאה מכך פחות יוצאים מהארון. ההסבר הרווח לכך הוא שביסקסואליות פחות מקובלת היום הן בחברה הכללית והן בתוך הקהילה הלהט"בית. Rust, 2003; Fox, 2003.
71. פרל-אולשוונג, 2007.
72. ידיד, רימון וצימרמן, תשע"א.
73. בג"צ 273/97, 24.6.1997.
74. למען האמת, פסק הדין הזה היווה ניצחון רק בשל ההוראה על השידור, ופחות מבחינת תוכנו, שנתפס ע"י גורמים בקהילה כהומופובי. אלא שבזכות מערכת יחסי ציבור משומנת היטב של הקהילה הוא התקבע בתודעה הציבורית כניצחון. הראל, תשנ"ח.
75. בערוץ 2, במסגרת זכיינית השידור קשת, במסגרת סדרת הסרטים "סיפורים קצרים על אהבה" שהפיק חגי לוי.
76. בערוץ 2, במסגרת זכיינית השידור טלעד, ולאחר מכן בשידורים חוזרים בערוץ 3 ובשירות VOD של חברת הכבלים HOT.
77. שגיא, 16.11.2011.
78. במקור צולם הסרט לטלוויזיה, אך בעקבות השבחים שקצר הוא יצא גם לקולנוע וזכה במקום השני בפסטיבל הסרטים ההומו-לסביים בברלין. כמו כן, זכה הסרט בפרסים בפסטיבל טורינו ובפסטיבל ירושלים, ולהפצה מסחרית ברחבי העולם. על נוסטלגיה קווירית בישראל ראו: Padva, 2014.
79. הסדרה הופקה על ידי חברת JCS עבור זכיינית הטלוויזיה טלעד.
80. היוצרים הם ארון יעקובי וגיוורא יהלום והבמאים יריב הורוביץ ושלומי אלקבץ. העונה הראשונה של הסדרה שודרה בערוץ yes stars הישראלי ובערוץ 2. העונה השנייה עלתה לשידור ב-2010 בערוץ yes stars Drama HD.
81. יוצריה: ארז בן הרוש, ליאור כפיר רפאל, ניר ארז וקובי חביה. הסדרה כללה 14 פרקים בשתי עונות.
82. שגיא, 16.11.2011.
83. הסדרה מבוססת על סדרת טלוויזיה בריטית בשם "קוויר בעיר" (Queer in the City), שנוצרה שנה קודם לכן על ידי ראסל טי. דייוויס וששודרה שתי עונות בלבד.
84. הסדרה שודרה בישראל תחילה בערוץ 3 בכבלים (עונות 1-2) ובהמשך שודרה במלואה בערוץ Yes+. מאוחר יותר שודרה בחלקה בערוץ אקסטרה הוט ושוב בערוץ 3.
85. הכי גאים שיש, ויקיפדיה.
86. www.youtube.com/watch?v=Yjv-9gDUI6A
87. כך למשל סרטו של אסי עזר "אמא ואבא, יש לי משהו לספר לכם", שעוסק ביציאתו מהארון, ששודר בערוץ 2 ב-2.7.2011.
88. כמו כל תרבות שמכבדת את עצמה, גם לתרבות ההומואים בארץ יש סלנג משלה. לאוצר המלים הרגיל מתווספים כמה ביטויים בסיסיים שכל הומו צעיר מכיר (ואם לא אז זה בדיוק הזמן) שמהווים את הבסיס לחיי התרבות ההומואית. ביטויים

כמו אקטיבי, פאסיבי, דארק רום ועוד משנים את משמעותם והופכים לחלק מהדיבור היומיומי של הקהילה. מקורן של רוב המילים הוא שיבוש של מילים בעברית, ערבית, עיראקית, צרפתית ועוד. ראו למשל: מילון ההומויהי-עברי השלם.

89. ברוקס, 20.1.2014.
90. קמה, 2003: 9.
91. Mesch & Talmud, 2006.
92. צ'רני-טמש, 2012.
93. קופר, 2007.
94. שילה וסויה, 2011.
95. מחקרים עדכניים מראים שהשימוש בפורומים ובצ'אטים באינטרנט מגדיל את ההון החברתי של בני נוער. Mesch & Talmud, 2010.
96. בשנת 2005 הכירה לשכת העיתונות הממשלתית באתר, ובכך הפכה אותו לגוף התקשורת הלהט"בי הראשון בישראל הזוכה להכרה ממסדית. GoGay עצמו הוא מוסד ללא כוונת רווח המבוסס כולו על עבודה התנדבותית, ושירותיו ניתנים ללא תשלום. בין השנים 2010 ל-2012 האתר הפסיק את פעילותו והתערך לעתים רחוקות בלבד, בעדכונים נדירים. עם זאת, קהילות האתר המשיכו לפעול, וכן הוקמו מדורים של ייעוץ פסיכולוגי ורפואי שהמשיכו לספק שירות לקהל הגולשים על ידי צוות מקצועי. האתר הושק מחדש ב-1 באוגוסט 2013, בפורמט עדכני ועם צוות כותבים חדש.
97. מרציאנו, 2009: 8.
98. רוזין, 2005.
99. מרציאנו, 2009. על עניין זה ראה גם Kama, 2007.
100. לויאני, 30.4.2012.
101. הפורום IGY, 30.4.2012.
102. אם תעשו משאל בקרב בני נוער מהי הקללה השגורה ביותר, רוב הסיכויים שהביטוי "יא הומו" יקבל רוב. לא מפתיע, אם כן, שסקר בנושא התנהגות אוברדנית בקרב בני נוער להט"בים שנערך בשנת 2012 על ידי ד"ר חנה בר יוסף מהוועדה למניעת התאבדויות במשרד הבריאות בשיתוף עם השירות הפסיכו-סוציאלי של אגודת הלהט"ב, הראה כי הנוער הגאה נמצא בסיכון רב יותר להתנהגות אוברדנית מקבוצות נוער אחרות. הסקר אמנם לא בדק אם הנטייה להתאבדות קשורה להתנהגות בריונית להט"ב בפוביית שקדמה לה, אולם הנתונים מדברים בעד עצמם: 20% מבני הנוער הלהט"בים שהשתתפו בסקר ניסו להתאבד - פי 112 (!) משיעור ניסיונות ההתאבדות בקרב בני הנוער באופן כללי. רק באחרונה אושר כנסת תיקון לחוק זכויות התלמיד, שאוסר אפליית תלמידים על רקע נטיה מינית או זהות מגדרית. קלריך, 21.5.2014.
103. משעלי, 2009.
104. גרקו, 3.5.2013.
105. פרדס, קובלסקי וכץ, 2011.
106. Savin-Williams, 2000.
107. Pachankis & Goldfried, 2010; Cramer & Roach, 1988; Herdt & Koff, 2000.
108. בן עמי, 2010: 49.
109. פרדס, קובלסקי וכץ, 2011.
110. בודיל בנישו ראינה במחקרה אמהות לבנים מתבגרים או בוגרים ש"יצאו מהארון". "נמצא כי מרביתן הציגו את בניהן כאדם מיוחד ויוצא דופן במונחים חיוביים ביותר, ולעיתים רבות בעזרת השימוש בשמות תואר מופלגים. בתיאורים אלו הדגישו את כישוריו הכולטים והבלתי רגילים של הבן בתחום החברתי, האינטלקטואלי או המקצועי - לעיתים כמכלול - ואת האופי המיוחד שלו ביחס לאחיו או בהשוואה לבני גילו. על כן, הבן מתואר כילד "מדהים ומוצלח", הוא בעל חושים מפותחים וערני ורגיש ביותר למתרחש בסביבתו הקרובה, אפיון שבא לביטוי בגילויי אכפתיות למצבי רוח של הסובבים אותו והתחשבות בזולת. הוא ניחן בביטחון עצמי גבוה, הוא מבורר ושלוו עם עצמו, הוא גלוי וישר ובעל יכולת ורבאלית גבוהה ביחס לבני גילו." בנישו, 2011. ראו גם: אריאל-בר-נוי, 2010.
111. "אמא אחת", 14.1.2007.
112. מצוטטת בתוך: רייס, 2003.
113. דויד, 13.9.2009.
114. שילה מציין ששיעור ניכר, שעולה על 20%, מבני הנוער שסיפרו להוריהם על נטייתם המינית היו חשופים להתעללות מילולית ופיזית מרוב בני משפחתם. שילה, 2007.
115. רובע הקסטרו בסן פרנסיסקו היה המרחב הקווירי הראשון. בלנק, 2003; Adler & Brenner, 1992; Castells, 1984.
116. Castells, 1984.
117. בשנים האחרונות מפתח בעולם המחקר המדעי על המבנה והתפקוד של מרחבים עירוניים של להט"בים. בלנק, 2003.
118. ב-2001 התפרסמו בעיתונות המקומית התל אביבית ובעיתונות הלהט"בית ידיעות, לפיהן אמור לקום בעיר "רובע ורוד",

שישמש למגורים של הקהילה וכן כמוקד מסחר ותיירות. האזור המיועד היה מדרחוב נחלת בנימין, שההערכה היתה שגרים בסביבה חברי קהילה רבים. הסיבה של ההעדפה לאזור היא מרכזיותו, ריבוי הדירות הקטנות המתאימות לרווקים ולזוגות ללא ילדים ושכר הדירה היחסית נמוך, בשל הקרבה לדרום תל אביב. היוזמה לא יצאה לפועל בשל התנגדות הן של אנשים מהקהילה והן מחוצה לה. בלבק, 2003.

119. משגב, 2008.
120. רוזנטל, 9.6.2011; צור, ללא תאריך.
121. עם זאת, לא הכל היה ורוד גם בתל אביב. כך למשל, בשנות התשעים הגישו בעלי נכס בקניון גן העיר בתל אביב תביעה לביטול חוזה שכירות, לאחר שנודע להם כי הפאב שאמור להיות מוקם בנכס ישמש מקום מפגש להומואים. בית המשפט דחה את תביעתם ולא חסך בביקורת על התובעים (ראו ת"א (תל אביב) 23319/90 פרויקט גן העיר בע"מ נ' איתן הורוביץ, פסקי דין של בתי משפט השלום, כרך א' (תשנ"א - 1990) 139). מקרה דומה התרחש בחיפה בשנת 1996, כאשר משכיר דירה ביקש לבטל את השכירות לאחר שנודע לו שהשוכרת "האגודה לשמירת זכויות הפרט" היא אגודה של הומואים. בית משפט השלום בחיפה קבע כי על האגודה (להבדיל מאדם פרטי) חלה חובה לגלות פרטים אודות מהותה במהלך המשא ומתן, אולם בטרם הספיק בית המשפט לברר את השאלה העובדתית, האם נציגי האגודה סיפרו לבעל הבית על מהותה או לא, חלפה שנת השכירות הראשונה, ובעל הדירה ביקש מיוזמתו לחדש את חוזה השכירות לשנה נוספת. לקריאת ההחלטה של בית המשפט ראו המ' (חי') 4583/96 האגודה לשמירת זכויות הפרט נ' מצקין (לא פורסם).
122. ראו: שילה, 2007.
123. הספרות מראה שהומואים תורמים להתפתחות המרחב המטרופוליני והצביון הגלובלי שלו. הם יוצרים אירועים להט"בים כמו מצעדי גאווה ומקומות בילוי שמושכים תיירים להט"בים. למשל, המארדי-גרא בסידני, אירוע ספורט של Gay Games ואת הפיכתן של עיירות כגון פרובינסטאון או קי-ווסט באמריקה ל"מכה" של התיירות הלהט"בית. Binnie, 2004; Kenney, 1998. Kama, Forthcoming. ראו גם:
124. אתר אמנסטי ישראל, ללא תאריך.
125. לעניין זה ראו: ליבר, 2006; מורנו, 2011.
126. בשנת 2004 החלה האגודה לשמירת זכויות הפרט ("האגודה") בפרויקט נרחב לאיסוף ותיעוד החומרים אשר מרכיבים יחד את סיפורה של הקהילה הלהט"בית בישראל. במסגרת הפרויקט נאספו מסמכי ארכיון ייחודיים, נערכו ראיונות עם ותיקי הקהילה בארץ ונאספו חומרי תיעוד רבים. עם הזמן עלו באתר של האגודה חומרים שונים. אבל בינתיים המידע עדיין מוגבל מאד בקנה מידה היסטוריוגרפי מקצועי. ראוי לציין כחריג את הסרט התיעודי "הזמן הוורוד" (Gay Days) בכימיו של יאיר קדר. הסרט שיצא לאור בשנת 2009 מתעד את המהפכה הגאה של קהילת הלהט"ב בישראל בשנות השמונים והתשעים וסוקר אירועים מרכזיים דרך סיפורו האישי של הבמאי, שייסד בעברו את העיתון "הזמן הוורוד". בסרט משתתפות דמויות מרכזיות בקהילה הישראלית הגאה: גל אוחובסקי, איתן פוקס, שמעון שירזי, אליוט (שגם כתבה מוזיקה מקורית עבור הסרט), עמליה זיו, רמי הסמן, אילנה שירזי, אדיר שטיינר, עוזי אבן, עמית קמה, יוסי אבן ואחרים. חלק גדול מהחומר ההיסטורי נגיש כיום בערכים שונים בויקיפדיה: להט"ב; להט"ב בישראל; ארגוני להט"ב בישראל; הומופוביה בישראל; זכויות להט"ב בישראל; להט"ב בישראל: כרונולוגיה; לסביות והומוסקסואלים בישראל.
127. מרי-אש, 2005; אלון ובכנר, 2012.
128. על זקנה של הומואים ראו: ולדמן, 2006; ולדמן, באום וסוס-קולני, 2011.
129. Savin-Williams, 2005.
130. פזמוני-לוי, שילה ופנחס, 2011. Pizmony-Levy, Shilo, & Pinhassi, 2009. חשוב להעיר בשולי הדברים שנתוני הסקר הם ישנים (2004) בקנה מידה של תהליכים חברתיים ומבוססים על סקר צרכים אישיים של עיריית תל אביב, שניתן בתקופה שבה רוב שכבת דור ה-y לא הגיעו לבגרות ואפשרויות הבילוי ללהט"בים היו רחוקים ממה שמוצע היום. גם הפתיחות המאפיינת היום את החברה הישראלית לתופעה גבוהה בהרבה מזו שהיתה מקובלת אז (לפני עשר שנים).
131. הרטל, 2012.
132. שילה וסויה, 2011.
133. למשל, טל ואביטל ירוס-חקק בנושא תרומת הזרע ובתחום האופוטרופוסות והאימוץ; מיכל עדן, חברת מועצת העיר הראשונה מחוץ לארון, שיזמה את הקמת בית דרור; עירא הדר, שייצגה כעורכת דין בעתירות מרכזיות (בין היתר ייצגה את טל ואביטל ירוס-חקק בהליכים השונים ואת קל"ף בעתירה בעניין "קלפים פתוחים") ודינה אבקסיס שהיתה העוזרת הפרלמנטרית הראשונה מחוץ לארון. בהקשר זה ניתן לציין כי מצעד הגאווה הראשון בחיפה (2003) היה פרי יוזמת הלסביות של "הפורום החיפאי" ויצא לפועל הודות להתעקשותן.
134. הצעת החוק של עדי קול אמורה להקנות את נקודות הזיכוי ממס הכנסה שמקבלות כיום נשים אימהות לילדים גם לגברים בזוגיות להט"בית. עבור בנות זוג לסביות זו הרעה. במצב הקיים שתי בנות הזוג נהנות מההטבה. בעקבות הצעת החוק תצטרך אחת מהן לוותר עליה.
135. דפנה הירש חקרה את המרחבים הקוויריים (Queer Spaces) בתל אביב. היא בחנה את גן העצמאות וטענה כי: "ניתן

- לראות בגן העצמאות 'מרחב קווירי' לא רק משום שמתקיימת בו פעילות מינית לא נורמטיבית במרחב הציבורי, אלא גם במובן חזק יותר: משום שבאופן שבו הוא פועל על המבקרים בו, הוא מערער את השליטה ההטרודסקסואלית במרחב הציבורי, גם אם באופן מקומי בלבד. " הירש, 2005, עמ' 289.
136. שטריך: מקום מפגש של הומואים, כשמדובר בגנים ציבוריים וכו. המילה משמשת גם כפועל, שפירושו מישוהו שמתחיל עם מישוהו. מילת המקור היא בגרמנית, ופירושה טיילת. המילה משמשת גיזו בכל רחבי העולם. מילון ההומויה-עברי השלם.
137. קוקה, 12.7.2013.
138. כך למשל גן בנימין בחיפה נהרס והפך לחניון, גן החשמל בתל אביב לא קיים עוד, גן הזיכרון בחיפה הפך למקום מפגש של מהגרים רוסים, גן העצמאות בתל אביב שופץ והפך לפארק מרהיב שמשרת את כל השכונה. גן הרכבת בתל אביב נמצא בשלבי הריסה. אגב, כשהחל שיפוץ גן העצמאות (נמשך למעלה משנתיים), הועלו טרוניות שכל העיצוב שלו (ולאחר מכן שינויים נוספים שנערכו בו לאחר שנפתח מחדש לציבור) כווננו כדי לחסל את הפעילות ההומואית שם. ניתן היה לראות את זה היטב בגיזום ובתאורה (אין פינה שלא מוארת).
139. יש מידה של סמליות עצובה בכך שמקצת ה"גנים ההומואים" מהווים מקומות מפגש עבור מהגרים מחבר העמים שלא הצליחו להיקלט בארץ.
140. קוקה, 12.7.2013.
141. עמליה זיו חקרה את הבארים הלהט"בים, תוך דגש על חוויותיה כלסבית. היא טענה שמשמעות הבר היא יותר ממקום לשותות אלכוהול או לצאת לבילוי לילי ואף יותר ממקום לקרוינג. הבר הוא "מקום תרבות קהילתי". מקום בו הזהות של הומואים ולסביות מתעצבת ומאושרת. שם לומדים את המשמעות של להיות הומו או לסבית, את "כללי המשחק" של הקהילה ואת השפה החדשה. Ziv, 2005.
142. Tattelman, 1999.
143. קוקה, 7.6.2012.
144. "אטרף" הוא פורטל ישראלי המופעל על ידי חברת "סייברסרב אינטרנט ותקשורת". האתר, היה במקור מגזין בילויים שסיפק דיווח עדכני על מסיבות והופעות ברחבי ישראל וכן תמונות מאירועים נבחרים. הוא התפתח בהמשך לאתר חברתי עשיר, המכיל תתי אתרים: אטרף לילה (אינדקס מסיבות, הופעות וחיי לילה), אטרף בלוגים ומעל כולם "אטרף דייטינג".
145. עם השנים אפשר האתר לאמת תמונות. המשתמש שולח תמונה שלו עם פנים גלויות, בה הוא מצולם אוזן בניר שבו רשום ה"ניק" שלו. תמונה זו לא מפורסמת באתר, אולם מרגע זה מופיע הכיתוב "מאומת" על כל אחת מהתמונות בפרופיל שלו. כך הגולשים יודעים כי התמונות הן אכן שלו.
146. אילני, 22.1.2009.
147. זיו, 28.7.2006. הערה: כדאי לבדוק באופן אמפירי אם דור ה-Y נוטה לחשוף את עצמו יותר מדורות קודמים (למשל פנים גלויות) באתרי ההכריות והשיח. מהתרשמות שטחית שלנו הם אכן חושפניים יותר. הדבר מתבקש על רקע הנטיה החזקה יותר לפתיחות ולהחצנה המאפיינת את דור ה-Y כולו.
148. אטרף (אתר אינטרנט), ויקיפדיה.
149. בכתבה שהתפרסמה בהארץ דווח על סגירת ברים שנחשבו בעבר למקומות בילוי פופולאריים בקרב הלהט"בים - "סדאמוס אמורי", "מינרווה" וה"קרפה דיאם". בתוך: אילני, 2009.
150. בשנת 2010 השיק "אטרף דייטינג" אפליקציה דייטינג מבוססת מיקום, המאפשרת לגולשים בעלי איפון או אייפד להכיר משתמשים אחרים בקרבתם הגיאוגרפית. גל, 3.9.2010. האפליקציה, שמבוססת על ה-GPS המצוי במכשירים, מעודדת מפגש פיזי ספונטני ומחזקת את החיבור שבין החוויה הווירטואלית והחוויה הממשית.
151. היא קיימת בגרסה חנימית ובגרסה למנויים. פלטפורמת ההכריות של גריינדר ידידותית לשימוש ועושה שימוש מושכל ביכולות ה-GPS של המכשיר. התמונות הקרובות ביותר לתמונת הפרופיל של המשתמשים מייצגות את האנשים הקרובים אליהם גיאוגרפית. נגיעה קלה על התמונה שמסקרנת אתכם תחשוף נתונים נוספים הנוגעים לאותו משתמש ובראש ובראשונה את המרחק המדויק שלו מכם באותו רגע נתון. היתרון הגדול של גריינדר הוא, שאין צורך להזין שום נתון בהליך ההרשמה ושניתן להפעיל אותה בכל מקום בעולם ולקבל תמונת מצב מעודכנת לגבי כל האנשים שנמצאים סביבכם מבלי לבצע אף התאמה מיוחדת. האפליקציה פותחה על ידי יהודי אמריקאי בשם יואל שמחאי (Joel Simkhai), יליד תל אביב שמשפחתו היגרה לניו יורק כשהיה בן שלוש. היא עלתה לאוויר ב-2009 ומאז התפשטה בקצב מהיר מאוד. גריינדר נחשבת לאפליקציית ההכריות המצליחה ביותר בעולם עבור הקהילה הגאה, כוללת למעלה מ-2 מיליון משתמשים בלמעלה מ-190 מדינות ובכל זמן נתון מחוברים אליה כ-50,000 איש ומשוחחים זה עם זה על בסיס המיקום הגיאוגרפי שלהם. נקודה מעניינת: גריינדר מעסיקה כ-60 עובדים, שכמעט חצי מהם עוסקים בסיון תמונות המשתמשים וקובעים אילו תמונות כשירות להופיע באפליקציה ואילו נוגדות את הקווים המנחים של החברה והמדיניות של אפל. בביקור מולדת קצר סיפר שמחאי לאתר GeeTime: "המנטאליות הישראלית איתה גדלתי בבית היא זו שהביאה לפיתוחה של גריינדר. העובדה שאם משהו מציק לך אתה צריך ללכת ולשנות, לא להתלונן ולהמתין שמישהו יעשה לך את העבודה. גיליתי צורך אישי, מצאתי פתרון ומשם זה היסטוריה. בתור בחור הומו שחי בארה"ב

התהייה הזו בכל מקום אם מישוהו שמוצא חן בעיניך הוא הומו או לא, הובילה לצורך בפתרון וכך נולד גריינדר. "לטקה,

11.7.2011.

152. אילני, 8.7.2008; ליבנה, 13.12.2005.

153. יחבס, 28.12.2013.

154. כך למשל, מחקר שפורסם בכריטיניה בשנת 2012 הראה שהנוער בכריטיניה נהפך להרבה יותר "gay friendly" המחקר מתאר את התפשטות תופעת המטר-סקסואליות בקרב הסטרייטים. התנהגויות שתויגו בעבר כנשיות על ידי גברים, כגון מגע גופני במלתחות לצורך הבעת חיבה, שיחות על מוצרי יופי כמו קרם עור או ג'ל לשיער, חמצון שיערות ראש וגוף וכדומה. על פי המחקר הזה נוער בריטי אינו סובל מהומופוביה ואיננו מתעניין בשאלה מי הומו ומי סטרייט.

McCormack, 2012.

155. שילה, עייק, סלייטר הרץ וקצף, 2011. החבירה לארגון חוש"ן בשנת 2001, עם הקמתו של הארגון, איפשרה לשירות הפסיכולוגי הייעוצי במשרד החינוך להיעזר במידע שהביא הארגון ובצוות המתנדבים הצעיר שלו. השינוי הזה משקף את האקלים הבית ספרי החדש שלתוכו גדל דור ה-Y הלהט"בי לפחות במגזר הממלכתי.

156. בן עמי, 2010: 46.

157. ארגון "חוש"ן הוא הארגון החשוב והמשפיע ביותר. הוא הוקם ב-2001 כזרוע החינוך של "האגודה", נפרד ממנה ב-2004 והפך לארגון עצמאי. הפעילות החינוכית של חוש"ן בבתי הספר מסייעת ללהט"בים הצעירים בתהליכי היציאה מהארון. פעילות זו תורמת גם לשאר בני הנוער, משום שאין די בנטיעת תחושת שייכות וגאווה בלהט"בים, אלא חשוב מאוד גם לשנות את האווירה החברתית סביבם. בנוסף, פעילות הארגון מסייעת ומעניקה לצוות הפדגוגי והייעוצי של בתי הספר כלים להתמודדות עם סוגיות הנוגעות לנוער להט"בי העולות בתחום המוסד. צביאלי-אפרת, 2010.

158. זמיר, 2003; שילה ופזמוני-לוי, 2008.

159. פדבה, 2010; בן עמי, 2010; פזמוני-לוי, קמה, לביא, פנחסי ומנחם, 2005; Pizmony-Levy, Kama, Shilo & Lavee, 2008.

160. הרעיון בדבר "ניולות מינית" התעורר בעקבות מחקר על מיניותן של נשים. באחד המחקרים נמצא כי מתוך 79 הנשים הלא-הטרנסקסואליות שנכללו במדגם, שני שלישים שינו את זהותן המינית, ושליש מהן שינו את זהותן המינית פעמיים או יותר. גם הזהות המינית ונטייתו המינית של הגבר גמישות יותר מאשר נוטים לחשוב. אחת הראיות המובהקות לכך היא הממצא כי ישנם גברים המזדהים כהטרנסקסואלים אשר מפגינים התנהגות מינית הומוסקסואלית במוסדות טוטאליים הבנויים על סביבה גברית בלבד, כגון: בתי סוהר, ישיבות, פנימיות חד מיניות, מוסדות צבאיים וכו'. גם הגילוי ששיעורם של הבי-סקסואליות (של גברים ונשים כאחד) באוכלוסיה אינו נופל וכנראה אף עולה על שיעורם של החד מיניים, עשוי לשנות את הדרך שבה החברה תופשת את מיניותו של האדם. ענתבי, 2011.

161. דריי, 3.2.2014.

162. ראו למשל: רכטמן 2002; שילה, 2004; שילה, 2009.

163. המחשה לכך ראה במחקרו של שילה, 2009.

164. עוז, 6.2.2014.

165. אבישר, 2.2.2009.

166. דריי, 3.2.2014.

167. על הומואים בצה"ל ראו: קפלן, 1999; גרוס, 2002; לוי, 2006; שילה, פזמוני-לוי, קמה, לביא ופנחסי, 2006; 2001; Belkin & Levitt.

168. פזמוני, קפרא ושילה, 2011.

169. אורבך, 22.8.2013.

170. ראו: קמה, 2014; Meezan & Martin, 2003.

171. לראשונה בית המשפט העליון דן בהומואים בכלל ולא על רקע עבירת מין ובזוגיות הומואית בפרט. בעקבות פסק הדין של בית המשפט העליון בפרשת דנילוביץ' נאותה אוניברסיטת תל-אביב להעניק לבן-זוגו של פרופ' עוזי אבן, ד"ר עמית קמה, זכויות זהות לאלה הניתנות לבני-זוגם של אנשי סגל הטרנסקסואלים. פרופ' אבן הגיש לצורך כך תביעה לבית הדין האזורי לעבודה (ראו: נד 3/1712/09 עוזי אבן נ' אוני' ת"א, פסק דין בהסכמה מיום 30.1.95). אבן כיהן תקופה קצרה כחבר כנסת מטעם מרצ, והיה לח"כ הראשון שהצהיר בפומבי על נטייתו המינית. ב-2004 התחתנו השניים רשמית בקנדה. בסוף 2006, בעקבות בג"ץ בן-ארי, נרשמו השניים כנשואים גם במרשם האוכלוסין בישראל. חשוב להזכיר כי הזוג קמה-אבן התגרשו ויצרו תקדים של גירושין באמצעות בית המשפט לענייני משפחה ולא דרך בית הדין הרבני. יש לציין כי בעקבות פסקי הדין של דנילוביץ' ועוזי אבן נאותה אוניברסיטת תל אביב להכיר בסטודנט ובחברו לחיים כזכאים להנחות בשרותי האוניברסיטה (למשל מנוי במועדון הספורט) בדומה להטבות שניתנות לבני זוג הטרנסקסואלים של סטודנטים (מעריב 17.4.96); מד"א הודיע שיאפשר להומואים ולסביות לבטח את בני/ות זוגן/ם בכיטוח דם משפחתי גם ללא תרומת דם (פרסומי האגודה לשמירת זכויות הפרט מרץ 1996); לשכת היועמ"ש הכריזה על שינוי במדיניות שלטונות המכס לפיה יוכרו בני זוג מאותו מין לענין זכות השימוש של בן זוג ברכב שרכש עולה חדש בפטור ממסים (הזמן הורוד

יולי 1998). חשוב לציין כי גם לפני פסק דין דנילוביץ', עסקו בתי המשפט בזוגיות להטבי"ת: בשנת 1987 (עוד טרם ביטול האיסור הפלילי על משכב זכר) קבע בית משפט לתביעות קטנות בחיפה כי גבר שנטל הלוואה מגבר אחר לא צריך להחזיר לו את ההלוואה מהטעם ש"מדובר בשני גברים שחיו חיי קירבה ואינטימיות מינית במשך שנה וחצי... מדובר היה בחיי שיתוף של ממש תוך ניהול משק בית משותף כשל זוג נשוי לכל דבר ועניין, תוך קשר נפשי, רגשי, מיני וכלכלי עמוק ויומיומי ביניהם... מי שחולקים כך את קרבתם האינטימית ואת משק ביתם המשותף... את אמצעיהם הכספיים.. ואת הנאותיהם המיניות, דינם לצורך תביעה ברכיבים מסוג רכיבי התביעה הנוכחית, כדיון זוג נשוי או גבר ואישה החיים ללא קשר נישואי או כגבר וידועתו בציבור... יש להחיל על יחסיהם היומיומיים את חזקת השיתוף". בהמשך פסק הדין הוסיף השופט טל שחר כי "בכל רחבי העולם ובפרט בחלקו המערבי וישראל בתוכו, נדרשים הציבור, השלטון, ועולם המשפט, להכיר - יותר ויותר - ביחסים מיניים שבין לסביות ושבין הומוסקסואלים (טעות הכתיב במקור) כיחסים מותרים ולגיטימיים טבעיים ודורשי סובלנות והכרה, עם זכויות בצדן" (ת"ק (חיפה) 2591/87). בשנת 1997 החיל בית משפט לענייני משפחה בחיפה את החוק למניעת אלימת במשפחה גם על בני זוג מאותו מין והוציא צו האוסר על בת הזוג האלימה של התובעת להיכנס לדירתן המשותפת, כאשר קבע כי המונח "בן זוג" יכול להתפרש ככולל גם בני זוג מאותו המין לאור העובדה כי אפשרות פרשנית זו לא נשללה בפסק הדין בפרשת דנילוביץ' (תמ"ש (חיפה) 32520/97 פלונית נ' אלמונית, מיום פסק דין מיום 2.6.97). מאידך, בשנת 1998 סירב בית המשפט לענייני משפחה לדון בתביעה של גבר לקבלת מחצית רכושו של בן הזוג לאחר שנפרדו. בית המשפט קבע כי לבית המשפט לענייני משפחה אין סמכות לדון בתביעה כי הם אינם עונים על ההגדרה של "בן משפחה" ו"בן זוג" (תמ"ש 14480/98 אלמוני נ' פלוני). מספר שנים לאחר מכן הכירו בתי משפט לענייני משפחה בסמכותם לדון בענייני בני זוג מאותו מין, ואף אישרו הסכמי ממון ביניהם (ראו למשל: תמ"ש (ב"ש) 8510/01 פס"ד מיום 12.8.2001 וכן תמ"ש (ת"א) 3140/03 פס"ד מיום 16.2.2004) בהקשר זה יש להזכיר כי בעבר באחד מפסקי הדין של בית המשפט העליון העיר השופט גולדברג שבקשה לאישור הסכם ממון בין שני גברים או שתי נשים צריכה להידחות מטעמים של תקנת הציבור (ע"א 640/82 כהן נ' היועמ"ש, פ"ד (לט) 1/673, בעמ' 680). פסיקה נוספת של בתי המשפט המכירה בזוגיות בני אותו מין ניתנה בהקשר של פטור ממס שבח ומס רכישה על העברה של זכויות בדירת מגורים בין בני זוג ללא תמורה (ראו ע"א 5178/03 אדיר שטיינר וצח גרניט נ' מנהל מס שבח מקרעין - פס"ד בהסכמה מיום 29.2.2004).

172. ב-1992 הכנסת מעבירה בקריאה שלישית תיקון לחוק שוויון הזדמנויות בעבודה, האוסר על מעביד להפלות בין עובדיו מחמת נטייתם המינית.

173. ב-1996 אדיר שטיינר, שחי במשך שבע שנים עם בן-זוגו, אל"מ דורון מיזל, וסעד אותו עד פטירתו ממחלת הסרטן, עותר לבג"ץ נגד שר הביטחון. העילה: סירובה של היחידה להנצחת החייל להכיר בו כבן-זוגו של חייל צה"ל שנפטר, לצורך זכויות. המאבק מוכתר בהצלחה ושטיינר זוכה להכרה המיוחדת לצורך תגמולים, תשלומי פנסיה וזכויות הנצחה ראו: ע"ש (ת"א) 369/94 שטיינר נ' הממונה על תשלום הגמלאות בצה"ל (לא פורסם) וכן בג"ץ 5398/96 שטיינר נ' שר הביטחון (לא פורסם). ב-1998 נציב שירות המדינה מכיר בזכותו לקצבת שארים, של בן-זוג מאותו המין של עובד מדינה. 2001: בית-הדין לעבודה בתל-אביב מקבל את תביעתו של פטריק לוי, נגד קרן הפנסיה מבטחים, לקבל את כספי הפנסיה של בן-זוגו שנפטר. השופטים קובעים, כי זוג הומואים נחשבים כ"בני-זוג" וכ"ידועים בציבור", כך שלאחר מות אחד מהם, זכאי האחר לפנסיה שאירים. פטריק לוי, מורה מלוד, עלה לכותרות ב-1995 כשחשף בתקשורת את עובדת היותו נשא איידס. בעקבות זאת פוטר ממשרתו במשרד החינוך, והפך פעיל בוועד למלחמה באיידס.

174. בעקבות עתירה לבג"ץ שמגישה ד"ר טל ירוס-חקק, מבטל בית-המשפט העליון כללים מפלים של משרד הבריאות, המחייבים רווקות ולסביות לקבל חוות-דעת פסיכיאטרית ודו"ח של עובדת סוציאלית כתנאי לטיפול הפריה וקבלת תרומת זרע. טל ירוס-חקק חיה עם בת-זוגה אביטל מאז 1989, ועל-פי הכללים וההנחיות של משרד הבריאות, נחשבה אביטל רווקה שלא חיה בחיי זוגיות, ולפיכך אינה זכאית לעבור טיפולי הפריה. בג"ץ תיקן, כאמור, את המעוות, אך השתיים לא הסתפקו בכך והמשיכו במאבק חסר פשרות, שהסתיים כעבור תשע שנים בפסק-דין בניצחון משפטי נוסף. ב-2006 פסק בית המשפט העליון, ששתי האמהות לשלושה ילדים שנולדו מתרומת זרע יוכלו לאמץ זו את ילדיה של האחרת. לילדים אלה תהיינה שתי אמהות. עם זאת, בית-המשפט חוזר ומדגיש כי לא מדובר בתקדים ואין לראות בפסיקה הכרה נורמטיבית בזכויות אימוץ של זוגות חד-מיניים. השופטים מציינים כי הם אינם מכירים בסטאטוס משפטי חדש של המשפחה החד-מינית, אלא רק נותנים ביטוי להסכמה החברתית לפיה צו אימוץ יינתן כשהוא לטובת המאומץ. 2000: בית המשפט העליון מחייב את שר הפנים לרשום את רותי וניקול ברנר-קדיש, כשתי אמהותיו של הילד שאימצה אחת מהן בארצות-הברית. משרד הפנים מסרב ומבקש דיון נוסף בפסק-הדין. הרכב מורחב של תשעה שופטים מתכנס רק כעבור שבע שנים, ב-2007 ומורה למשרד הפנים לקיים צו קודם של בית-המשפט העליון, שניתן בשנת 2000. אז חייבו השופטים את מרשם האוכלוסין לרשום את בנות הזוג, ניקול ורותי ברנר-קדיש, כשתי האמהות של בנה הביולוגי של אחת מהן, שאומץ על-ידי האחרת בחו"ל. משרד הפנים התעקש שלא לרשום את ניקול ברנר-קדיש כאמו החוקית של הילד, וביקש לערוך דיון נוסף לשינוי פסק-הדין. בינואר 2014 הורה בית המשפט למשרד הפנים לרשום בן זוג של הורה ביולוגי של ילד שנולד בפונדקאות בחו"ל כהורה השני של הילד גם אם לא אימץ אותו, וזאת על סמך תעודות רשמיות מהמדינה שבה בוצע הליך הפונדקאות והקובעות כי שני בני הזוג הם הורי הילד. (ראו בג"ץ 6569/11 טבק אבריים נ' שר

- הפנים, פס"ד מיום 28.1.2014) גם כאן בדומה לפסקי הדין שעסקו ברישום אימוץ או נישואין שנעשו בחו"ל, ההכרה היא רק לצורך הרישום במרשם האוכלוסין. בין לבין, בשנת 2013 חייב בית המשפט לענייני משפחה חייב אישה לשלם מזונות לבנה הביולוגי הקטין של בת זוגה למרות שלא אימצה אותו. (ראו תמ"ש 10-02-21910, תמ"ש 11-06-35645, תמ"ש 11-06-35716, תמ"ש 11-06-35695 ש' נ' מ', פס"ד מיום 27.8.2013).
175. קנדה, בלגיה, הולנד, קנדה, ספרד, נורבגיה, שבדיה, פורטוגל, איסלנד, דנמרק, צרפת, בריטניה, ניו זילנד, דרום אפריקה, ארגנטינה, ברזיל, אורוגוואי. וכן מקסיקו סיטי במקסיקו ובמדינות שונות בארצות הברית: איווה, אילינוי, הוואי, וורמונט, וושינגטון, יוטה, מיין, מיניסוטה, מסצ'וסטס, מרילנד, ניו ג'רזי, ניו המפשייר, ניו יורק, קונטיקט, קליפורניה ורווד איילנד.
176. על התהליך בישראל ראו: קמה, 2007.
177. פסק הדין, שנודע בשם בג"ץ בן-ארי (על שמו של אחד העותרים) התקבל ברוב של שישה שופטים מול דעת מיעוט של שופט אחד. בג"ץ 3045/05, 21.11.2006.
178. ב-2009 הגיש חבר הכנסת ניצן הורוביץ שתי הצעות חוק לנישואים וגירושים, שניתן לפרשן ככוללות גם זוגות חד-מיניים. הצעות אלה לא הבשילו לכדי חוק. לפני הבחירות לכנסת ה-19 המפלגות הבאות הביעו תמיכה בנישואים חד-מיניים או ב'איחוד אזרחי' בין זוגות חד-מיניים: יש עתיד, מפלגת העבודה, התנועה, מרצ וחד"ש. נישואים חד-מיניים נתמכים על ידי מספר חברי ממשלה וכנסת במערכת הפוליטית הישראלית, ביניהם: נשיא המדינה שמעון פרס, משה יעלון ממפלגת הליכוד, שהביע את תמיכתו בזמן היותו המשנה לראש הממשלה, ח"כ שלי יחימוביץ' שהביעה את תמיכתה בעת היותה יו"ר האופוזיציה, יו"ר מפלגת העבודה יצחק הרצוג עוד בעת כהונתו כשר הרווחה, יו"ר מפלגת יש עתיד, יאיר לפיד, ח"כ ציפי לבני וח"כ נינו אבסדזה ממפלגת קדימה חברי הכנסת לימור לבנת וגדעון סער מהליכוד, השרה אורית נוקד ממפלגת העצמאות, יו"ר מרצ זהבה גלאון ועוד.
179. ראו: טמיר, 2009.
180. בן פורת, 10.2.2014.
181. בן פורת, 10.2.2014.
182. ראו: אפרת, 2007.
183. מינצר, 1998.
184. למרבה הצער המחקר לא שופך אור משמעותי על התופעה ובקושי מגרד את השכבה העליונה. המחקר גם לוקה בהטיה אמפירית: שיעור נמוך של החזרת שאלוני הסקר (בסה"כ הופצו 450 שאלונים והוחזרו 135 - שיעור החזרה של 0.30). זאת ועוד, מבין 121 השאלונים הקבילים - 65 נענו להצעה ומתוכם 30 בלבד רואיינו. מאז גם עברו למעלה מ-15 שנים.
185. "Old Witch", 20.9.2009.
186. Gates, 2013.
187. רוזנבלום ופלאג, 4.4.2007.
188. רייך, 1.7.2008.
189. מייק, 2009. ראו גם Gates, 2013.
190. שכנר, 2009.
191. שנקמן, 2005.